

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÇOCUK DAVRANIŞLARI,
EBEVEYN TUTUMU VE DUYGU SOSYALLEŞTİRME
DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

ZEYNEP ÇELİK

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. HALUK YAVUZER

İSTANBUL- 2022

TEZ ONAY FORMU

Kurum : İstanbul Medipol Üniversitesi
Programın Seviyesi: Yüksek Lisans (X) Doktora ()
Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi
Tez Sahibi : Zeynep ÇELİK
Tez Başlığı : Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Davranışları, Ebeveyn Tutumu ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Sınav Yeri : İstanbul Medipol Üniversitesi Güney Yerleşkesi
Sınav Tarihi : 18.07.2022
Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve nitelik yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman
İmza

Kurumu

Prof.Dr. İbrahim Haluk YAVUZER İstanbul Medipol Üniversitesi

Sınav Jüri Üyeleri

Prof.Dr. Arzu YÜKSELEN İstanbul Medipol Üniversitesi

Doç.Dr. Esin SEZGİN Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Yukarıdaki jüri kararıyla kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../ tarih ve/..... - sayılı kararı ile şekil yönünden Tez Yazım Kılavuzuna uygun olduğu onaylanmıştır.

Prof.Dr. Neslin EMEKLİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Zeynep CELİK

TEŞEKKÜR

Kendisinin öğrencisi olmaktan büyük mutluluk duyduğum, sevgisi, kıymetli tecrübeleri ve fikirleriyle hem eğitim hayatıma hem de tez yazım sürecime büyük katkılar sağlayan değerli danışmanım Prof. Dr. Haluk YAVUZER' e,

Tez yazım sürecimde desteğini, güler yüzünü ve değerli bilgilerini benden esirgemeyen, bana yol gösteren değerli bölüm başkanım Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN' e

Çalışma sürecim boyunca manevi desteğini her zaman hissettiğim, hayattaki duruşu ve tecrübeleriyle yolumu aydınlatan kıymetli bölüm başkanım Dr. Öğr. Üye Mefharet VEZİROĞLU ÇELİK' e,

Tüm yaşamım ve eğitim hayatım boyunca bana her zaman destek olan, sevgilerini ve ilgilerini daima hissettiğim canım aileme,

Varlıklarıyla hayatıma anlam ve mutluluk katan, geleceğe dair umudumu ve heyecanımı taze tutmamı sağlayan sevgili yeğenlerime,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Zeynep ÇELİK

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU	i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI	ii
TEŞEKKÜR	iii
TABLolar LİSTESİ	viii
1. ÖZET	1
2. ABSTRACT	2
3. GİRİŞ VE AMAÇ	3
3.1. Problem Durumu.....	3
3.2. Araştırmanın Amacı.....	5
3.3. Araştırmanın Önemi.....	6
3.4. Sayıtlılar.....	7
3.5. Sınırlılıklar.....	8
3.6. Tanımlar.....	8
4. GENEL BİLGİLER	9
4.1. Kuramsal Temel.....	9
4.1.1. Psikanalitik Yaklaşım.....	9
4.1.2. Psikososyal Gelişim Kuramı.....	10
4.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	11
4.2. Çocuk Davranışları.....	12
4.2.1. Sosyal beceri.....	13
4.2.2. Problem davranış.....	16
4.3. Ebeveyn Tutumu.....	18
4.3.1. Farklı ebeveyn tutumları.....	19
4.4. Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Davranışları.....	20
4.4.1. Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarının sınıflandırılması.....	22

5. MATERYAL VE METOT.....	24
5.1. Araştırmanın Modeli.....	24
5.2. Örneklem.....	24
5.3. Veri Toplama Araçları.....	27
5.3.1. Aile tanıma formu.....	27
5.3.2. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği.....	27
5.3.3. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ):.....	28
5.3.4. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği.....	29
5.4. Verilerin Toplanması.....	30
5.5. Verilerin Analizi.....	31
6. BULGULAR.....	34
6.1. Betimsel İstatistik Değerlerine İlişkin Bulgular.....	34
6.2. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bulgular.....	36
6.2.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeği, Ebeveyn Tutum, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi.....	36
6.2.2. Sosyal beceri ve problem davranış değişkenlerinin çocuk yaş değişkenine göre incelenmesi.....	39
6.2.3. Sosyal beceri ve problem davranış, ebeveyn tutumu, ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları değişkenlerinin anne çalışma durumuna göre incelenmesi.....	40
6.2.4. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği alt boyutlarının kardeş sayısı değişkenine göre incelenmesi.....	43
6.2.5. Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ve Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği alt boyutlarının anne öğrenim düzeyi değişkenine göre incelenmesi.....	44

6.2.6. Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ve Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği alt boyutlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre incelenmesi.....	50
6.3. Sosyal Beceri, Problem Davranış, Ebeveyn Tutumu ve Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Davranışları Değişkenlerinin Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	56
6.3.1. Sosyal beceri, problem davranış puanları ve ebeveyn tutumları değişkenlerinin aralarındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin bulgular.....	56
6.3.2. Sosyal beceri ve problem davranış puanları ile ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları değişkenlerinin aralarındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin bulgular.....	58
6.3.3. Sosyal beceri ve problem davranış değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesine dair bulgular.....	60
6.3.4. Ebeveyn tutumları ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları değişkenlerinin aralarındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin bulgular.....	61
6.4. Çocuk Davranışları ve Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Davranışları Değişkenlerinin Arasındaki Yordayıcı İlişkilere Yönelik Bulgular.....	63
6.4.1. Duygu sosyalleştirme davranışları değişkenlerinin sosyal beceri ve problem davranış puanlarını yordamasına yönelik bulgular.....	64
7. TARTIŞMA.....	66
7.1. Sosyal Beceri Değişkenine İlişkin Tartışma.....	66
7.2. Problem Davranış Değişkenine İlişkin Tartışma.....	68
7.3. Ebeveyn Tutum Değişkenine İlişkin Tartışma.....	70
7.4. Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Değişkenine İlişkin Tartışma.....	71
7.5. Sosyal Beceri, Problem Davranış ve Ebeveyn Tutum Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma.....	74
7.6. Sosyal Beceri, Problem Davranış ve Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Davranışları Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma.....	76

7.7. Ebeveyn Tutumu ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma.....	77
7.8. Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının Çocukların Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarını Yordamasına Yönelik Tartışma.....	78
8. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
8.1. Sonuç.....	80
8.2. Öneriler.....	84
8.2.1. Eğitimcilerle yönelik öneriler.....	84
8.2.2. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	85
9. KAYNAKLAR.....	86
10. EKLER.....	98
Ek 10.1. Onam Formu.....	98
Ek 10.2. Aile Tanıma Formu.....	99
Ek 10.3. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği.....	100
Ek 10.4. Ebeveyn Tutum Ölçeği.....	102
Ek 10.5. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği.....	104
Ek 10.6. İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni.....	109
11. ETİK KURUL ONAYI.....	110
12. ÖZGEÇMİŞ.....	112

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 5.2. 1. Cinsiyet, Yaş, Doğum Sırası ve Kardeş Sayısı Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	25
Tablo 5.2. 2. Aile Yapısı ve Gelir Düzeyi Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	26
Tablo 5.2. 3. Anne Yaşı, Anne Eğitim Durumu ve Anne Çalışma Durumu Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	26
Tablo 5.5.1. Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ve Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği Alt Boyutlarının Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	32
Tablo 6.1.1. Davranış Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistik Değerleri.....	34
Tablo 6.1.2. Ebeveyn Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistik Değerleri.....	34
Tablo 6.1.3. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistik Değerleri.....	35
Tablo 6.2.1.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	36
Tablo 6.2.1.2. Ebeveyn Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	37
Tablo 6.2.1.3. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarının Çocuk Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	38
Tablo 6.2.2.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeklerinin Toplam Puanının Çocuk Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	39

Tablo 6.2.3.1. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	40
Tablo 6.2.3.2. Ebeveyn Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	41
Tablo 6.2.3.3. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	42
Tablo 6.2.4.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Değişkenlerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	43
Tablo 6.2.5.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Değişkenlerinin Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	44
Tablo 6.2.5.2. Ebeveyn Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	45
Tablo 6.2.5. 3. Duygu Sosyalleştirme Davranışı Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	47
Tablo 6.2.6.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Değişkenlerinin Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	50
Tablo 6.2.6.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	51
Tablo 6.2.6. 3. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	53

Tablo 6.3.1.1. Sosyal Beceri Ölçeği Puanları ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları.....	56
Tablo 6.3.1.2. Problem Davranış Ölçeği Puanları ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları.....	57
Tablo 6.3.2. 1. Sosyal Beceri Ölçeği Puanları ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları.....	58
Tablo 6.3.2.2. Problem Davranış Ölçeği Puanları ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları.....	59
Tablo 6.3.3.1. Sosyal Beceri Ölçeği Toplam Puanı ile Problem Davranış Toplam Puanı Arasındaki İlişkiye Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları.....	60
Tablo 6.3.4.1. Ebeveyn Tutumları Alt Ölçekleri ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 6.4.1.1. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği Puanlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi.....	64
Tablo 6.4.1.2. Çocukların Problem Davranış Ölçeği Puanlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi.....	65

1. ÖZET

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÇOCUK DAVRANIŞLARI, EBEVEYN TUTUMU VE DUYGU SOSYALLEŞTİRME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışma erken çocukluk eğitimine devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranışları, ebeveynlerinin tutumları ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkiyi çeşitli demografik özellikler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada ilişki tarama modelinden yararlanılmıştır. Çalışmanın örneklemini basit seçkisiz yöntem ile ulaşılan erken çocukluk eğitimine devam eden 48-72 aylık 303 çocuk ve annesi oluşturmaktadır. Aile tanıma formu, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duyguları ile Baş Etme Ölçeği aracılığıyla araştırma verileri toplanmıştır. Çalışmada Bağımsız Gruplar t Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ve çoklu regresyon analizlerinden faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda; sosyal becerilerin cinsiyet, yaş, anne eğitim durumuna göre farklılaştığı, problem davranışlarının ise cinsiyet, yaş ve gelir düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Demokratik tutumunun anne çalışma durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyine göre farklılaştığı görülmüştür. Duygu sosyalleştirme davranışlarının da cinsiyet, anne çalışma durumu, anne eğitim durumu, gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaştığı saptanmıştır. Bununla birlikte, demokratik ve otoriter tutumunun ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların sosyal beceri ve davranış problemleriyle anlamlı düzeyde ilişkilere sahip olduğu bulunmuştur. Ebeveyn tutumları ve duygu sosyalleştirme davranışları arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna varılmıştır. Çoklu regresyon analizi ile duygu sosyalleştirme davranışlarının sosyal beceri ve problem davranış düzeylerini anlamlı şekilde yordadığı sonucu elde edilmiştir. Sosyal beceri değişkenine ait varyansın %49'unun ve problem davranış değişkenine ait varyansın %37'sinin duygu sosyalleştirme davranışları tarafından açıklandığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk davranışları, ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları, ebeveyn tutumu, erken çocukluk dönemi, problem davranış, sosyal beceri

2. ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILD BEHAVIORS, PARENTAL ATTITUDE AND EMOTION SOCIALIZATION BEHAVIORS IN EARLY CHILDHOOD

The aim of this study is to investigate the relationship between social skills and problem behaviors of 48-72 months old children attending early childhood education, their parents' child-rearing attitudes and parental emotion socialization behaviors, and to examine these relationships in terms of various demographic characteristics. The study employs a correlational research design. The sample consists of 303 children and their mothers reached by simple random sampling method. The data were collected through the family recognition form, Preschool and Kindergarten Behavior Scale, Parental Attitude Scale, and Coping with Children's Negative Emotions Scale. The data were analyzed by running Independent Sample Groups t-Test, Analysis of Variance (ANOVA), Pearson Product-Moment Correlation and multiple linear regression. Results suggested that children's social skills differ in relation to gender, age, mother's educational level, and problem behaviors differ in relation to gender, age, and income level. Authoritative parental attitude was observed to differ in relation to the working status, income level and educational status of the mother. Socialization behaviors were also found to differ in relation to the variables of child gender, mother's working status, mother's education level, and income level. Authoritative parental attitude, authoritarian parental attitude and parental emotion socialization behaviors were found to have statistically significant relationships with children's social skills and behavioral problems, and there were also statistically significant relationships between parental attitudes and emotion socialization behaviors. Parental emotion socialization behaviors significantly predicted social skills and problem behavior levels. Social skill was explained by 49% and problem behavior by 37% of the variance by parental emotion socialization behaviors.

Keywords: Child behaviors, early childhood, parental attitudes, parent emotion socialization behaviors, problem behaviors, social skills

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Çalışmamızın bu bölümünde problem durum açıklanarak araştırmanın amacı ve alt problemleri ele alınmakta, araştırmanın önemine, sınırlılıklarına, sayıltularına ve içerdiği temel kavramlara yer verilmektedir.

3. 1. Problem Durumu

Sürdürülebilir ve parlak bir geleceğe sahip üretken bir toplum, ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı çocuk gelişimi temeli üzerine kuruludur. Erken çocukluk dönemindeki çocukların olumlu erken deneyimlerle desteklendiklerinde fiziksel ve mental olarak daha sağlıklı, çok çeşitli beceri ve öğrenme kapasitesine sahip yetişkinler olma olasılıkları daha yüksektir (1). Çocuklara olumlu erken deneyimleri sunan temel kaynak ise ebeveynleridir. Çocuk, ebeveyn ve çocuğun gelişimsel çıktıları birbirinden ayrı düşünülemez. Son yıllarda yapılan araştırmalar, ebeveyn ve çocuğun yaşamın ilk yıllarında oluşturduğu ilişkinin, gelişimin tüm yönlerinin temeli olduğunu göstermektedir (2). Ebeveyn- çocuk ilişkisi ise kökeninde anne ve babanın tutumlarını içermektedir. Çocuk ilk sosyal deneyimlerini ailede tecrübe edinmektedir. Erken çocukluk döneminde, sosyalleşme sürecinde çocuğa tanınan deneyim fırsatları çok değerlidir. Çocuğun ilk sosyal deneyimlerini tecrübe edindiği aile çevresindeki çocuğa karşı benimsenen tavır ve davranışlar çocuğun ilk yaşam tecrübelerinin oluşmasında büyük öneme sahiptir (3).

Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramını dayandırdığı ilkelerden biri olan karşılıklı belirlemecilik ilkesinde; kişisel faktörler, bireyin davranışı ve yaşamını sürdürdüğü çevrenin birbirleri ile sürekli olarak etkileşim halinde olduğu ve bireyin gelecek davranışlarının da bu etkileşimlerle şekillendiği ifade edilmektedir. Bandura'ya göre; çevre, pekiştirme ve cezayı içerirken ortaya çıkışlarını bizim davranışlarımız belirlemektedir. Bandura, davranışın çevreyi oluşturduğunu savunmaktadır (4). Mevcut çalışmamız, ebeveynlerin duyguya yönelik davranışlarının çocuk için olumlu ve uyumlu bir sosyal çevre yaratılmasında kritik olduğu düşüncesini temel almaktadır. Çocukların kendilerini sosyo-duygusal olarak

ifade edişleri ebeveynlerinin onlara sunduğu fırsatlarla ilişkilidir ve çocuğun sosyal beceri dzeyelelerini ve davranış sorunlarını da etkilemektedir.

Vygotsky'ye göre çocuğun yaşamını sürdüğü sosyal çevrenin çocuğun bilişsel gelişiminde kritik bir rolü bulunmaktadırdır. Psikolojik süreçler, bireyler arasında genellikle de ocuk ve yetişkinler arasında tecrübe edinilen sosyal süreçlerle başlamaktadır. Vygotsky, yetişkinlerin birçok öğretme durumlarında çocuğun düşünme ve problem çözme etkinliklerini kontrol ettiğini ileri sürmüştür. Bu kontrol etme süreci, öğrenilen yeni bilgilerin içselleştirilmesi ve çocukların bağımsız birer düşünür ve problem çözücü haline gelmesini sağlamaktadır (5). Vyotsky'e göre birçok düşünme faaliyetinin temelleri sosyal etkileşimle atılmaktadır (6). Bununla beraber, Piaget'e göre bilişsel gelişim üzerindeki sosyal ve duygusal etkiler çok önemlidir. Diğer insanlarla etkileşime girmek zmsenecek yeni bilgiler sağlamaktadır. Piaget, zekâ ve duyguların ie ie olduğunu düşünmektedir. Ona göre duygular bilişin ardındaki enerjiyi sağlamaktadır. Nasıl ki uçaklara tutkusu olan bir çocuğun uçaklar hakkında çok Şey ğrenme olasılığı yüksekse duygular yapıların uygulandığı içeriği etkilemektedir (7).

Ebeveynin ocuk yetiştirme tutumu, çocuğun duygularını sosyalleştirmesine yönelik davranışları ve bunlarla birlikte çocuğun gösterdiği davranışlar birbirini sürekli etkileyen bir ilişki sarmalı oluşturmaktadır. Bu ilişki içerisinde fark oluşturabilecek aileye ve çocuğa zgn çeşitli karakteristik özellikler de bulunmaktadırdır. Bir ocuğun içine doğduğu dünyayı anlamlandırma serüveninde en büyük destekçileri olan annelerin çocuklarına karşı nasıl bir tutum ve tavır sergiledikleri kritik öneme sahiptir. Araştırmamız, ocuk davranışları açısından annelerin tutum ve duygu sosyalleştirme davranışlarının önemini ve ilişki sarmalını açıklamayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak; çocukların sosyal becerileri, davranış sorunları ve ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları ile sahip oldukları ebeveyn tutumları birbirlerini sürekli olarak etkileyen bir ilişki içerisindedir. Mevcut alışma hem bunlar arasındaki ilişkiyi incelemekte hem de ebeveynlere ve çocuklara dair bazı özelliklerle bu ilişkiyi ele almaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Mevcut çalışmanın amacı erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve davranış problemleri temelinde ele alınan davranışları ile annelerin ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu ilişkinin çocuğa ve aileye ait çeşitli özellikler kapsamında ele alınmasıdır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranış puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Ebeveyn tutumu ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları çocuk cinsiyetine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranış puanları yaşa göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranış puanları anne çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
5. Ebeveyn tutumu ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları anne çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
6. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranış puanları kardeş sayısına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
7. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranış puanları anne öğrenim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
8. Ebeveyn tutumu ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
9. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranış puanları ailenin algılanan gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

10. Ebeveyn tutumu ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları algılanan gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
11. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerin ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
12. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların problem davranış düzeyleri ile annelerin ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
13. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerin ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
14. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların problem davranış düzeyleri ile annelerin ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
15. Erken çocukluk eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri puanları ile problem davranış puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
16. Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutları ile Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
17. Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları, çocukların sosyal beceri düzeylerinin anlamlı yordayıcıları mıdır?
18. Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları, çocukların problem davranış düzeylerinin anlamlı yordayıcıları mıdır?

3.3. Araştırmanın Önemi

Erken çocukluk dönemi bireylerin gelecek yaşantılarının temelini oluşturan gelişimsel açıdan kritik bir dönemdir (8). Erken çocukluk dönemi deneyimlerinin bireyin yaşamı boyunca zihinsel sağlık, dil becerileri, bilişsel beceriler, akademik ve sosyo-duygusal beceriler dahil olmak üzere birçok alanda uzun süreli etkileri bulunmaktadır (9). Çocuğun gelişimsel sürecinde ona rehberlik eden ebeveyn ve

çocuğun gelişimsel çıktıları birbirinden ayrı düşünülemez. Böylesi kritik bir dönemde çocuğun gelişimini destekleyen olumlu erken çocukluk deneyimleri edinmesi önemlidir. Çocuğun tecrübe edeceği olumlu erken dönem deneyimlerinin mimarı ise ebeveynlerdir. Bu deneyimler özünde ebeveyn- çocuk ilişkisini içermektedir.

Kendini ve duygularını tanıyan, kabul eden ve kontrol edebilen bireyler olmaları yolunda en büyük örnekleri ebeveynleri olan çocukların erken çocukluk dönemi tecrübeleri ve ana-babaların onlara karşı edindikleri tutum kritik öneme sahiptir. Çocukların sosyal becerileri, davranış sorunları ve ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları ile sahip oldukları ebeveyn tutumları birbirlerini sürekli olarak etkileyen bir ilişki içerisinde. Mevcut çalışma hem bunlar arasındaki ilişkiyi incelemekte hem de aileye ve çocuğa dair farklı özelliklerle bu ilişkiyi ele almaktadır. Bu çalışma çocuk davranışlarını sosyal beceri ve problem davranış temelinde değerlendirirken hem çocuğa ait hem de ebeveyn tutum ve duygu sosyalleştirme davranış özelliklerini kapsadığından daha detaylı ve aynı zamanda ebeveyn- çocuk ilişkisini dahil eden bir bütünlük sunması açısından önemli ve özgündür.

3.4. Sayıtlar

1. Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan ebeveyn bilgi formu, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin anneler tarafından; Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin öğretmenler tarafından tarafsız, doğru ve eksiksiz olarak cevaplandığı varsayılmaktadır.

3.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan 4 bağımsız okul öncesi eğitim kurumunda eğitim gören 48-72 aylık 303 çocuğun aileleri ve öğretmenlerinden toplanan veriler ile sınırlıdır.
2. Elde edilen verilerin araştırmada kullanılan ölçeklerin ölçümleriyle sınırlıdır.
3. Covid-19 salgını nedeniyle okul öncesi eğitime öğrencilerin katılmasında aksaklıklar yaşanması ve zaman zaman uzaktan eğitime geçilmesi veri toplama sürecinde aksamalara sebep olmuştur.

3.6. Tanımlar

Sosyal Beceri: Kişinin gösterdiği davranışın; içinde yaşadığı sosyo-kültürel çevredeki normlar, sahip olunan değerlere ve beklentilere uygun olarak amaçlanan hedeflere ulaşması yeteneğidir (10,11).

Davranış Sorunu: Genellikle başkaları ve çevre üzerinde rahatsız edici ve uygun olmayan bir etkiye sahip olan, çocuğun kendisinin ve başkalarının iyiliği ve öğrenmesine müdahale eden bir dizi sosyal, duygusal ve davranışsal zorluğu ifade etmek için kullanılan bir şemsiye terimdir (12).

Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Davranışları: Çocukların yaşadıkları duygusal deneyim süreçlerine ve gösterdikleri davranışlara karşın süreç içerisinde kurulan iletişim ve ebeveynlerin gösterdikleri tepkiler ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarıdır. Mevcut çalışma; sıkıntı-endişe tepkileri, cezalandırıcı tepkiler, küçümseyici tepkiler, duygu ifadesini teşvik etme tepkileri, duygu odaklı tepkiler ve problem odaklı tepkiler üzerinde durmaktadır (13).

Ebeveyn Tutumu: Ebeveyn- çocuk ilişkisi içerisinde, çocuğu yetiştirme sürecinde çocukla ilgili benimsenen davranış, çocuk yetiştirme uygulamaları ve stilleridir (14). Mevcut çalışma ebeveyn çocuk yetiştirme tutumlarından; demokratik tutum, otoriter tutum, izin verici tutum ve aşırı koruyucu tutumu kapsamaktadır.

4. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde çalışmamızın temelini oluşturan kavramlar olan çocuk davranışları, ebeveyn tutumu ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları ele alınmaktadır.

4.1. Kuramsal Temel

Tarih boyunca insan gelişimini ve davranışlarını anlamaya yönelik yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan olan psikanalitik yaklaşım ve öğrenme temelli yaklaşımından yararlanılarak mevcut araştırmamızın temeli oluşturulmuştur.

4.1.1. Psikanalitik Yaklaşım

Freud, yetişkin kişiliğinin temellerinin ilk beş yaş döneminde edinilen tecrübeler ve yaşantılar tarafından belirlendiğini savunmaktadır. Bu nedenle erken çocukluğa büyük önem vermektedir. Bu kritik dönemde yaşanan olumsuz olaylar yetişkinlik döneminde de mücadele edilmeye devam edilen çözülmemiş duygusal çatışmalara ve sorunlara neden olduğunu savunmaktadır. Psikanalitik Yaklaşım göre bireyin sahip olduğu davranışların büyük bir kısmı çözülmemiş çatışmalar ve kaygılar tarafından şekillendirilmektedir (15). Freud kişiliği üç temel bileşen ile açıklamaktadır. Buna göre eylemlerin ayrıntıları; id, ego ve süperegö arasındaki etkileşimler ve görelî denge tarafından belirlenmektedir. İd; insanın doğuştan sahip olduğu biyolojik olan duygusal talepler ve ihtiyaçların doyurulmasını kapsamaktadır. İd, dürtüsel ve bilinç dışıdır; anında tatmin talep eder ve zevk ilkesine göre çalışmaktadır. Çocuğun yaşantıları arttıkça kişiliğın yeni bir bileşeni olan ego (bilinçli benlik) ortaya çıkmaktadır (16). Ego, gerçekçi olmayan id ile anlık tatminin mümkün olmayabileceği bir dış dünyanın gerçekliği arasında arabuluculuk yapmak için daha sonra gelişen kimliğın bileşenini temsil etmektedir. Gerçeklik ilkesine göre çalışan ego; anlık tatmin arzularını geciktirmek ve kişinin ihtiyaçlarını karşılamının daha gerçekçi ve kabul gören uygun yollarını bulmaktadır (17). Süperegö dört veya

beş yaş civarında gelişmekte ve kişiliğin ahlaki ve toplumsal değerlerini temsil etmektedir. Kişilikte bir iç sensör görevi gören süperego; kimliğin dürtülerini, özellikle de toplumun kınadığı cinsellik ve saldırganlığı kontrol etme işlevini yürütürken kişinin ahlaki davranışını düzenlemesi ve başarılarından gurur duyması için standartlar sağlamaktadır. Süperego; vicdan ve ideal benlik bileşenlerini kapsamaktadır. Vicdan suçluluk duygusuna neden olarak egoyu cezalandırırken; mükemmelliği hedefleyen ideal benlik, kişinin nasıl olması, başkalarına nasıl davranması gerektiğini ve ne yapmak istediğini kapsayan içsel yapıyı oluşturmaktadır. Davranış ideal benliğin gerisinde kalırsa, suçluluk oluşur; nasıl davranmamız gerektiğini başardığımızda süperego gurur duyar. İki sistem büyük ölçüde kişinin ebeveynlerinin değerleri, rehberliği ve nasıl yetiştirildiği tarafından belirlenmektedir (16).

4.1.2. Psikososyal Gelişim Kuramı

Erikson, Freud'un ortaya attığı fikirlerin çoğunu kabul etmekle birlikte belli konularda fikir ayrılıklarına sahiptir. Erikson, çocukları pasif bireyler olarak görmemektedir. Çocuklar; anne ve babaları tarafından şekillendirilen bireyler değil içinde yaşadıkları çevreye uyum sağlama çabası içerisinde olan aktif ve meraklı gözlemciler olarak kabul edilmektedir. Erikson, sosyal ve kültürel etkileri vurgulamakta ve kişiliğin gelişimini hayat boyu süren sekiz evrede ele almaktadır. Bu evrelerin herhangi birinde çözülemeyen bir çatışma olumlu sosyal ve duygusal koşullarda sonraki evrelerde de çözüme kavuşabilmektedir (18). Erikson'un ortaya attığı kimlik krizi terimi ile epigenetik arasında güçlü ilişkiler bulunmaktadır. Bireylerin kişiliği doğumdan yaşlılığa kadar gelişimin belirli bir psikososyal gelişim dizisinde sekiz evre boyunca ilerlediğini savunmaktadır. İnsanların bütünleşmiş, anlamlı ve tatmin edici yaşamlar sürdürmeleri için bu sekiz evrenin önemini vurgulamaktadır. Bu evrelerin ilk beş evresi özellikle çocukluk dönemi ile ilgilidir. Psikososyal Gelişim Kuramının sekiz evresi: temel güvene karşı güvensizlik (0-2 yaş), özerkliğe karşı utanç ve şüphe (2-4 yaş), girişime karşı suçluluk (4-5 yaş), iş yapıcılığa (başarıya) karşı aşağılık duygusu (5-12 yaş), kimliğe karşı rol kargaşası

(13-19 yaş), yakınlığa karşı yalnızlık (20-40 yaş), üretkenliğe karşı durgunluk (40-65 yaş), ego bütünlüğüne karşı umutsuzluk (65+) olarak sunulmaktadır. Çocuklar ikinci evrede kendi fiziksel yeterlilikleri üzerinde öz kontrol kazanıp ve kendi iradelerini geliştirmektedir. Üçüncü evre olan girişime karşı suçluluk evresinde; çocuklar belirli görevleri kendi başlarına deneyip yeteneklerini keşfetmektedir, böylece hedeflerine ulaşmak için kararlılık geliştirmektedirler. Dördüncü evrede çocuklar giderek daha karmaşık görevleri yerine getirerek daha yetkin hale gelmektedirler. Süreç içerisinde bilinçli olarak yeni yetkinlikler kazanmaya çalıştıkları için çocukların sürekli olarak teşvik edilmelerinin önemi vurgulanmaktadır (19).

4.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura, 1966 yılında ortaya attığı Sosyal Öğrenme Kuramı kapsamında birbiriyle ilişkili ve davranışsal faktörlerle bağlantılı olan çevresel ve kişisel faktörleri (bilişsel) açıklamaktadır. Bandura, karşılıklı belirlemecilik ilkesine dayandırarak insanların çevresel etki yoluyla kendi davranışlarını yönetebileceklerini savunmaktadır (20). Çocuklar için öğrenme yollarından biri çevrelerinde bulunan insanları izlemek ve dinlemektir. Sosyal öğrenme kuramına ek olarak, bazı sinirbilim araştırmaları beynimizde "ayna nöronlar" olduğunu ve bunlarla birlikte beynimizin diğer insanların yaptıklarını fark etmeye ve kopyalamaya hazır olduğunu öne sürmektedir. Çocuklar, yetişkinlerin diğer insanlara nasıl tepki verdiğinin fark etmektedirler. Bandura, temel gelişimsel süreç olarak gözlemsel öğrenme kavramını vurgulamaktadır (21).

Sosyal öğrenme kuramcıları, insanların kendileri için modellenen bir şeyden otomatik olarak öğrendiğini varsaymamaktadır. Bandura'ya (1986) göre, modelleme davranışı dört şekilde pekiştirmektedir: dikkat, akılda tutma, üretme ve motivasyon. Bu öğelerden her biri önemlidir. İlk olarak, çocuğun ne olduğunu fark etmesi ve dikkatini mevcut olaya odaklaması gerekmektedir. Çocuğun gördüğü şeyi hatırlaması gerekmektedir. Bu süreçte konsantrasyon ve hafıza vurgulanmaktadır. Daha sonra çocuğun eylemi veya davranışı tekrar üretmesi yani tekrarlayabilmesi gerekmektedir.

Son olarak, mevcut eylem veya davranışın çocuk için ilginç olması ve denemeye motive etmesi gerekmektedir (22).

Bandura'nın karşılıklı belirlemecilik (karşılıklı nedensellik) modelinde; birey çevrenin pasif bir gözlemcisi değildir. Kişi çevreyi algılamakta ve onunla nasıl etkileşime gireceğini seçmektedir. Bu etkileşimde, bireyin tecrübe ettiği başarı ve başarısızlıklar zamanla kişinin algısını ve kendi yeteneklerini şekillendirmektedir. Ayrıca kişinin kendi yeteneklerine dair sahip olduğu inançlar da yeni şeyler öğrenmek için kullanılacak stratejilere ne kadar dikkat ettiği ve bunlarla mücadele ettiğini etkilemektedir (23).

Çocukların fiziksel eylemleri öğrenmekle birlikte, sosyal öğrenmenin sonucunda zaman içerisinde hayatlarında olan önemli kişilerin tutum ve tepkilerini de içselleştirdiği düşünülmektedir. Anne ve babasının başkalarına karşı benimsediği sıcaklık, güven veya güvensizlik, düşmanlık gibi tutumlarına düzenli olarak maruz kalan çocuklar bu insani görüşleri varsayılan olarak benimsemeye meyilli olabilmektedirler (21).

Sonuç olarak, Sosyal Öğrenme Kuramı sosyal bağlam yoluyla ve gözlemleyerek öğrenme davranışını vurgulamaktadır. Öğrenilenler tamamen içsel olup daha sonra kullanılmak üzere saklanabilmektedir. Kişi içinde bulunduğu çevre tarafında etkilenirken kişi de çevreyi etkileyebilmektedir. Sosyal Öğrenme Kuramında, insan davranışlarının bir tür amaca yönelik olduğunu ve bu amaç yönünde çalışıldığı varsayılmaktadır. Kişi, bu amaca ulaşmak için zaman ve çabasını bu yönde yönlendirmektedir. Ayrıca kişinin bu amaca ulaşabileceğine dair algısı ve inancı da önemlidir. Öğrenme sürecine katılım ve çaba düzeyi de bu algının gücünden etkilenmektedir (22).

4.2. Çocuk Davranışları

Tüm davranışlarımız beyin işlevlerimiz sonucunda ortaya çıkmaktadır. Beyin işlevleri birçok farklı hareket ve işlevden (yürüme, yemek yeme vb.) sorumlu olduğu gibi düşünme, duygulanma, konuşma gibi karmaşık bilişsel işlevlerden de

sorumludur. Beynin gelişme süreci belirli bir kalıtsal çizelgeye bağlı olsa dahi, çevreden gelen uyanlarla olgunlaşmaktadır. Beyin çevreden gelen uyarılara ve ihtiyaçlara uyum sağlayacak şekilde bağlantılarını şekillendirmektedir. Toplumsal çevre ve aile, insan beyni için gerekli uyan besilerini ve öğrenme olanaklarını sağlamaktadır. Uyan besileri ve öğrenme olanakları yaşamın ilk yıllarında beyin gelişmesini ve sonrasında kullanılmasını etkilemektedir. Bu süreç olumlu uyanlarla beslenmediğinde de gelişmesi de ileri derecede bozulabilmektedir (24).

Davranış kişinin kendisini nasıl yönettiği, günlük hayatta var olan ortam ve durumlara karşı gösterdiği eylemleri, tepkileri ve işlevleri ile alakalıdır. Davranışlar; düşünceler, duygular, hisler ve kas hareketlerini de kapsamaktadır. Davranışlara etki eden çok sayıda faktör vardır ve bunlar çoğunlukla birbirleriyle etkileşime girmektedir (25). Normal davranışlara sahip olan insanlar duygularını yönetebilir, düzenleyebilir ve içinde bulunduğu duruma uygun olarak hareket edebilmektedir. Çocuklar için normal davranış kavramı; çocuğun yaşına, kişiliğine, fiziksel ve duygusal gelişimine bağlıdır. Çocuğun sergilediği davranış ailesinin beklentilerine uymuyorsa veya yıkıcı etkilere sahipse sorun teşkil etmektedir. Normal veya iyi olarak adlandırılan davranışlar genellikle davranışın sosyal, kültürel ve gelişimsel olarak uygun veya istenen olup olmamasına göre belirlenmektedir. Normal olmayan (anormal) davranış birinin kendisine veya çevresindeki insanlara rahatsızlık veya zarar verecek şekilde davranmasıdır. Bu tür normal olmayan davranışları belirlemek için yararlanılabilecek çeşitli kriterlerden söz edilebilmektedir. Davranış için; sosyal standartların/uygunluğun ihlal etmesi, istatistiksel olarak nadirlik veya aşırılık (ortalama aralığının dışında olması), kişisel acı, kötü ayarlanmış davranış, davranışın tutarsızlığı, yetersizliği ve kişilerarası ilişkileri bozması gibi özellikler dikkate alınmalıdır (24).

4.2.1. Sosyal beceri

İnsanlar doğası gereği başkalarıyla asgari düzeyde çeşitli uyumlu ilişkiler kurma arayışındadırlar. Bu arayış hem ilişkiyel hem de araçal ihtiyaçlarımızdan dolayı olmakta ve karşılanmadığında derin sıkıntılara yol açabilmektedir (26).

İşlevselci bakış açısına göre duygular; bizim için önemli olan ihtiyaç duyduğumuz bu ilişkileri inşa etmek, var olan ilişkileri değiştirmek veya ortadan kaldırmak için bir çaba veya girişim olarak tanımlanmaktadır. Birey için önemli olan olaylar duygusaldır. Bir olayın ve durumun duygu üretmek için önemli hale gelmesi bireyin amaçlarıyla olan ilişkilere, başkalarının sosyal sinyallerine, hedonik uyaranla olan ilişkilere, şematik süreçlerinin ve geçmiş karşılaşmaların anılarının çağrışımları ile olan ilişkilere bağlı olmaktadır (27).

Sosyo- duygusal gelişim; çocuğun sahip olduğu duygularının farkında olması ve bu duyguların ayrımını yapması, duygularını ifade etmesi ve düzenlemesi ile sahip olduğu duyguları başkalarıyla paylaşabilmesi adına paylaşma, konuşma sırası bekleme, hazı geciktirebilme ve etkinlikler arası sorunsuz geçişler yapabilmesi gibi faaliyetlerle başkalarıyla sosyal etkileşimlere girebilmesini kapsamaktadır (28).

4.2.1.1.Sosyal becerinin tanımı

Sosyal beceri kavramı için literatür incelendiğinde terimin tek bir anlamdan ziyade geniş bir anlamsal alana sahip olduğu görülmüştür. Sosyal beceri; başkalarından gelen olumlu pekiştirmeyi üst düzeye çıkarırken cezayı en aza indirme becerisi olarak tanımlanabildiği gibi (29) duyguları ifade etme ya da istekleri ve ilgi alanlarını iletme becerisi olarak da açıklanmaktadır (30). Segrin (10)' e göre ise sosyal beceri, diğer insanlarla hem etkili hem de uygun bir şekilde iletişim kurma becerisidir. Uygunluk, kişinin gösterdiği davranışın sosyal normlarla, değerlerle veya beklentilerle örtüşüyor olması demektir. Etkililik ise etkileşim sürecinde var olan davranışın mevcut amaçlara ulaşmasını kapsamaktadır (11).

Mevcut çalışmamızda sosyal beceri kavramı sosyal iş birliği, sosyal etkileşim ve sosyal bağımsızlık davranışlarını kapsamaktadır. Sosyal iş birliği dahilinde; ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından verilen yönergeleri takip etme, yaşlılarıyla iş birliği yapma, uzlaşma sağlama ve öz disiplin davranışları bulunmaktadır. Sosyal etkileşim dahilinde hem akranlarıyla hem de yetişkinlerle gerçekleştirilen sosyal etkileşimi, başkaları tarafından kabul görme ve arkadaşlık kazanma davranışları

bulunmaktadır. Sosyal bağımsızlık dahilinde; akran grubu içerisinde sosyal bağımsızlığı sağlamada önemli görülen davranışlar, anne-babadan uygun şekilde ayrılabilme, arkadaş etkileşimlerinde uygun güven ve olumlu atılganlık göstermeyi kapsamaktadır (31,32).

4.2.1.2. Sosyal beceri ve sosyal etkileşimler

Ortak dikkat ve iletişimsel amaçlar oluşturulduğunda erken sosyal etkileşimler ortaya çıkmaktadır (33). Erken çocukluk dönemindeki çocuklar gelişim süreçlerinde yeni sosyal beceriler öğrenip sosyal ilişkiler inşa etmektedir. Bu süreçte çocuğa duygusal olarak sıcaklıkla yaklaşmak çocuğun kişilerarası çatışmadan kaçınması ve başkalarıyla iyi iletişim kurması için iş birliği içinde hareket etme becerilerini kazanmasına yardımcı olmaktadır (34).

Yaşamın ilk yıllarında konuşma ve dil becerileri karmaşıklaştıkça sosyal iletişim becerileri gelişmeye devam etmektedir. Çocuğun erken çocukluk eğitimine başlamasıyla beraber, karşılıklı konuşmalarda sırasını bekleme ve iletişim kurduğu kişinin bakış açısını dikkate alma dahil olmak üzere pragmatik iletişim becerileri ortaya çıkmaya başlamaktadır (35). Çocukların duygularını ve farklı duygulara sahip olmanın normal olduğunu kabul ederek, duygular için belirli sözcükler vererek çocukların hissettiklerini tanımlamayı ve isimlendirmeyi öğrenmelerine yardımcı olarak, çocuklara kendilerini güvende ve değerli hissedebilecekleri güvenli alanı sağlayarak çocukların sosyo-duygusal gelişimlerini teşvik etmek önemlidir. Çocukların duygularını teşvik etme tutumu; yaptıklarının kendileri ve başkaları için bir fark yarattığını görmelerine ve eylemlerinin farkına varmalarına yardımcı olmaktadır (36). Anne ve babaların çocuğun hissettiği olumsuz duygusunu yok saymak ve o duygudan uzaklaştırmaya çalışmak yerine çocuğun o andaki yaşadıklarını ve hissettiklerini sözcüklere dökerek onu anladıklarını göstermeleri, çocuğun dile getiremediği duygularının uygun şekilde dışavurumuna yardımcı olmaları çocuğu rahatlatmakta ve anlaşıldıklarını hissettirmektedir (37). Bu noktada ebeveyn- çocuk ilişkisinde benimsenen tutum ve davranışların, çocuğun ihtiyaçlarını dikkate alarak sahip oldukları duyguların değerli olduğunu kabul edip bu duyguları

uygun şekilde dışavurumları konusunda destekleyici olması gerekmektedir. Bununla birlikte, erken çocukluk döneminde her gelişim alanı oyunla beslenmektedir (28). Çocukların sahip oldukları sosyal beceri düzeyleri ile gösterdikleri oyun davranışları arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (38). Çünkü oyun içerisinde çocuk kendi duygularını ifade etme, isteklerini anlama ve diğer kişilerin sahip olduğu duygu ve isteklerinin farkına varma fırsatını yakalamakta, ortak amaçlar, iş birliği ve paylaşım temelinde sosyal etkileşimlerde bulunmaktadır.

4.2.2. Problem davranış

Donald Hebb'e göre refleks seviyesinin ötesinde, özünde öğrenmeye bağlı olmayan hiçbir davranış yoktur ve hiçbir davranış kalıtımından bağımsız olamaz (39). Görülen problem davranışların ortaya çıkışında bireylerin çoğunluğu için; çevresel etkileşim süreciyle kişisel bir özelliğin ortaya çıkarak zaman içinde problem davranışı şekillendirdiği ileri sürülmektedir (40).

4.2.2.1. Problem davranışın tanımı

Problem davranışlar, kişinin yalnızca kendisine değil sosyal çevresine de zarar veren ve içinde yaşadığı sosyal ortamın kabul edilebilir davranış anlayışına uygun olmadığından dışlanmasına ve istenmemesine sebep olan davranışlardır (41). Davranış sorunları, çevresinde bulunan sorunlu davranış gösteren kişileri gözlemleyerek ya da davranışın ortaya çıkardığı sonuçları gözlemleyerek öğrenilebilmektedir (42).

Mevcut çalışmamızda problem davranış kavramı dışa yönelim, içe yönelim, anti sosyal ve benmerkezci davranışları kapsamaktadır. Dışa yönelim problem davranışları; yaşlılarıyla uyumlu ilişkiler kuramama, zorbalık, genel olarak kurallara uymama, ani öfke patlamaları, sinirliyen bağırma ya da çığlık atma, saldırganlık, başkalarına fiziksel olarak zarar verme, yerinde duramama, eşyalara zarar verme, başkalarıyla dalga geçme eğilimde olma davranışlarını içermektedir. İçe yönelim

problem davranışları; akranlarıyla oyun oynamaktan ve arkadaşlık kurmaktan kaçınma, genel mutsuzluk ve korkaklık halinde olma durumlarını içermektedir. Anti-sosyal problem davranışları; akranları ve yetişkinlerle uyumlu ilişkiler kuramama, huzursuzluk, diğer çocuklardan ve kalabalık ortamdan kaçınma ve geri çekilme örüntüsünü kapsamaktadır. Benmerkezci problem davranışları; başkaları tarafından gelen herhangi bir eleştiriye karşı aşırı hassas olma, sürekli olarak şikâyet, sızlanma ve kapris halinde olmayı içermektedir (31,32)

4.2.2.2. Problem davranışların ortaya çıkışı

Çocukların problem davranışlarının oluşmasında birçok faktörün etkileşime girmesi etkili olmaktadır. Ebeveynlerin çocuğun gelişimine dair bilgi sahibi olma seviyesi ve yetiştirme sürecinde benimsediği beklentiler ve tutumlar çocukların problem davranış geliştirmesinde önemlidir (43). Erken dönemdeki ve daha sonraki yıllardaki ebeveynlik dışı yönelim problem davranışlarıyla ilişkili olmakla birlikte bebeklik ve erken çocukluk dönemindeki anne duyarlılığı, orta çocukluk dönemindeki duyarlılıktan daha güçlü bir etkiye sahiptir (44). Miller-Lewis ve arkadaşları (45) tarafından yapılan boylamsal çalışma sonucunda, devam eden yüksek düzeydeki mizaç güçlüklerinin ve aşırı tepkisel ebeveynliğin erken çocukluk döneminde dışı yönelim problem davranışı üzerindeki olumsuz etkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca, 6 yaş çocuklarının dışı yönelim problem davranışlarının; 4 yaşındaki dışı yönelim davranışları, esnek olmayan mizaç, sürekli olmayan mizaç ve aşırı tepkisel ebeveynlik ve 4 yaş ile 6 yaş arasında artan “esnek olmayan mizaç” puanı tarafından yordandığı bulunmuştur. On bir ve on sekiz yaş arasındaki çocuklarla yapılan çalışmada benlik saygısının düşük olması içe yönelim ve dışı yönelim davranış sorunları için açıklayıcı olmaktadır (46).

Ayrıca, ailenin sahip olduğu sosyo- ekonomik düzey, ebeveyn ruh sağlığı ve çocuğun ailesinde şahit olduğu veya tecrübe edindiği çatışmalar çocuğun problem davranış geliştirmesinde risk faktörleri yaratmaktadır (47). Anne ve çocuk arasındaki ilişkide yakınlık arttıkça çocukların içe yönelim ve dışı yönelim davranış sorunları azalmakta buna karşın çatışma arttıkça içe yönelim ve dışı yönelim davranış

sorunları artmaktadır (48). Annelerin psikiyatrik belirtileri ile çocukların sahip oldukları duygusal ve davranışsal sorunların arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (49). Erken çocuklukta gözlenen sosyal ve duygusal problem davranışları ile anne-baba depresyonu ve şiddeti ebeveyn depresyonu ve şiddeti arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmaktadır (50).

4.3. Ebeveyn Tutumu

Ebeveyn ve çocuk arasında gerçekleşen etkileşiminin duygusal doğası hem bilişsel hem de sosyal duygusal gelişim için önemlidir. Ebeveynler ve çocukları arasındaki etkileşimler; dil gelişimini, sosyal duygusal gelişimini, erken bilişsel becerileri ve okula hazır olmayı teşvik eden bir uyarı sağlamaktadır (51). Yıllardır yapılan araştırmalar ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların gelişimsel sonuçları arasında tutarlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (52).

Ebeveyn tutumunu şekillendiren birçok etken bulunmaktadır. Annelerin sahip oldukları ruhsal bozukluklar (53), eğitim düzeyi (54,55), sahip oldukları değer yargıları (56), çocuk sahibi olma motivasyonları (57) gibi değişkenler çocuk yetiştirme uygulamalarıyla ilişkilidir. Annelerin aşırı koruyucu davranışları ile; öz-yönelim ve evrenselcilik değerleri arasında negatif ilişki bulunurken gelenek, erkeğin üstünlüğü ve misafirperverlik değerleri ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Annelerin sahip olduğu katı disiplin davranışları; başarı ve öz-yönetim değerleri ile negatif ilişkiye sahi gelenek, uygunluk, iffet, erkeğin üstünlüğü ve misafirperverlik ile pozitif yönde ilişkilidir (56). Annelerin çocuk doğurma motivasyonlarının uzun vadeli etkilerine ilişkin yapılan boylamsal bir araştırmaya göre; özerk çocuk doğurma motivasyonunun, özerkliği destekleyen bir ebeveynlik stilini öngörürken çocuk sahibi olmak için baskı veya zorlama hisseden hamile kadınlar, anne olarak daha fazla kontrolcü olma eğilimindedir ve bu durum daha yüksek oranda çocuk davranış sorunları ile ilişkilendirilmektedir (57).

Ebeveynlik uygulamaları çocukların sosyal becerileri ile ilişkilidir. Her açıdan gelişmekte olan çocuk için anne ve babasının davranışları kendisi için bir

örnek bir modeldir. Bu model çocuğun hem kişiliği etkilemekte hem de bir özdeşim kaynağı olarak benzer davranış ve tutumları ortaya koymasını sağlamaktadır. Ayrıca çocuk istenen ve istenmeyen davranışları onlardan öğrendiğinden kendi davranışlarını da bu doğrultuda benimsemektedir (58). Bu noktada anne- baba ve çocuk ilişkisi içerisinde ebeveynlik uygulamaları çocuklar için yalnızca kısa süreli bir faydadan ziyade zaman içerisinde büyüyen bir fayda ilişkisi sağlamaktadır (34). Moon-Seo, ve arkadaşları (59) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada yetkili ebeveynlik tarzının, üniversite öğrencilerinin genel olarak sosyal, duygusal ve akademik uyumlarını iyileştiren benlik saygısı üzerinde en güçlü etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Öte yandan otoriter ve izin verici tutumun kişisel özgüven üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

4.3.1. Farklı ebeveyn tutumları

Baumrind (60) ebeveyn kontrolü hakkında yaptığı çalışmasında ebeveyn tutumunun ilk üç halini açıklamıştır. Çalışmasında; izin verici (permissive), yetkeci (authoritarian) ve yetkili (authoritative) ebeveyn tutumları üzerinde durmuştur. İzin verici ebeveyn tutumunu çocuğun isteklerine, arzularına, dürtülerine ve davranışlarına karşı cezalandırıcı olmadan kabul edici ve olumlu olarak tanımlamaktadır. Bu tutuma sahip ebeveynin çocuktan sorumluluğa dair herhangi bir beklentisi yoktur, kendini çocuk için bir örnek veya şekillendirici ya da sorumlu bir rehber olarak görmez aksine çocuğun kendisini istediği gibi kullanması için bir kaynak olarak sunmaktadır. Otoriter/Yetkeci (authoritarian) ebeveyn tutumu yüksek bir otorite anlayışıyla mutlak bir davranış standardına göre çocuğun davranış ve tutumlarını şekillendirmeyi, kontrol etmeyi ve değerlendirmeyi içermektedir. Otoriter ebeveynler itaati temel almaktadır. Bu tutumu benimseyen ebeveynlerin belirli doğru davranış kalıpları vardır. Çocuğun eylemlerinin bu kalıplarla çeliştiği noktalarda davranışları kısıtlamak için cezalandırıcı ve güçlü önlemler almaktadırlar. Geleneksel yapının ve düzenin korunmasına çok önem vermektedirler. Demokratik/Yetkili (authoritative) ebeveyn tutumu ise çocuğun davranışlarını rasyonel ve sorun odaklı bir şekilde yönlendirmeyi içermektedir. Demokratik/Yetkili ebeveynler sözel

iletişimi önemsemekte ve teşvik etmekte, kuralların ardındaki mantığı çocuğa anlatır ve çocuk uymayı reddettiğinde itirazlarını dinlemektedirler. Çocuğun özgür iradesine değer verir, çocuğuyla ayrıştığı konularda kontrolü kaybetmezken çocuğu kısıtlamalarla sıkıştırmamaktadırlar. Yetişkin olarak kendi bakış açısını uygularken çocuğun bireysel ilgi alanlarının farkında olarak özel yollar kullanmaktadırlar. Demokratik ebeveynler çocuklarının mevcut özelliklerinin ve ihtiyaçlarının farkındadırlar ve gelecekteki davranışları için uygun standartları belirlemektedirler (60).

Maccoby ve Martin (61) izin verici ebeveyn tutumu boyutu daha sonrasında ikiye ayırarak üç olan ebeveynlik tutumlarını dörde çıkarmıştır. Çocuk yetiştirme tutumlarını ilgi/kabul ve talep olmak üzere iki boyutu ele alınmaktadır. Böylece demokratik, otoriter, izin verici müsamahakâr ve izin verici ihmalkâr ebeveynlik boyutlarını oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) bu iki yaklaşım temelinde geliştirilmiştir. Fakat ilgi/kabul boyutu ele alınırken ebeveyn sıcaklık özellikleri dahil edilmeden, ebeveynin çocuğu kendisinden farklı, bağımsız, kendine özgü bir birey olarak kabul etme anlayışı ve çocuğun gereksinimlerini karşılama derecesini tanımlanarak ele alınmıştır. Ayrıca, demokratik, izin verici, otoriter boyutlarına ek olarak Türk kültüründe yaygın olduğu bilinen aşırı koruyucu boyut da eklenmiştir. Aşırı koruyucu boyutta, çocuğun sürekli olarak korunmaya muhtaç olduğu, kendine yetemeyeceği inancı hakimdir. Aşırı koruyucu ebeveynler aşırı kontrolü, uygun olmayan müdahaleleri ve çocuğa sorumluluk vermekten kaçınmayı benimsemişlerdir (62).

4.4. Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Davranışları

Eisenberg, Cumberland ve Spinrad'ın 1998 yılında yaptıkları çalışmanın odak noktasında ebeveynlerin çocuklarının duygusal deneyimlerine ve duygularını ifade ediş şekillerine verdikleri tepkiler bulunmaktadır (63). Bu tepkiler ebeveynlerin çocuklarının duygusal tepkilerini sosyalleştirebilecekleri yolların örnekleridir. Eisenberg ve arkadaşlarının oluşturduğu buluşsal modelde; genel süreçlerin, bunların sonuçları ve merkezi süreçlerin moderatörlerinin bulunduğu basitleştirilmiş bir

model sunulmuştur. Modelde; herhangi bir sosyalleşme durumunda, ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarının etkilendiği özellikler sunulmaktadır. Buluşsal (heuristic) model; çocuğa dair çocuğun yaşı, cinsiyeti, mizaçsal tepkiselliği ve düzenlemesi, disipline karşı tipik tepkileri gibi özelliklerini içerirken ebeveynin sahip olduğu değerler, çocuk yetiştirme felsefesi, ebeveyn duygusallığı ve düzenlemesi gibi özellikleri kapsamaktadır. Bununla birlikte, yaşanan kültürün veya alt kültürün duyguların ifade edilmesiyle ilgili değerleri ya da çocuk yetiştirme uygulamalarının gelişimdeki rolü gibi özelliklerden de etkilenmesi muhtemeldir.

Eisenberg 1998 yılında sunduğu modelde çocuğa dair özellikleri (yaş, cinsiyet, mizaç gibi), ebeveynin dair özellikleri (cinsiyet, kişilik, ebeveyn tutumu, duygu ile ilgili inançlar gibi), kültürel özellikleri (duygu ile ilgili inançlar, cinsiyet kalıpları gibi) ve bağlam özelliklerini yordayıcılar olarak belirtmiş olmasına karşın 2020 yılında yayınladığı çalışmasında bu özelliklerin sosyalleşme bağlamlarında çocukların uyarılmalarını ve modelde belirttiği birçok çocuk çıktısının (duyguları anlama ve düzenleme/ kendisi ve ilişkiler hakkındaki şemaları gibi) da yordayıcıları olabileceğini belirtmektedir. Ayrıca daha önce belirtilen bu dört yordayıcı özellikler seti arasında da doğrusal ilişkiler ve etkileşimler olabileceğini belirtmiştir (64).

Sosyal yetkinlik ve duygusal yetkinlik ebeveyn duygu sosyalleştirme girişimlerinin sonucu olarak görülmektedir. Geniş tanımıyla duygusal yetkinlik; bireyin kendine ve başkalarına ait olan duyguları anlaması, duygularını içinde bulunduğu durum ve kültüre uygun olarak ifade etme eğilimi ve deneyimlediği ve ifade ettiği duyguyu ve duygusuna bağlı olarak türetilen davranışını hedeflerine sosyal olarak kabul edilebilir bir şekilde ulaşmak için engelleme veya değiştirme becerisidir. Eisenberg ve arkadaşları, sosyal yetkinliği öngören ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarını daha üstün görmesine rağmen sosyal olarak yetkin davranış olarak algılanan davranışlar duygusal yetkinlikte olduğu gibi bağlam kültür ve alt kültüre göre değişmektedir. Ebeveynlerin sosyalleşmeye dair amaçları farklı duygulara göre değişiklik gösterebilmektedir. Mesela; bazı ebeveynler veya kültürler için üzüntüyü ifade ediş, kızgınlığı ifade edişe göre daha kabul edilebilir olabilmektedir (63). Ebeveynlerin duygu sosyalleştirme davranışları çocukların yalnızca sosyal ve duygusal yetkinlik edinmeleri değil, uygun sosyal davranışlar ve toplumsal değerleri kazanabilmeleri adına önemli bir etkiye sahip olmaktadır (65).

Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarının birçok olası etkisi bulunmaktadır. Eisenberg ve arkadaşları ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarının çocuğun işlevselliğinin belirli yönlerini etkileyebileceğini vurgulamışlardır. Buna göre; ebeveyn sosyalleştirme tepkileri çocuğun sahip olduğu belirli bir bağlamda ve belki de sonrasında duygu deneyimini; duygunun kendiliğinden ifadesini, duygu ve duygu ile ilgili düzenlemesini etkileyebilmektedir (63). Ayrıca, ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları çocuğun hem fiziksel sağlığıyla hem de başarısıyla ilgilidir (66). Bununla beraber, duygusal dışavurumun bastırılmasının kardiyovasküler sistemin artan sempatik aktivasyonuna yol açtığına ve sonuçta bu durumun fizyolojik bir bedeli olduğuna dair kanıtlar bulunmaktadır (67).

Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları genel çocuk yetiştirme uygulamalarıyla anlamlı ilişkilere sahiptir. Eğitim seviyesi yüksek olan anneler daha az küçümseyici tepki gösterirken daha fazla duygu ifadesini teşvik etme tepkiler kullanmaktadırlar (68). Annelerin destekleyici sosyalleştirme tepkileri çocuklarda daha yüksek sosyal uyumu yordamaktadır (69). Eisenberg ve arkadaşları (70) tarafından yapılan boylamsal bir çalışmaya göre; ebeveynlerin altı yıllık süreç içerisinde değerlendirilen duygu sosyalleştirme davranışları birbirleriyle tutarlılık sağlarken çocuklar erken ergenliğe yaklaştıkça ebeveynlerinin destekleyici olmayan tepkilerinin çocukların dışsallaştırma problem davranışlarıyla ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca çocuklar 8-10 yaşındayken ebeveynlerinin sahip oldukları cezalandırıcı tepkiler çocukların 10-12 yaşlarındaki dışsallaştırma problem davranışları yordamaktadır.

4.4.1. Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarının sınıflandırılması

Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarının çok sayıda türü vardır. Eisenberg ve arkadaşları çalışmalarında; ebeveynlerin çocukların duygularına tepkilerini, çocuklarıyla duyguları tartışmasını ve gösterdikleri duygu ifadelerini vurgulanmıştır. Buna göre, mevcut çalışmamızda altı çeşit (destekleyici olmayan ve

destekleyici olan) ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışı üzerinde incelemeler yapılmıştır:

- Sıkıntı- Endişe Tepkileri: Anne ve babaların, çocuğun olumsuz duygularını ifade etmesi sürecinde gösterdiği olumsuz olarak uyarılma ve sıkılma tepkilerini kapsamaktadır.
- Cezalandırıcı Tepkiler: Anne ve babaların, çocuklarının sahip olduğu ve dışa vurduğu olumsuz duygularını kontrol etmek veya bu istenmeyen duygularla başa çıkmak için sözlü veya fiziksel ceza kullandığı tepkileri kapsamaktadır.
- Küçümseyici Tepkiler: Anne ve babaların, çocuğun hissettiği ve ifade ettiği olumsuz duygularını veya sıkıntılı tepkilerini küçümseme, durumun ciddiyetinin değerini düşürme veya çocuğun duygusunu değersizleştirme tepkilerini kapsamaktadır.
- Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler: Anne ve babaların; çocuklarının hissettiği olumsuz duygularını ifade etmelerini aktif olarak teşvik etme ve çocuğun yaşadığı olumsuz duygusal durumları doğrulama veya normalleştirme tepkilerini kapsamaktadır (Örnek: "Kendini üzgün hissetmende sorun yok").
- Problem Odaklı Tepkiler: Anne ve babaların; çocuğun kendisi için sıkıntıya neden olan sorunu veya durumu çözebilmesinde yardımcı olması ve hissettiği stres kaynağıyla başa çıkması için destek olma tepkilerini içermektedir.
- Duygu Odaklı Tepkiler: Anne ve babaların; çocuğun hissettiği olumsuz duyguya karşılık çocuğun kendisini daha iyi hissetmesine yardımcı olmak için benimsediği stratejileri kapsamaktadır (71,72).

5. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde çalışmaya ilişkin araştırma modeli, örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci ve analiz süreci açıklanmaktadır.

5.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama çalışmasından faydalanılmıştır. İlişkisel tarama çalışması; araştırmacıların iki ya da daha fazla değişken veya puan kümesi arasındaki ilişkiyi (veya örüntüyü) tanımlamak, ölçmek (73) ve birlikte değişimlerini incelemek için (74) korelasyonel istatistiği kullandığı ilişkisel tasarımıdır.

5.2. Örneklem

Çalışmanın evrenini İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan bağımsız anaokullarında eğitimlerine devam eden 48- 72 ay aralığındaki çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırmada; basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Likert tipli ölçeklerin kullanıldığı araştırmalarda popülasyonun bir kısmı olarak veya geçmiş çalışmalara dayalı olarak örneklem büyüklüğü belirlenebilmektedir (73). Korelasyonel çalışmalarda örneklem büyüklüğü otuzun altına düşmemeli (74) ve regresyon analizi yapılabilmesi için örneklem sayısının yirmi beşten büyük olması (75) gerekmektedir. Karmaşık analizler içinse örneklem büyüklüğünün iki yüzden fazla olması gerekmektedir (76). Mevcut araştırma kapsamında 340 çocuğun ebeveynlerine ulaşılmıştır. Verilerin SPSS 22.0 analiz paket programına girişi sırasında tespit edilen eksik cevapların olduğu 27 veri seti çalışmaya dahil edilmemiştir. Yapılan normallik analizleri sonrasında uç değer olarak belirlenen 10 veri seti daha değerlendirilmeden çıkarılmıştır. Nihai örneklem sayısı 150 kız (%49,5) ve 153 (%50,5) erkek çocuk olmak üzere 303 veri seti olarak belirlenmiştir. Örneklemi oluşturan çocukların 51'i (%16,8) 48-54 aylık, 54'ü (%17,8) 55- 61 aylık,

147'si (%48,5) 62- 68 aylık, 51'i (%16,8) 69- 74 ay arasındadır. Aşağıdaki tablolarda örnekleme ait demografik özellikler, frekans ve yüzdelik değerleri yer almaktadır.

Tablo 5.2. 1. Cinsiyet, Yaş, Doğum Sırası ve Kardeş Sayısı Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Demografik Değişkenler	Gruplar	<i>f</i>	%	%<i>gec</i>	%<i>yig</i>
Cinsiyet	Kız	150	49,5	49,5	49,5
	Erkek	153	50,5	50,5	100,0
	Toplam	303	100,0	100,0	
Yaş	48-54 aylık	51	16,8	16,8	16,8
	55-61 aylık	54	17,8	17,8	34,7
	62-68 aylık	147	48,5	48,5	83,2
	69-74 aylık	51	16,8	16,8	100,0
	Toplam	303	100,0	100,0	
Doğum Sırası	Birinci Çocuk	158	52,1	52,1	52,1
	İkinci Çocuk	100	33,0	33,0	85,1
	Üçüncü	41	13,5	13,5	98,7
	Dördüncü	4	1,3	1,3	100,0
	Toplam	303	100,0	100,0	
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	67	22,1	22,1	22,1
	Bir Kardeş	164	54,1	54,1	76,2
	İki ve Üzeri Kardeş	72	23,8	23,8	100,0
	Toplam	303	100,0	100,0	

Tablo 5.2. 2. Aile Yapısı ve Gelir Düzeyi Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Demografik Değişkenler	Gruplar	<i>f</i>	%	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Aile Yapısı	Çekirdek A.	254	83,8	83,8	83,8
	Geniş A.	33	10,9	10,9	94,7
	Tek Ebeveynli	16	5,3	5,3	100,0
	Toplam	303	100,0	100,0	
Gelir Düzeyi	Orta Altı	64	21,1	21,1	21,1
	Orta	188	62,0	62,0	83,2
	Orta Üstü	51	16,8	16,8	100,0
	Toplam	303	100,0	100,0	

Tablo 5.2. 3. Anne Yaşı, Anne Eğitim Durumu ve Anne Çalışma Durumu Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Demografik Değişkenler	Gruplar	<i>f</i>	%	<i>%_{gec}</i>	<i>%_{yig}</i>
Anne Yaş	20-29	66	21,8	21,9	21,9
	30-39	179	59,1	59,3	81,1
	40-49	57	18,8	18,9	100,0
	Toplam	302	99,7	100,0	
	Eksik Veri	1	,3		
Anne Eğitim Durumu	Ortaokul ve Öncesi	75	24,8	24,8	24,8
	Lise	120	39,6	39,7	64,6
	Yükseköğrenim	107	35,3	35,4	100,0
	Toplam	302	99,7	100,0	
	Eksik Veri	1	,3		
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	89	29,4	29,5	29,5
	Çalışmıyor	213	70,3	70,5	100,0
	Toplam	302	99,7	100,0	
	Eksik veri	1	,3		

5.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmamızda çocukların bireysel özellikleri, annenin kişisel bilgileri ve aileye dair özellikleri incelemek amacıyla aile tanıma formundan yararlanılmıştır. Çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını incelemek amacıyla Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını incelemek amacıyla Ebeveyn Tutum Ölçeği, annelerin duyu sosyalleştirme davranışlarını incelemek amacıyla Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği kullanılmıştır.

5.3.1. Aile tanıma formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan aile tanıma formu çocuğa ve ailesine dair sorular içermektedir. Çocuğun cinsiyeti, yaşı, kardeş sayısı, anne yaşı, anne eğitim durumu, anne çalışma durumu, algılanan gelir düzeyi, aile yapısının öğrenilmesine dair soruları kapsamaktadır. Bu form anneler tarafından doldurulmuştur. Aile tanıma formu Ek 10.2’de yer almaktadır.

5.3.2. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği

Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (PKBS-2); “Sosyal Beceri Ölçeği” ve “Problem Davranış Ölçeği” olmak üzere bağımsız iki ölçeği kapsamaktadır. Ölçek 1994 yılında Kenneth W. Merrell tarafından erken çocukluk dönemindeki 3-6 yaş çocukların sosyal becerilerini ve problem davranışlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen davranışsal bir ölçme aracıdır (77). Ölçek 2003 yılında yeniden düzenlenmiş ve norm çalışması yapılmıştır (31). Ölçekte dördümlü Likert tipi derecelendirme kullanılmakta ve “hiç, nadiren, bazen, sıklıkla” seçeneklerini içermektedir. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği’nin Türkçe geçerlilik-güvenirlilik çalışması Saide Özbey tarafından 2009 yılında yapılmıştır. Sosyal Beceri Ölçeği; sosyal iş birliği, sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri ve sosyal

etkileşim olmak üzere 3 alt boyut ve toplamda 23 sorudan oluşmaktadır. Alınabilecek en yüksek puan 92'dir. Ölçekten yüksek puan almak sosyal beceri düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelir. Yapılan çalışmada ölçeğin toplam Cronbach's Alpha değeri $\alpha=.94$, olarak bulunmuştur (32). Problem Davranış Ölçeği; dışa yönelim, içe yönelim, anti sosyal ve ben merkezci olmak üzere dört boyuttan ve toplamda 27 sorudan oluşmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın düşük olması çocuğun gösterdiği problem davranışlar açısından olumlu olarak değerlendirmektedir. Ölçeğin toplam Cronbach's Alpha değeri ise $\alpha=.96$ olarak bulunmuştur.

Bu çalışmadan elde edilen verilerle kullanılan veri toplama araçlarının iç tutarlıklarına yönelik güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Gerçekleştirilen güvenilirlik çalışması sonucunda Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı değeri Sosyal Beceri Ölçeği için $\alpha= ,947$ ve Problem Davranış Ölçeği için $\alpha= ,936$ olarak bulunmuştur. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış ölçeği Ek 10.3'te yer almaktadır.

5.3.3. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ):

Karabulut Demir ve Şendil tarafından geliştirilen Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ), 2-6 yaş aralığında çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek; demokratik tutum, otoriter tutum, izin verici tutum ve aşırı koruyucu tutum olmak üzere 4 alt boyuttan ve 46 sorudan oluşmaktadır. Çocuğu birey olarak kabul etmeyi ve bu kabul ile bağımsız bir kişilik geliştirmesini ve fikirlerini açıkça ifade etmesi için teşvik etmeyi içeren demokratik boyuta ait 17 madde bulunmaktadır. 11 maddeden oluşan otoriter boyut; çocuğun ayrı bir birey olduğu kabulünün aksine çocuğa hükmetmeyi, kurallara itaati, baskıyı, sözel ya da fiziksel cezalandırmayı ve ebeveyn-çocuk arasında tek yönlü bir iletişimi içerir. 9 madde ile ölçülen aşırı koruyucu boyut; çocuğu sürekli olarak korumak gerektiği inancının hâkim olduğu, çocuğun kendi başına yetemeyeceği düşüncesiyle aşırı kontrolü, uygunsuz müdahaleleri ve çocuğu sorumluluk vermekten kaçınmayı içermektedir. 9 madde ile ölçülen izin verici boyut ise; çocuğa çok fazla tanınan özgürlük ile çocuğun her yaptığını hoş karşılama ve şımartmayı içermektedir (62).

5’li Likert tipli derecelendirme kullanılan ölçekte her bir davranışı ifade eden madde davranışın uygulanma sıklığına göre “hiçbir zaman böyle değildir (1), nadiren böyledir (2), bazen böyledir (3), çoğu zaman böyledir (4), her zaman böyledir (5)” seçeneklerinden biri tercih ebeveyn tarafından tercih edilmektedir. Ters kodlanan madde bulunmayan ölçekte 4 alt boyut için alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilmektedir. Ebeveynin yüksek puan aldığı boyutun tutumunu benimsediği anlamına gelmektedir. Ebeveyn Tutum Ölçeği’nin Cronbach’s Alpha değerleri yapılan güvenilirlik analizleri sonucunda; demokratik tutum için $\alpha=.83$, otoriter tutum için $\alpha=.76$, aşırı koruyucu tutum için $\alpha=.75$ ve izin verici tutum için $\alpha=.74$ olarak bulunmuştur.

Çalışmamızdan elde edilen verilerle Ebeveyn Tutum Ölçeği maddelerinin iç tutarlıklarına yönelik güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Gerçekleştirilen güvenilirlik çalışması sonucunda kullanılan ölçeğin alt boyutlarının Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayısı değerleri; demokratik tutum için $\alpha= ,932$, otoriter tutum için $\alpha= ,832$, aşırı koruyucu tutum için $\alpha= ,733$, izin verici tutum için $\alpha= ,699$ olarak bulunmuştur. Ebeveyn Tutum Ölçeği Ek 10.4’te yer almaktadır.

5.3.4. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği

Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği (Coping with Children’s Negative Emotions Scale) ebeveynlerin çocuklarının olumsuz duyguları ve davranışlarıyla baş etme tutumlarını ölçmek amacıyla 1990 yılında Fabes, Eisenberg, & Bernzweig (71) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Yağmurlu & Altan (78) tarafından yapılmıştır. Ölçek 3-7 yaş çocukların farklı olumsuz duygularını içeren ebeveyn-çocuk ilişkisinde günlük yaşantıda karşılaşılabilecek 12 senaryo ve annelerin belirtilen her bir durum için verdikleri 6 tepkiden oluşmaktadır. Annelerden her bir senaryo için verilen 6 farklı yanıtın sıklığına göre 1-5 arasında derecelendirme yapmaları istenmektedir. Ölçekte 5’li Likert tipi derecelendirme kullanılmakta ve “hiç böyle yapmam (1), nadiren böyle yaparım (2), belki böyle yaparım (3), büyük olasılıkla böyle yaparım (4), kesinlikle böyle yaparım (5)” seçeneklerini içermektedir. Ölçülen bu tepkiler ölçeğin 6 alt ölçeğini

oluşturmaktadır. Ölçek; sıkıntı-endişe tepkileri, cezalandırıcı tepkiler, küçümseyici tepkiler, duygu ifadesini teşvik etme, duygu odaklı tepkiler, problem odaklı tepkiler olmak üzere 6 alt ölçekten oluşmaktadır. Her bir alt ölçek için cevaplanan soruların ortalaması alınarak ebeveyn duygu sosyalleştirme davranış puanı oluşturulmaktadır. Ölçekte tersten puanlanan maddeler bulunmaktadır. Altan, Yağmurlu ve Yavuz (79) tarafından yapılan çalışmada Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği'nin Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları duyguları teşvik etme alt ölçeği için $\alpha=.87$, duygu odaklı tepkiler için $\alpha=.79$, problem odaklı tepki için $\alpha=.72$, cezalandırıcı tepki için $\alpha=.83$, küçümseme tepkileri için $\alpha=.86$ ve sıkıntı-endişe tepkileri için $\alpha=.65$ olarak bulunmuştur.

Çalışmamızdan elde edilen verilerle Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda alt boyutların Cronbach's Alpha değerleri; sıkıntı endişe tepkileri için $\alpha= ,627$, cezalandırıcı tepkiler için $\alpha= ,901$, küçümseyici tepkiler için $\alpha= ,861$, duygu ifadesini teşvik etme $\alpha= ,907$, duygu odaklı tepkiler için $\alpha= ,874$, problem odaklı tepkiler için $\alpha= ,858$ olarak bulunmuştur. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Ek 10.5'te yer almaktadır.

5.4. Verilerin Toplanması

Çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için öncelikle İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli etik kurul izni alınmıştır. Ayrıca veri toplama araçlarının İstanbul ilinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanabilmesi için İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden anket ve araştırma izni (Ek 10.6) alınmıştır. Daha sonra İstanbul ili Anadolu Yakasında bulunan okul müdürlükleri ile iletişime geçilmiş ve Beykoz, Tuzla, Ataşehir ve Ümraniye ilçelerinde bulunan 4 okul öncesi eğitim kurumunda çalışmanın veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Okullarda bulunan 4 yaş öncesi sınıflarda uygulama yapılmamış yalnızca 4 ve 5 yaş sınıfları çalışmaya dahil edilmiştir. Veri toplama sürecinde her sınıf için birer dosya hazırlanmıştır. Hazırlanan dosyalarda her öğrenci için veri toplama araçlarının bulunduğu etiketlenmiş dosyalar oluşturulmuştur. Ebeveynlere araştırmanın amacı ve

içeriği hakkında bilgi veren onam formları (Ek 10.1) gönderilmiştir. Onam formuna olumlu yanıt veren ebeveynlere hazırlanan dosyalar gönderilmiş ve ebeveyn bilgi formu, Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği (CCNES) ile çalışmanın verileri toplanmıştır. Aynı zamanda onam formları onaylanan öğrencilerin her biri için sınıf öğretmenleri tarafından Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği doldurulmuştur. Ebeveynler ve öğretmenlerden alınan formlar eşleştirilerek toplanmış ve öğrenci dosyaları oluşturulmuştur. Uygulamalar gizlilik esasına uygun olarak öğrencilerin ve ebeveynlerinin kişisel bilgileri dahil edilmeden tamamlanmıştır.

5.5. Verilerin Analizi

Veri toplama süreci sonrasında 340 çocuğa dair veri elde edilmiştir. Çalışmada belirlenen veri toplama araçları ile toplanan verilerin SPSS 22.0 istatistik paket programına girişi yapılmıştır. Veri girişi sırasında ölçeklerinde cevaplanmayan sorular bulunan 27 adet katılımcıya ait veri setleri elenmiştir. SPSS 22.0 programına 313 adet 48-72 aylık çocuğun bilgileri girilmiştir. Verilerin dağılımlarına ilişkin yapılan normallik analizleri sonucunda uç değer olarak belirlenen on çocuğa (58, 88, 93, 116, 120, 168, 198, 219, 221, 310) ait veri seti silinerek veri grubu son hale getirilmiştir. Uç değerler çıkarıldıktan sonra 303 veri seti ile normallik analizi yapılmıştır. Yapılan normallik analizlerinde çarpıklık ve basıklık değerleri veri grubunun normal dağılım gösterip göstermediğini değerlendirmek için dikkate alınmıştır.

Tablo 5.5.1. Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ve Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği Alt Boyutlarının Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçek	Alt Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık
Ebeveyn Tutum Ölçeği	Demokratik Tutum	-1,395	1,299
	Otoriter Tutum	,933	,838
	İzin Verici Tutum	,478	,415
	Aşırı Koruyucu Tutum	-,485	-,023
Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği	Sıkıntı-Endişe Tepkileri	,968	,619
	Cezalandırıcı Tepkiler	1,021	,096
	Küçümseyici Tepkiler	,489	-,340
	Duygu İfadesini Teşvik Etme T.	-,679	-,338
	Duygu Odaklı T. Problem Odaklı T.	-1,308 -,922	1,387 ,129
Anaokulu	Sosyal Beceri	-1,235	1,431
Anasınıfı Davranış Ö.	Problem Davranış	1,492	1,940

Çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) normallikten sapma ölçüleridir. Basıklık, bir dağılımın sivrilik (peakedness) veya yassılığının (flatness) bir ölçüsüdür. Basıklık değerinin sıfıra (0) yakın olması, normale yakın bir şekli ifade etmektedir. Çarpıklık ise bir değer dağılımının ortalama etrafındaki simetriden ne ölçüde saptığını ölçmektedir. Sıfır (0) değeri simetrik veya eşit olarak dengeli bir dağılımı temsil etmektedir. Çoğu psikometrik amaç için $\pm 2,0$ arasındaki çarpıklık ve basıklık değerleri kabul edilebilir olarak değerlendirilmektedir (80). Yapılan normallik analizleri sonrasında veri grubunun normal dağılım gösterdiği göz önüne alınarak verilerin analizinde parametrik yöntemlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Kullanılan veri toplama araçlarının iç tutarlıklarına yönelik güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Analiz sonucunda kullanılan ölçeklerin Cronbach's Alpha değerleri incelenmiştir. Alfa(alpha) değeri korelasyon katsayısı (Pearson r) ile aynı ölçekte ölçülmekte ve tipik olarak 0 ile 1 arasında değişen değerler almaktadır. Alfa

değeri 1.00'e ne kadar yakınsa, değerlendirilen ölçekteki maddelerin iç tutarlılığı da o kadar yüksek olmaktadır. Kabul edilen kesin bir alfa değeri bulunmamakla birlikte $\alpha = ,9$ değeri mükemmel, $\alpha = ,8$ değeri iyi, $\alpha = ,7$ değeri kabul edilebilir ve $\alpha = ,6$ değeri şüpheli olarak kabul gören değerlendirilmektedir (81).

İstatistiksel analizlerde öncelikle kişisel bilgi formunda yer alan çocuğa ve aileye ilişkin demografik bilgilere ilişkin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ve Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği alt boyutlarına ilişkin tanımlayıcı istatistik (ortalama, standart sapma, standart hata, en düşük ve en yüksek değerler) değerleri hesaplanmıştır. Ölçeklerin alt boyutlarının çocuk yaşı, cinsiyet, anne çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi yapılmıştır. Mevcut ölçeklerin alt boyutlarının kardeş sayısı, algılanan gelir düzeyi ve anne eğitim değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Aile yapısı değişkeninde gruplar arası fark fazla olduğundan ANOVA analizi gerçekleştirilmemiştir. ANOVA sonrası anlamlı farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere varyansların homojen olduğu alt boyutlarda Scheffe ve LSD çoklu karşılaştırma teknikleri, homojen dağılmadığı alt boyutlarda ise Tamhane's T2 ve Games-Howell çoklu karşılaştırma teknikleri kullanılmıştır.

Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ve Anasınıfı Davranış Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Korelasyon katsayısı ' r ' harfi ile gösterilir ve +1 ile -1 arasında bir değer almaktadır (81). Korelasyon değerleri; 0,00- 0,19 aralığında çok zayıf, 0,20- 0,39 aralığında zayıf, 0,40- 0,59 aralığından orta, 0,60- 0,79 aralığında güçlü, 0,80- 1,00 aralığında çok güçlü olarak yorumlanmaktadır (82). Regresyon analizi öncesinde gerekli varsayımlar test edilmiş ve veri setinde çoklu doğrusallık sorunu olmadığı görülmüştür. Buna göre bağımsız değişkenler arasında .80 değerinde düşük korelasyon bulunmaktadır (83) ve VIF değeri 5 altındadır (84). Elde edilen bulgular $p < ,05$ anlamlılık düzeyi esas alınarak yorumlanmıştır.

6. BULGULAR

Bu bölümünde araştırmanın temel amacına ilişkin belirlenen alt problemler çerçevesinde gerçekleştirilen istatistiksel analizlerin bulgularına yer verilmektedir.

6.1. Betimsel İstatistik Değerlerine İlişkin Bulgular

Tablo 6.1.1. Davranış Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistik Değerleri

Boyutlar	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Sh_x	Min.	Max.
Sosyal Beceri	303	80.5677	11.51739	.66166	27.00	92.00
Problem Davranış	303	37.5512	11.64528	.66900	27.00	86.00

Sh_x = ortalamanın standart hatası

Tablo 6.1.2.Ebeveyn Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistik Değerleri

Boyutlar	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Sh_x	Min.	Max.
Demokratik Tutum	303	73.0363	11.30472	.64944	37.00	85.00
Otoriter Tutum	303	19.2937	5.99637	.34448	11.00	43.00
İzin Verici Tutum	303	19.0693	4.94458	.28406	9.00	37.00
Aşırı Koruyucu T.	303	33.2310	6.03901	.34693	12.00	45.00

Tablo 6.1.3. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistik Değerleri

Boyutlar	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	S_{h_x}	Min.	Max.
Sıkıntı Endişe Tepkileri	303	2.4667	.81023	.04655	1.00	5.00
Cezalandırıcı Tepkiler	303	1.8681	.83504	.04797	1.00	4.42
Küçümseyici Tepkiler	303	2.5749	.84898	.04877	1.00	4.88
Duygu İfadesini Teşvik Edici T.	303	3.4924	.91298	.05245	1.08	5.00
Duygu Odaklı Tepkiler	303	4.1229	.74183	.04262	1.50	5.00
Problem Odaklı Tepkiler	303	4.0028	.67676	.03888	2.00	5.00

S_{h_x} = ortalamanın standart hatası

6.2. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Farklaşıp Farklaşmadığına İlişkin Bulgular

6.2.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeği, Ebeveyn Tutum, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi

Tablo 6.2.1.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeği Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sk_r	t Testi		
						t	Sd	p
Sosyal	Kız	150	82.707	10,308	,842	3.251**	301	,001
Beceri	Erkek	153	78,471	12,267	,992			
Problem	Kız	150	34.473	8,153	,666	-4.735*	249,312	,000
Davranış	Erkek	153	40.569	13,630	1,102			

* $p < ,001$ ** $p < ,01$

Tablo 6.2.1.1’de görüldüğü üzere, çalışma grubundaki çocukların sosyal beceri ve problem davranış puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem t Testi sonucuna göre; kız çocuklarının ($\bar{x}=82,707$, $ss=10,308$) sosyal beceri puanlarının erkeklere ($\bar{x}=78,471$, $ss=12,267$) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t(301)=3,251$, $p<.01$). Ayrıca, erkeklerin ($\bar{x}=40.569$, $ss=13.630$) problem davranış puanlarının kızlara ($\bar{x}=34.473$, $ss=8.153$) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t(249,312)=-4.735$, $p<,001$).

Tablo 6.2.1.2. Ebeveyn Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh_f	t Testi			
						t	Sd	p	
Ebeveyn Tutum	Demokratik	Kız	150	74,127	10,89	,889	1,667	301	,096
	Tutum	Erkek	153	71,967	11,63	,940			
	Otoriter	Kız	150	19,020	6,068	,495	-,786	301	,432
	Tutum	Erkek	153	19,562	5,932	,480			
	İzin Verici	Kız	150	19,333	4,879	,3984	,920	301	,358
	Tutum	Erkek	153	18,810	5,010	,405			
	Aşırı	Kız	150	33,533	5,480	,447	,864	293,84	,388
	Koruyucu	Erkek	153	32,935	6,545	,529			
	Tutum								

*p <,05

Tablo 6.2.1.2.'de görüldüğü üzere, Bağımsız Gruplar t Testi sonucunda Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 6.2.1.3. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarının Çocuk Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	S/σ_x	t Testi			
						t	Sd	p	
Duygu Sosyalleştirme Davranışları	Sıkıntı-Endişe	Kız	150	2,350	,762	,062	-2,515*	301	,012
	Tepkileri	Erkek	153	2,582	,841	,068			
	Cezalandırıcı	Kız	150	1,766	,760	,062	-2,130*	295,07	,034
	Tepkiler	Erkek	153	1,968	,894	,072			
	Küçümseyici	Kız	150	2,448	,837	,068	-2,590*	301	,010
	Tepkiler	Erkek	153	2,699	,845	,068			
	Duygu	Kız	150	3,5934	,867	,071	1,915	301	,056
	İfadesini T.E	Erkek	153	3,393	,948	,077			
	Duygu Odaklı	Kız	150	4,219	,717	,059	2,254*	301	,025
	Tepkiler	Erkek	153	4,028	,755	,061			
	Problem	Kız	150	4,073	,668	,054	1,799	301	,073
	Odaklı Tepki	Erkek	153	3,934	,680	,055			

*p <,05

Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği'nin alt boyutlarından; sıkıntı endişe tepkileri alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre erkek grubunun (\bar{x} =2,582, ss=,841) puanlarının kız grubuna (\bar{x} =2,350, ss=,762) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t(301) = 2,515, p <,05$). Cezalandırıcı tepkiler alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre erkek grubunun (\bar{x} =1,968, ss=,894) puanlarının kız grubuna (\bar{x} =1,766, ss=,760) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t(295,07) = -2,130, p <,05$). Bununla beraber küçümseyici tepkiler alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre erkek grubunun (\bar{x} =2,699, ss=,845) puanlarının kız grubuna (\bar{x} =2,448 ss=,837) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t(301) = -2,590, p <,05$). Duygu odaklı tepkiler alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($t(301) = 2,254, p <,05$). Söz konusu farklılık kızların lehine gerçekleşmiştir. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği'nin duygu ifadesini teşvik etme ($t(301) = 1,915; p >,05$) ve problem odaklı tepkiler ($t(301) = 1,799; p >,05$) alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

6.2.2.Sosyal beceri ve problem davranış değişkenlerinin çocuk yaş değişkenine göre incelenmesi

Tablo 6.2.2.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeklerinin Toplam Puanının Çocuk Yaş Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh_f	t Testi		
						t	Sd	p
Sosyal	4 yaş	94	77,894	11,843	1,221	-2,739*	301	,007
Beceri	5 yaş	209	81,770	11,189	,774			
Problem	4 yaş	94	40,351	11,168	1,152	2,839*	301	,005
Davranış	5 yaş	209	36,291	11,662	,807			

*p <,01

Tablo 6.2.2.1' de görüldüğü üzere örneklem grubunda bulunan çocukların sosyal beceri ve problem davranış puanlarının çocuk yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelemek amacıyla Bağımsız Gruplar t Testi analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal beceri alt boyutunda bu farklılık beş yaş çocuklarının lehinedir (t (301) = -2,739, p<.01). Problem davranış alt boyutunda ise dört yaş çocuklarının ortalamaları beş yaş çocuklarına göre anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur (t (301) = 2,839, p<.01).

6.2.3. Sosyal beceri ve problem davranış, ebeveyn tutumu, ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları değişkenlerinin anne çalışma durumuna göre incelenmesi

Tablo 6.2.3.1. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	S _{h_g}	t Testi		
						t	Sd	p
Sosyal	Çalışıyor	89	83,86	9,858	1,045	3,530*	197,75	,001
Beceri	Çalışmıyor	213	79,18	11,92	,817			
Problem	Çalışıyor	89	35,04	10,62	1,126	-2,456 **	300	,015
Davranış	Çalışmıyor	213	38,63	11,93	,817			

* $p < ,01$ ** $p < ,05$

Tablo 6.2.3.1.'de görüldüğü üzere Anaokulu Davranış Ölçeği boyutlarının anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Bağımsız Grup t testi analizi gerçekleştirilmiştir. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği boyutu olan sosyal beceri ölçeğinde anne çalışma durumu değişkenine göre çalışan anne grubunun ($\bar{x}=83,86$, $ss=9,858$) puanlarının çalışmayan anne grubuna ($\bar{x}=79,18$, $ss=11,921$) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t(197,75)=3,530$, $p<,01$). Problem davranış ölçeğinde anne çalışma durumu değişkenine göre çalışmayan anne grubunun ($\bar{x}=38,63$, $ss=11,93$) puanlarının çalışan anne grubuna ($\bar{x}=35,04$, $ss=10,62$) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t(300)=-2,456$, $p<,05$).

Tablo 6.2.3.2. Ebeveyn Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	S^2_{gr}	t Testi		
						t	Sd	p
Demokratik	Çalışıyor	89	75,70	9,547	1.012	2,920**	202,5	,004
Tutum	Çalışmıyor	213	71.91	11,83	.810			
Otoriter	Çalışıyor	89	18,39	5,555	.589	-1,739	300	,083
Tutum	Çalışmıyor	213	19,70	6,136	.420			
İzin Verici	Çalışıyor	89	19,59	4,930	.523	1,132	300	,258
Tutum	Çalışmıyor	213	18,89	4,919	.337			
Aşırı	Çalışıyor	89	32,54	5,870	.622	-1,281	300	,201
Koruyucu	Çalışmıyor	213	33,52	6,113	.419			

* $p <,001$ ** $p <,01$ *** $p <,05$

Tablo 6.2.3.2.'de görüldüğü üzere Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarının anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Bağımsız Grup t testi analizi gerçekleştirilmiştir. Demokratik tutum alt boyutunda anne çalışma durumu değişkenine göre grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($t(202,52) = 2,920, p <,01$). Söz konusu farklılık çalışan annelerin lehine gerçekleşmektedir. Otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu tutum alt boyutlarında anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p >,05$).

Tablo 6.2.3.3. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	S/\sqrt{n}	t Testi		
						t	Sd	p
Sıkıntı Endişe Tepkileri	Çalışıyor	89	2,184	,646	,068	-4,485*	213,4	,000
	Çalışmıyor	213	2,586	,845	,058			
Cezalandırıcı Tepkiler	Çalışıyor	89	1,633	,719	,076	-3,477**	196,4	,001
	Çalışmıyor	213	1,968	,863	,059			
Küçümseyici Tepkiler	Çalışıyor	89	2,258	,745	,079	-4,308*	300	,000
	Çalışmıyor	213	2,707	,858	,059			
Duygu İfadesini T.E.	Çalışıyor	89	3,631	,790	,084	1,840	198,2	,067
	Çalışmıyor	213	3,435	,957	,066			
Duygu Odaklı Tepkiler	Çalışıyor	89	4,187	,639	,068	1,090	199,7	,277
	Çalışmıyor	213	4,093	,780	,053			
Problem Odaklı T.	Çalışıyor	89	4,084	,601	,064	1,458	191,95	,146
	Çalışmıyor	213	3,968	,706	,048			

* $p < ,001$ ** $p < ,01$ *** $p < ,05$

Tablo 6.2.3.3.'de görüldüğü üzere Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği alt boyutlarının anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla Bağımsız Grup t testi analizi gerçekleştirilmiştir. Sıkıntı-endişe tepkileri alt boyutunda çalışmayan anne grubunun ($\bar{x}=2,586$, $ss=,845$) puanlarının çalışan anne grubuna ($\bar{x}=2,184$, $ss=,646$) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t(213,44) = -4,485$, $p < ,001$). Cezalandırıcı tepkiler alt boyutunda anne çalışma durumuna göre çalışmayan anne grubunun ($\bar{x}=1,968$, $ss=,863$) puanlarının çalışan anne grubuna ($\bar{x}=1,633$, $ss=,719$) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($t(196,44) = -3,477$, $p < ,01$). Bununla beraber küçümseyici tepkiler alt boyutunda anne çalışma durumu değişkenine göre çalışmayan anne grubunun ($\bar{x}=2,707$, $ss=,858$) puanlarının çalışan anne grubuna ($\bar{x}=2,258$, $ss=,745$) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu

bulunmuştur ($t(300) = -4,308, p < ,001$). Öte yandan duygu ifadesini teşvik etme, duygu odaklı ve problem odaklı tepkiler alt boyutlarında anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > ,05$).

6.2.4. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği alt boyutlarının kardeş sayısı değişkenine göre incelenmesi

Tablo 6.2.4.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Değişkenlerinin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var.K	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Sosyal Beceri	1.Tek Çocuk	67	80,64	11,36	G.Arası	366,649	2	183,3	1,386	,252
	2.Bir Kardeş	164	81,37	11,47	G. İçi	39693,71	300	132,3		
	3.İki ve Üzeri	72	78,67	11,70	Toplam	40060,36	302			
	Toplam	303	80,57	11,52						
Problem Davranış	1.Tek Çocuk	67	38,40	13,42	G.Arası	598,197	2	299,1		
	2.Bir Kardeş	164	36,31	10,16	G. İçi	40356,76	300	134,5	2,223	,110
	3.İki ve Üzeri	72	39,58	12,80	Toplam	40954,96	302			
	Toplam	303	37,55	11,64						

Tablo 6.2.4.1.'de görüldüğü üzere çocukların Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeğinin alt boyutları olan sosyal beceri ve problem davranış boyutlarından aldıkları toplam puanların sahip oldukları kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların sosyal beceri alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($F=1,386; p > ,05$). Kardeş sayısı değişkenine göre grupların problem davranış alt

boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,223$; $p>,05$).

6.2.5. Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ve Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği alt boyutlarının anne öğrenim düzeyi değişkenine göre incelenmesi

Tablo 6.2.5.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Değişkenlerinin Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	<i>n</i>	<i>\bar{x}</i>	<i>ss</i>	Var.K	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	Anlamlı Fark
Sosyal Beceri	1.Ortaokul ve Öncesi	75	76,00	13,22	G.Arası	2397,05	2	1198,5	9,515*	2>1
	2.Lise	120	80,95	10,57	G. İçi	37661,2	299	125,96		
	3.Yükseköğrenim	107	83,33	10,39	Toplam	40058,3	301			3>1
	Toplam	302	80,56	11,54						
Problem Davranış	1.Ortaokul ve Öncesi	75	40,13	12,22	G.Arası	664,158	2	332,08		
	2.Lise	120	36,92	11,01	G. İçi	40247,7	299	134,61	2,467	
	3.Yükseköğrenim	107	36,50	11,80	Toplam	40911,9	301			
	Toplam	302	37,57	11,66						

* $p < ,01$

Tablo 6.2.5.1'de görüldüğü üzere anne eğitim düzeyi değişkenine göre grupların sosyal beceri alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=9,515$; $p<,01$). Levene Testi aracılığıyla varyansların homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen olmadığı görülmüştür ($LF=3,751$; $p<,05$). ANOVA analizi ile belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Varyansların homojen olmadığı göz önüne alınarak Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Analiz sonucunda anne eğitim düzeyi orta okul ve öncesi ile lise olan bireyler arasında lise eğitim düzeyi olan bireyler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,05$). Anne eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olan ve yükseköğrenim olan çocuklar arasında anne eğitim düzeyi yükseköğrenim olan

öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p < ,001$). Ayrıca analiz sonucunda, grupların problem davranış puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($F=2,467$; $p > ,05$).

Tablo 6.2.5.2.Ebeveyn Tutumu Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	n	\bar{x}	<i>ss</i>	Var.K	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	1.Ortaokul Öncesi	ve 75	67,79	13,6	G.Arası	4085,52	2	2042,8	17,7*	
	2.Lise	120	72,46	10,9	G. İçi	34500,3	299	115,4		2>1
	3.Yükseköğrenim	107	77,34	7,99	Toplam	38585,8	301			3>1
	Toplam	302	73,03	11,3						3>2
Otoriter Tutum	1.Ortaokul Öncesi	ve 75	20,44	6,97	G.Arası	225,99	2	113	3,19	
	2.Lise	120	19,57	6,16	G. İçi	10579,5	299	35,38		
	3.Yükseköğrenim	107	18,24	4,82	Toplam	10805,5	301			
	Toplam	302	19,32	5,99						
İzin Verici Tutum	1.Ortaokul Öncesi	ve 75	19,03	5,80	G.Arası	1,12	2	,561	,023	
	2.Lise	120	19,07	4,70	G. İçi	7299,9	299	24,41		
	3.Yükseköğrenim	107	19,18	4,54	Toplam	7301,0	301			
	Toplam	302	19,10	4,92						
Aşırı Koruyucu Tutum	1.Ortaokul Öncesi	ve 75	35,23	6,50	G.Arası	516,71	2	258,3	7,36**	
	2.Lise	120	33,25	5,48	G. İçi	10496,5	299	35,10		1>2
	3.Yükseköğrenim	107	31,80	5,99	Toplam	11013,2	301			1>3
	Toplam	302	33,23	6,05						

* $p < ,001$ ** $p < ,01$

Tablo 6.2.5.2.'de görüleceği üzere annelerin Ebeveyn Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanların anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi

(ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda; anne eğitim düzeyi değişkenine göre grupların demokratik tutum alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=17,7$; $p<,001$). Belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini anlamak amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmadan önce Levene Testi aracılığıyla varyansların homojenliği denetlenmiş ve varyansların homojen olmadığı saptanmıştır ($L_F = 18,45$; $p<,01$). Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmış ve sonucunda; anne eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olan ile lise olan anneler arasında anne eğitim düzeyi lise olan anneler lehine anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<,05$). Anne eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olan ile yükseköğrenim olan anneler arasında anne öğrenim düzeyi yükseköğrenim olan anneler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,001$). Anne eğitim düzeyi lise olan ve yükseköğrenim olan anneler arasında yükseköğrenim olan anneler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,001$). Anne eğitim düzeyi değişkenine göre grupların otoriter tutum alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($F=3,19$; $p>,05$). Grupların izin verici tutum alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($F=,023$; $p>,05$). Anne öğrenim düzeyi değişkenine göre grupların aşırı koruyucu tutum alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı olduğu saptanmıştır ($F=7,36$; $p<,01$). Analiz sonrasında hangi gruplar arasında gerçekleştiğini incelemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizine geçilmiştir. Levene Testi ile varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($L_F = 1,165$; $p>,05$). Kullanılan LSD çoklu karşılaştırma tekniği sonucunda; anne öğrenim düzeyi ortaokul ve öncesi olan ile lise olan anneler arasında anne eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olan anneler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,05$). Eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olan ile yükseköğrenim olan anneler arasında öğrenim düzeyi ortaokul ve öncesi olan anneler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,001$).

Tablo 6.2.5. 3. Duygu Sosyalleştirme Davranışı Ölçeği Alt Boyutlarının Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenlerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>n</i>	<i>\bar{x}</i>	<i>ss</i>	Var.K	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	Anlamlı Fark
Sıkıntı Endişe Tepkileri	1.Ortaokul ve Öncesi	75	2,65	,963	G. Arası	8,50	2	4,25	6,70**	
	2.Lise	120	2,55	,778	G. İçi	189,7	299	,634		1>3
	3.Yükseköğrenim	107	2,25	,678	Toplam	198,2	301			2>3
	Toplam	302	2,47	,811						
Cezalandırıcı Tepkiler	1.Ortaokul ve Öncesi	75	2,16	,948	G. Arası	15,66	2	7,83	12,0**	
	2.Lise	120	1,94	,808	G. İçi	194,8	299	,651		1>3
	3.Yükseköğrenim	107	1,58	,690	Toplam	210,4	301			2>3
	Toplam	302	1,87	,836						
Küçümseyici Tepkiler	1.Ortaokul ve Öncesi	75	2,95	,920	G. Arası	28,55	2	14,27	22,6*	
	2.Lise	120	2,69	,776	G. İçi	189,1	299	,633		1>3
	3.Yükseköğrenim	107	2,18	,719	Toplam	217,7	301			2>3
	Toplam	302	2,57	,850						
Duygu İfadesini Teşvik Etme T.	1.Ortaokul ve Öncesi	75	3,05	,998	G. Arası	20,83	2	10,42	13,5*	
	2.Lise	120	3,56	,868	G. İçi	230,9	299	,772		3>1
	3.Yükseköğrenim	107	3,72	,798	Toplam	251,7	301			2>1
	Toplam	302	3,49	,914						
Duygu Odaklı Tepkiler	1.Ortaokul ve Öncesi	75	3,78	,837	G. Arası	11,77	2	5,89	11,4*	
	2.Lise	120	4,22	,691	G. İçi	153,8	299	,514		2>1
	3.Yükseköğrenim	107	4,25	,653	Toplam	165,6	301			3>1
	Toplam	302	4,12	,742						
Problem Odaklı Tepkiler	1.Ortaokul ve Öncesi	75	3,66	,775	G. Arası	12,72	2	6,36	15,1*	
	2.Lise	120	4,06	,586	G. İçi	125,5	299	,420		3>1
	3.Yükseköğrenim	107	4,19	,615	Toplam	138,3	301			2>1
	Toplam	302	4,00	,678						

* $p < ,001$ ** $p < ,01$

Tablo 6.2.5.3.'de görüldüğü gibi annelerin Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği'nin alt boyutlarından aldıkları puanların anne öğrenim durumu

değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda; grupların sıkıntı-endişe tepkileri alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($F=6,7$; $p<,01$). Mevcut anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla post-hoc analizi yapılmadan Levene Testi ile varyans homojenliği denetlenmiştir. Varyanslar homojen olmadığından ($L_F=8,27$; $p<,001$) Games-Howell ve Tamhane's T2 çoklu karşılaştırma teknikleri kullanılmıştır. Analizler sonucunda; anne eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olan ile yükseköğrenim olan anneler arasında eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olan annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<,01$). Eğitim düzeyi lise ile yükseköğrenim olan anneler arasında eğitim düzeyi lise olan anneler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$).

Grupların cezalandırıcı tepkiler alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=12,02$; $p<,01$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla gruplar homojen dağılmadığından ($L_F=10,39$; $p<,001$) Games-Howell ve Tamhane's T2 çoklu karşılaştırma teknikleri kullanılmıştır. Analiz sonucunda; öğrenim düzeyi ortaokul ve öncesi olan ile yükseköğrenim olan anneler arasında eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olanların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<,001$). Öğrenim düzeyi lise ve yükseköğrenim olan anneler arasında eğitim düzeyi lise olan annelerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<,01$).

Küçümseyici tepkiler alt boyutunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=22,57$; $p<,001$). Varyansların homojenliği Levene Testi ile incelenmiş ve homojen dağılmadığı görülmüştür ($L_F=4,27$; $p<,05$). Gerçekleştirilen Games-Howell ve Tamhane's T2 çoklu karşılaştırma teknikleri sonucunda; eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olan ile yükseköğrenim olan anneler arasında eğitim düzeyi ortaokul ve öncesi olanların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<,001$). Öğrenim düzeyi lise olan ve yükseköğrenim olan anneler arasında lise mezunu olan anneler lehine anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<,001$).

Anne öğrenim düzeyi değişkenine göre grupların duygu ifadesini teşvik etme tepkileri alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel

olarak anlamlı bulunmuştur ($F=13,49$; $p<,001$). Levene Testi sonucunda varyanslar homojen dağılmadığından ($L_F=3,28$; $p<,05$) Games-Howell ve Tamhane's T2 çoklu karşılaştırma teknikleri kullanılmıştır. Öğrenim düzeyi yükseköğrenim olan anneler ile ortaokul ve öncesi olan anneler arasında öğrenim düzeyi yükseköğrenim olan annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur ($p<,001$). Öğrenim düzeyi lise olan ile ortaokul ve öncesi olan anneler arasında lise mezunu anneler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$).

Duygu odaklı tepkiler alt boyutunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=11,44$; $p<,001$). Varyanslar homojen dağılmadığı için uygulanan Games-Howell ve Tamhane's T2 çoklu karşılaştırma teknikleri sonucunda; eğitim düzeyi lise olan ile ortaokul ve öncesi olan anneler arasında lise mezunu olan anneler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$). Eğitim düzeyi yükseköğrenim olan ile ortaokul ve öncesi olan anneler arasında yükseköğrenim mezunu anneler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,001$).

Grupların problem odaklı tepkiler alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=15,15$; $p<,001$). Varyansların homojenliği Levene Testi ile incelenmiş ve homojen dağılmadığı görülmüştür ($L_F=7,70$; $p<,01$). Gerçekleştirilen Games-Howell ve Tamhane's T2 çoklu karşılaştırma teknikleri sonucunda; öğrenim düzeyi ortaokul ve öncesi olan ile lise olan anneler arasında lise mezunu anneler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<,01$). Öğrenim düzeyi yükseköğrenim olan ile ortaokul ve öncesi olan anneler arasında eğitim düzeyi yükseköğrenim olan annelerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<,001$).

6.2.6. Ebeveyn Tutum Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği ve Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği alt boyutlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre incelenmesi

Tablo 6.2.6.1. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Değişkenlerinin Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var.K	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	Anamlı Fark
Sosyal Beceri	1.Orta A.	75	75,67	13,02	G. Arası	1971,59	2	985,80	7,764*	2>1
	2.Orta	120	82,01	10,76	G. İçi	38088,8	300	126,96		
	3.Orta Ü.	107	81,41	10,75	Toplam	40060,4	302			
	Toplam	302	80,57	11,52						
Problem Davranış	1.Orta A.	75	41,78	12,15	G. Arası	1593,34	2	796,67	6,072**	1>2
	2.Orta	120	36,82	11,55	G. İçi	39361,6	300	131,20		
	3.Orta Ü.	107	34,94	10,12	Toplam	40954,9	302			
	Toplam	302	37,55	11,64						

* $p < ,001$ ** $p < ,01$

Tablo 6.2.6.1.'de görüldüğü gibi algılanan gelir düzeyi değişkenine göre grupların sosyal beceri alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=7,764$; $p < ,001$). Mevcut farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılacak tamamlayıcı post-hoc analizi öncesinde Levene Testi aracılığıyla varyansların homojenliği incelenmiştir. Levene Testi sonucunda varyansların homojen olduğu görülmüştür ($LF=2,040$; $p > ,05$). Varyanslar homojen olduğunda tercih edilen çoklu karşılaştırma tekniklerinden LSD tekniği uygulanmış ve analiz sonucunda; algılanan gelir düzeyi orta altı ve orta olan anneler arasında orta gelir düzeyine sahip olanların lehine olacak şekilde anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < ,001$). Algılanan gelir seviyesi orta üstü ve orta olan gruplar arasında orta üstü gelir seviyesine sahip olanlar lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < ,01$). Gelir düzeyi değişkenine göre grupların problem davranış alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6,072$; $p < ,01$). ANOVA analizi ile belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu incelemek amacıyla

tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Levene Testi sonucuna göre varyanslar homojen olduğundan ($LF=2,413$; $p>,05$) LSD çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Analiz sonucunda; algılanan gelir düzeyi orta altı ve orta olan anneler arasında orta altı gelir düzeyine sahip olanların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$). Gelir düzeyi orta altı ve orta üstü olan gruplar arasında orta altı gelir düzeyine sahip olanların lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<,01$).

Tablo 6.2.6.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var.K	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	Anlamlı Fark
Demokratik Tutum	1.Orta A.	64	67,19	13,93	G.Arası	2857,37	2	1428,7	11,99*	
	2.Orta	188	74,29	9,94	G. İçi	35737,2	300	119,12		3>1
	3.Orta Ü.	51	75,72	10,03	Toplam	38594,6	302			2
	Toplam	303	73,04	11,30						>1
Otoriter Tutum	1.Orta A.	64	21,20	7,24	G.Arası	337,52	2	168,76	4,81**	
	2.Orta	188	19,00	5,7	G. İçi	10521,3	300	35,07		1>3
	3.Orta Ü.	51	17,98	4,85	Toplam	10858,9	302			
	Toplam	303	19,29	6						
İzin Verici Tutum	1.Orta A.	64	19,42	5,18	G.Arası	10,78	2	5,39	,219	
	2.Orta	188	18,95	4,89	G. İçi	7372,8	300	24,58		
	3.Orta Ü.	51	19,08	4,90	Toplam	7383,5	302			
	Toplam	303	19,07	4,94						
Aşırı Koruyucu Tutum	1.Orta A.	64	34,97	6,48	G.Arası	312,54	2	156,27	4,38***	
	2.Orta	188	33,04	5,72	G. İçi	10701,3	300	35,67		1>2
	3.Orta Ü.	51	31,74	6,22	Toplam	11013,8	302			1>3
	Toplam	303	33,23	6,04						

* $p <,001$ ** $p <,01$ *** $p <,05$

Tablo 6.2.6.2’de görüldüğü üzere örneklem grubundaki annelerin Ebeveyn Tutum Ölçeği’nin alt boyutlarından aldıkları puanların algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla

gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; grupların demokratik tutum alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=11,99$; $p<,001$). Analiz sonucunda belirlenen farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizleri yapılmıştır. Varyansların homojenliğini denetlemek amacıyla Levene Testi yapılmış ve varyansların homojen olmadığı saptanmıştır ($L_F=12,42$; $p<,001$). Varyansların homojen olmadığı durumlarda kullanılan Games-Howell ve Tamhane T2 çoklu karşılaştırma teknikleri uygulanmıştır. Gerçekleştirilen çoklu karşılaştırma analizleri sonucunda; algılanan gelir düzeyi değişkenine göre orta ve orta altı gelir durumuna sahip anneler arasında, orta gelir durumuna sahip annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<,01$). Orta üstü gelir durumu ile orta altı gelir durumuna sahip anneler arasında orta üstü gelir durumuna sahip annelerin lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($p<,01$).

Algılanan gelir düzeyi değişkenine göre grupların otoriter tutum alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı olduğu saptanmıştır ($F=4,81$; $p<,01$). Yapılan Levene Testi sonucunda varyansların homojen olmadığı saptanmış ($L_F=7,05$; $p<,01$) ve Games-Howell ve Tamhane T2 çoklu karşılaştırma teknikleri uygulanmıştır. Analiz sonucunda, orta üstü gelir düzeyine sahip anneler ile orta altı gelir düzeyine sahip anneler arasında orta altı gelir seviyesine sahip anneler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$).

Örneklem grubundaki annelerin izin verici tutum alt boyut puanlarının algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda; grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F=,219$; $p>,05$).

Algılanan gelir düzeyi değişkenine göre grupların aşırı koruyucu tutum alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($F=4,38$; $p<,05$). Gerçekleştirilen Levene Testi sonucunda varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($L_F=7,05$; $p>,05$). Varyans homojenliği sağlanan durumlarda kullanılan LSD ve Scheffe çoklu karşılaştırma teknikleri ile yapılan analiz sonucunda; orta altı ve orta gelir seviyesine sahip anneler arasında orta altı gelir

düzeyine sahip anneler lehine anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur ($p<,05$). Orta altı ve orta üstü gelir seviyesine sahip anneler arasında orta altı gelir seviyesine sahip anneler lehine farklılık olduğu saptanmıştır ($p<,01$).

Tablo 6.2.6. 3. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Boyutlarının Algılanan Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var.K	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	Anlamlı Fark
Sıkıntı Endişe T.	1.Orta Altı	64	2,81	,994	G. Arası	10,1	2	5,031	8,02*	
	2.Orta	188	2,40	,743	G. İçi	188,2	300	,627		1>2 1>3
	3.Orta Üstü	51	2,28	,673	Toplam	198,2	302			
	Toplam	303	2,47	,810						
Cezalandırıcı Tepkiler	1.Orta Altı	64	2,36	,980	G.Arası	20,14	2	10,07	15,86*	
	2.Orta	188	1,76	,773	G. İçi	190,44	300	,635		1>2 1>3
	3.Orta Üstü	51	1,64	,600	Toplam	210,58	302			
	Toplam	303	1,87	,835						
Küçümseyici Tepkiler	1.Orta Altı	64	2,95	,954	G. Arası	11,76	2	5,88	8,57*	
	2.Orta	188	2,47	,799	G. İçi	205,91	300	,686		1>2 1>3
	3.Orta Üstü	51	2,48	,763	Toplam	217,67	302			
	Toplam	303	2,57	,849						
Duygu İfadesini T.E	1.Orta Altı	64	3,12	1,14	G.Arası	13,677	2	6,84	8,62*	
	2.Orta	188	3,54	,826	G. İçi	238,05	300	,794		3>1
	3.Orta Üstü	51	3,78	,755	Toplam	251,73	302			
	Toplam	303	3,49	,913						
Duygu Odaklı T.	1.Orta Altı	64	3,79	,900	G. Arası	8,999	2	4,50	8,59*	
	2.Orta	188	4,19	,694	G. İçi	157,19	300	,524		3>1 2>1
	3.Orta Üstü	51	4,27	,567	Toplam	166,19	302			
	Toplam	303	4,12	,742						
Problem Odaklı T.	1.Orta Altı	64	3,71	,830	G.Arası	7,40	2	3,701	8,48*	
	2.Orta	188	4,05	,630	G. İçi	130,92	300	,436		3>1 2>1
	3.Orta Üstü	51	4,18	,515	Toplam	138,32	302			
	Toplam	303	4,00	,677						

* $p <,001$

Tablo 6.2.6.3.'de görüldüğü gibi annelerin Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği'nin alt boyutlarından aldıkları puanların algılanan gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA analizi sonucunda; grupların sıkıntı-endişe tepkileri alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($F=8,02$; $p<,001$). Mevcut anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini saptamak amacıyla post-hoc analizi yapılmadan önce Levene Testi ile varyans homojenliği denetlenmiş ve varyansların homojen olmadığı ($L_F =9,01$; $p<,001$) bulunmuştur. Homojen olmayan varyanslar için Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmıştır. Gerçekleştirilen Games-Howell analizi sonucunda; algılanan gelir düzeyi orta altı olan ile orta gelir düzeyinde olan anneler arasında orta altı gelir düzeyine sahip olanların lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<,01$). Orta altı gelir düzeyine sahip anneler ile orta üstü gelir seviyesine sahip anneler arasında orta altı geliri olanların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,01$).

Cezalandırıcı tepkiler alt boyutunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=15,86$; $p<,001$). Varyansların homojenliği Levene Testi ile incelenmiş ve homojen olmadığı görülmüştür ($L_F =10,85$; $p<,001$). Varyansların homojen olmadığı durumlarda kullanılan Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmış ve analiz sonucunda; orta altı gelir düzeyine sahip olanlar ile orta gelir düzeyine sahip olanlar arasında orta altı gelir seviyesine sahip olanların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<,001$). Orta altı gelir düzeyine sahip olan anneler ile orta üstü gelir düzeyine sahip anneler arasında orta altı gelire sahip anneler lehine anlamlı farklılık saptanmıştır ($p<,001$).

Grupların küçümseyici tepkiler alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=8,57$; $p<,001$). Kullanılması gereken post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğine karar vermek amacıyla öncelikle Levene Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda varyansların homojen olmadığı saptanmıştır ($L_F=3,93$; $p<,05$). Varyansların homojen olmadığı durumlarda kullanılan Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Analiz sonucunda; örnekleme orta altı gelir seviyesine sahip olan anneler ile orta gelir seviyesine sahip olan anneler arasında orta altı gelire sahip anneler lehine anlamlı farklılık

bulunmuştur ($p < ,01$) Orta altı gelir düzeyine sahip anneler ile orta üstü gelir düzeyine sahip anneler arasında orta altı gelir düzeyine sahip anneler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < ,05$).

Algılanan gelir düzeyi değişkenine göre grupların duygu ifadesini teşvik tepkileri alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=8,62$; $p < ,001$). Varyansların homojenliği Levene Testi ile incelenmiş ve homojen dağılmadığı görülmüştür ($LF=13,55$; $p < ,001$). Orta üstü gelir seviyesine sahip anneler ile orta altı gelir seviyesine sahip anneler arasında orta üstü gelirli olanların lehine anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < ,01$).

Duygu odaklı tepkiler alt boyutunda gruplar arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($F=8,59$; $p < ,001$). Levene Testi aracılığıyla varyansların homojenliği incelenmiş ve varyanslarının homojen olmadığı saptanmıştır ($LF=8,66$; $p < ,001$). Varyansların homojen olmadığı durumlarda kullanılan çoklu karşılaştırma tekniklerinden olan Games-Howell analizi sonucunda; algılanan gelir düzeyi orta üstü ve orta altı olan gruplar arasında orta üstü olan annelerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < ,01$). Orta altı ve orta gelir seviyesine sahip anneler arasında orta gelirli anneler lehine anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < ,05$).

Grupların problem odaklı tepkiler alt boyutu puanlarının aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak farklılık anlamlı bulunmuştur ($F=8,48$; $p < ,001$). Kullanılacak post-hoc karşılaştırma tekniğine karar vermek için Levene Testi uygulanmış ve varyansların homojen olmadığı görülmüştür ($LF=12,68$; $p < ,001$). Uygulanan Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniği sonucunda; algılanan gelir düzeyi orta üstü ve orta altı olan anneler arasında gelir seviyesi orta üstü olanların lehine olan farklılık anlamlı bulunmuştur ($p < ,01$). Algılanan gelir düzeyi orta olan ile orta altı olan anneler arasında gelir düzeyi orta olan annelerin lehine anlamlı farklılık saptanmıştır ($p < ,05$).

6.3. Sosyal Beceri, Problem Davranış, Ebeveyn Tutumu ve Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Davranışları Değişkenlerinin Arasındaki İlişkilerin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde; Sosyal Beceri Ölçeği, Problem Davranış Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutları ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkilerin anlamlı olup olmadığını anlamak için yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

6.3.1. Sosyal beceri, problem davranış puanları ve ebeveyn tutumları değişkenlerinin aralarındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin bulgular

Tablo 6.3.1.1. Sosyal Beceri Ölçeği Puanları ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	1.	2.	3.	4.	5.
1.Sosyal Beceri	1				
2.Demokratik Tutum	,544**	1			
3.Otoriter Tutum	-,295**	-,539**	1		
4.İzin Verici Tutum	,063	,015	,160**	1	
5.Aşırı Koruyucu Tutum	,027	,086	,083	,264**	1

** $p < ,01$

Tablo 6.3.1.1.' de görüldüğü üzere çocukların sosyal beceri puanları ile ebeveynlerin tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiş ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Sosyal Beceri Ölçeğinin toplam puanı ile Ebeveyn Tutum Ölçeği alt ölçeklerinden; demokratik ebeveyn tutumu ile arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r=,544$; $p < ,01$) ve otoriter ebeveyn tutumu ile arasında negatif

yönde ve anlamlı bir ilişki ($r=-,295$; $p<,01$) olduğu bulunmuştur. Sosyal beceri toplam puanı ile izin verici ebeveyn tutumu ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır ($p>,05$). Ayrıca Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından olan otoriter tutum ile demokratik tutum arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=-,539$; $p<,01$), izin verici tutum ile otoriter tutum arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki ($r=,160$; $p<,01$), aşırı koruyucu tutum ile izin verici tutum arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=,264$; $p<,01$).

Tablo 6.3.1.2. Problem Davranış Ölçeği Puanları ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1.	2.	3.	4.	5.
1.Problem Davranış	1				
2.Demokratik Tutum	-,451**	1			
3.Otoriter Tutum	,277**	-,539**	1		
4.İzin Verici Tutum	,048	,015	,160**	1	
5.Aşırı Koruyucu Tutum	,035	,086	,083	,264**	1

** $p <,01$

Tablo 6.3.1.2. 'de görüldüğü gibi örneklem grubundaki çocukların Problem Davranış Ölçeği toplam puanı ile Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye sahip olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda problem davranış puanının; demokratik ebeveyn tutumu ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,451$; $p <,01$) ve otoriter ebeveyn tutumu ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=,277$; $p <,01$) sahip olduğu görülmektedir. Problem davranış puanı ile ebeveyn tutum ölçeği alt boyutlarından; izin verici tutum ve aşırı koruyucu tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>,05$). Ayrıca otoriter tutum ile demokratik tutum arasında negatif

yönlü anlamlı bir ilişki ($r=-,539$; $p <,01$), izin verici tutum ile otoriter tutum arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=,160$; $p <,01$) ve aşırı koruyucu tutum ile izin verici tutum arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=,264$; $p <,01$) olduğu bulunmuştur.

6.3.2. Sosyal beceri ve problem davranış puanları ile ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları değişkenlerinin aralarındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin bulgular

Tablo 6.3.2. 1. Sosyal Beceri Ölçeği Puanları ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7
1.Sosyal Beceri	1						
2.Sıkıntı Endişe T.	-,625**	1					
3.Cezalandırıcı T.	-,602**	,743**	1				
4.Küçümseyici T.	-,436**	,616**	,767**	1			
5.Duygu İ.T.E.	,539**	-,582**	-,608**	-,458	1		
6.Duygu Odaklı T.	,629**	-,631**	-,651**	-,435	,742**	1	
7.Problem Odaklı T.	,617**	-,620**	-,658**	-,455**	,774**	,798**	1

** $p <,01$

Örneklem grubundaki çocukların sosyal beceri ölçeği toplam puanı ile ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Sosyal beceri ölçeği toplam puanı ile ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarından; sıkıntı-endişe tepkileri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,625$; $p <,01$), cezalandırıcı tepkiler arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,602$; $p <,01$), küçümseyici tepkiler arasında

negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,436$; $p <,01$), sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca sosyal beceri ölçeği toplam puanı; duygu ifadesini teşvik etme tepkileri ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=,539$; $p <,01$), duygu odaklı tepkiler arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=,629$; $p <,01$) ve problem odaklı tepkiler arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=,617$; $p <,01$) bulunmaktadır.

Tablo 6.3.2.2. Problem Davranışı Ölçeği Puanları ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.Problem Davranış	1						
2.Sıkıntı-Endişe T.	,474**	1					
3.Cezalandırıcı T.	,558**	,743**	1				
4.Küçümseyici T.	,391**	,616**	,767**	1			
5.Duygu İfadesini T. T.	-,446**	-,582**	-,608**	-,458**	1		
6.Duygu Odaklı T.	-,478**	-,631**	-,651**	-,435**	,742**	1	
7.Problem Odaklı T.	-,570**	-,620**	-,658**	-,455**	,774**	,798**	1

** $p <,01$

Tablo 6.3.2.2. 'de görüldüğü üzere problem davranış toplam puanının; sıkıntı-endişe tepkileri alt boyutu ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=,474$; $p <,01$), cezalandırıcı tepkiler alt boyutu ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=,558$; $p <,01$), küçümseyici tepkiler alt boyutu ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=,391$; $p <,01$), duygu ifadesini teşvik etme tepkileri alt boyutu ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=-,446$; $p <,01$),duygu odaklı tepkiler alt boyutu ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=-,478$; $p <,01$), problem odaklı tepkiler alt boyutu ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=-,257$; $p <,01$) sahip olduğu bulunmuştur.

6.3.3. Sosyal beceri ve problem davranış değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesine dair bulgular

Tablo 6.3.3.1. Sosyal Beceri Ölçeği Toplam Puanı ile Problem Davranış Toplam Puanı Arasındaki İlişkiye Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	1.	2.
1.Sosyal Beceri	1	
2.Problem Davranış	-,586**	1

** $p <,01$

Tablo 6.3.3.1.'de görüldüğü üzere örnekleme bulunan çocukların sosyal beceri toplam puanı ile problem davranış toplam puanı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-,586$; $p <,01$).

6.3.4. Ebeveyn tutumları ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları değişkenlerinin aralarındaki ilişkilerin incelenmesine ilişkin bulgular

Tablo 6.3.4.1. Ebeveyn Tutumları Alt Ölçekleri ve Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Demokratik Tutum	1									
2. Otoriter Tutum	-,539**	1								
3. İzin Verici Tutum	,015	,160**	1							
4. Aşırı Koruyucu T.	,086	,083	,264**	1						
5. Sıkıntı Endişe T.	-,672**	,496**	-,008	,020	1					
6. Cezalandırıcı Tepkiler	-,730**	,583**	,048	,045	,743**	1				
7. Küçümseyici Tepkiler	-,591**	,482**	,088	,159**	,616**	,767**	1			
8. Duygu İfadesini T. E	,710**	-,448**	-,016	,012	-,582**	-,608**	-,458**	1		
9. Duygu Odaklı T.	,685**	-,398**	,017	,126*	-,631**	-,651**	-,435**	,742**	1	
10. Problem Odaklı T.	,733**	-,412**	,022	,071	-,620**	-,658**	-,455**	,774**	,798**	1

* $p < ,05$ ** $p < ,01$

Tablo 6.3.4.1. 'de görüldüğü üzere Ebeveyn Tutumları Ölçeği alt boyutları ile Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmış ve çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından olan demokratik ebeveyn tutumunun; sıkıntı-endişe tepkileri ile negatif yönde anlamlı bir ilişkiye ($r = -,672$; $p < ,01$), cezalandırıcı tepkiler ile negatif

yönde anlamlı bir ilişkiye ($r=-,730$; $p < ,01$), küçümseyici tepkiler ile negatif yönde anlamlı bir ilişkiye ($r=-,591$; $p < ,01$), duygu ifadesini teşvik etme tepkileri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye ($r=,710$; $p < ,01$), duygu odaklı tepkiler ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye ($r=,685$; $p < ,01$) ve problem odaklı tepkiler ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye ($r=,733$; $p < ,01$) sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından olan otoriter ebeveyn tutumunun; sıkıntı-endişe tepkileri ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=,496$; $p < ,01$), cezalandırıcı tepkiler ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=,583$; $p < ,01$), küçümseyici tepkiler ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=,482$; $p < ,01$), duygu ifadesini teşvik etme tepkileri ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=-,448$; $p < ,01$), duygu odaklı tepkiler ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=-,398$; $p < ,01$) ve problem odaklı tepkiler ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ($r=-,412$; $p < ,01$) sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından olan izin verici ebeveyn tutumu ile ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları alt boyutları olan sıkıntı-endişe tepkileri, cezalandırıcı tepkiler, küçümseyici tepkiler, duygu ifadesini teşvik etme tepkileri, duygu odaklı tepkiler ve problem odaklı tepkiler arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>,05$). Aşırı koyucu ebeveyn tutumunun; küçümseyici tepkiler alt boyutu ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye ($r=,159$; $p < ,01$) ve duygu odaklı tepkiler alt boyutu ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye ($r=,126$; $p < ,05$) sahip olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarından olan sıkıntı-endişe tepkileri, cezalandırıcı tepkiler, duygu ifadesini teşvik etme tepkileri ve problem odaklı tepkiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>,05$). Ayrıca demokratik tutum ile otoriter tutum arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r=-,539$; $p < ,01$), otoriter tutum ile izin verici tutum arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki ($r=,160$; $p < ,01$), aşırı koruyucu tutum ile izin verici tutum arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki ($r=,264$; $p < ,01$) olduğu bulunmuştur. Sıkıntı-endişe tepkileri alt boyutunun; cezalandırıcı tepkiler alt boyutu ile arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=,743$; $p < ,01$), küçümseyici tepkiler alt boyutu ile arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=,616$; $p < ,01$), duygu ifadesini teşvik etme tepkileri alt boyutu ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,582$; $p < ,01$), duygu odaklı tepkiler alt boyutu ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye

($r=-,631$; $p < ,01$), problem odaklı tepkiler alt boyutu ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,620$; $p < ,01$) sahip olduğu saptanmıştır. Cezalandırıcı tepkiler alt boyutunun; küçümseyici tepkiler alt boyutu ile arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=,767$; $p < ,01$), duygu ifadesini teşvik etme tepkileri alt boyutu ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,608$; $p < ,01$), duygu odaklı tepkiler alt boyutu ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,651$; $p < ,01$), problem odaklı tepkiler alt boyutu ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,658$; $p < ,01$) sahip olduğu bulunmuştur. Küçümseyici tepkiler alt boyutunun; duygu ifadesini teşvik etme alt boyutu ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,458$; $p < ,01$), duygu odaklı tepkiler alt boyutu ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,435$; $p < ,01$) ve problem odaklı tepkiler alt boyutu ile arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye ($r=-,455$; $p < ,01$) sahip olduğu görülmüştür. Duygu ifadesini teşvik etme tepkileri alt boyutu ile duygu odaklı tepkiler alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,742$; $p < ,01$). Duygu ifadesini teşvik etme alt boyutunun problem odaklı tepkiler alt boyutu ile arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır ($r=,774$; $p < ,01$). Problem odaklı tepkiler alt boyutu ile duygu odaklı tepkiler alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki ($r=,798$; $p < ,01$) bulunmuştur.

6.4. Çocuk Davranışları ve Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Davranışları Değişkenlerinin Arasındaki Yordayıcı İlişkilere Yönelik Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, Sosyal Beceri Ölçeği, Problem Davranış Ölçeği ile Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği alt boyutları arasındaki yordayıcı ilişkilerin incelenmesine yönelik yapılan çok değişkenli doğrusal regresyon analizine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

6.4.1. Duygu sosyalleştirme davranışları değişkenlerinin sosyal beceri ve problem davranış puanlarını yordamasına yönelik bulgular

Tablo 6.4.1.1. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği Puanlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Boyutlar	B	SH	β	T	p	%95 Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Sabit	66,743	5,707		11,695	,000	55,51	77,975
Sıkıntı-Endişe T.	-3,94	,926	-,277	-4,25	,000	-5,76	-2,117
Cezalandırıcı T.	-2,22	1,15	-,161	-1,94	,054	-4,48	,036
Küçümseyici T.	,454	,887	,033	,511	,609	-1,29	2,20
Duygu İ.T.T	-,236	,875	-,019	-,270	,787	-1,96	1,48
Duygu O.T.	3,59	1,17	,231	3,07	,002	1,29	5,88
Problem O.T.	3,14	1,33	,184	2,35	,019	,512	5,76

Bağımlı değişken: Sosyal beceri toplam puanı
 $R^2_{\text{adjusted}} = ,494$

Tablo 6.4.1.1. 'de görüldüğü üzere, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme alt boyutlarını kullanarak sosyal beceri toplam puanı değişkenini yordamak amacıyla çok değişkenli doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda anlamlı bir regresyon modeli, $F(6, 296) = 50,2$, $p < ,001$, ve bağımlı değişkendeki varyansın %49'unu ($R^2_{\text{adjusted}} = ,494$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre, sıkıntı-endişe tepkileri sosyal beceri puanını olumsuz ve anlamlı olarak yordamaktadır, $\beta = -,277$, $t(296) = -4,25$, $p < ,001$, $pr^2 = ,058$. Duygu odaklı tepkiler, sosyal beceri toplam puanını olumlu ve anlamlı olarak yordamamaktadır $\beta = ,231$, $t(296) = 3,07$, $p < ,01$, $pr^2 = ,031$. Problem odaklı tepkiler, sosyal beceri toplam puanını olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır, $\beta = ,184$, $t(296) = 2,35$, $p < ,05$, $pr^2 = ,135$. Çalışmamızın regresyon modeli aşağıdaki gibidir:

Sosyal Beceri = $66,743 + (-3,94 \cdot \text{sıkıntı-endişe t.} + (-2,22 \cdot \text{cezalandırıcı t.} + ,454 \cdot \text{küçümseyici t.} + (-,236 \cdot \text{duygu ifadesini teşvik t.} + 3,59 \cdot \text{duygu odaklı} + 3,14 \cdot \text{problem odaklı}$

Tablo 6.4.1.2. Çocukların Problem Davranış Ölçeği Puanlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Boyutlar	B	SH	β	T	p	%95 Güven Aralığı	
						Alt Sınır	Alt Sınır
Sabit	50,92	6,41		7,94	,000	38,30	63,54
Sıkıntı-Endişe T.	,706	1,04	,049	,679	,498	-1,34	2,75
Cezalandırıcı T.	5,03	1,29	,360	3,90	,000	2,49	7,56
Küçümseyici T.	-,750	,997	-,055	-,752	,453	-2,71	1,21
Duygu İfadesini T. E.T.	,761	,983	,060	,774	,440	-1,17	2,69
Duygu O. T.	,750	1,31	,048	,572	,568	-1,83	3,33
Problem O. T.	-7,07	1,50	-,411	-4,72	,000	-10,03	-4,12

Bağımlı değişken:Problem davranış toplam puanı
 $R^2_{adjusted} = ,375$

Tablo 6.4.1.2. 'de görüldüğü üzere, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme alt boyutlarını kullanarak problem davranış toplam puanı değişkenini yordamak amacıyla çok değişkenli doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda anlamlı bir regresyon modeli, $F(6, 296) = 31,26$, $p < ,001$, ve bağımlı değişkendeki varyansın %37'sinin ($R^2_{adjusted} = ,375$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre, cezalandırıcı tepkiler problem davranış toplam puanını olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır, $\beta = ,360$, $t(296) = 3,90$, $p < ,001$, $pr^2 = ,049$. Problem odaklı tepkiler, problem davranış toplam puanını olumsuz ve anlamlı olarak yordamaktadır, $\beta = -,411$, $t(296) = -4,72$, $p < ,001$, $pr^2 = ,070$. Regresyon modeli aşağıdaki gibidir:

Problem Davranış=50,92+ ,706*sıkıntı-endişe t.+ 5,03*cezalandırıcı+ - ,750*küçümseyici t.,761* duygu ifadesini teşvik t.+ ,750*duygu odaklı + - 7,07*problem odaklı

7. TARTIŞMA

Araştırmamızın bu bölümünde çalışma grubunda bulunan çocukların sahip oldukları sosyal beceri ve problem davranışları, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları ile alakalı elde edilen bulgulardan yola çıkılarak mevcut literatür kapsamında ilgili sonuçlar tartışılmıştır.

7.1. Sosyal Beceri Değişkenine İlişkin Tartışma

Sosyal beceri değişkenine yönelik araştırma bulguları incelendiğinde çocukların sosyal becerilerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu sonuca göre kız çocuklarının sosyal beceri düzeyleri erkek çocuklarla karşılaştırıldıklarında anlamlı olarak daha yüksektir. Sonuçlarımız mevcut literatür bulguları ile uyumlu niteliktedir. Örtüşen çalışmalara göre; cinsiyet değişkeni duyguları yönetme becerilerinde fark yaratmaktadır (85), kız çocuklarının sosyal beceri düzeyleri erkek çocuklara nazaran daha yüksektir (86,87,88,89,90,91,92). Kız çocukları erkeklere göre daha yüksek uyum ve sosyal yetkinlik düzeylerine sahiptir. Kızlar toplum yanlısı davranış ve iş birliği ile ilgili olumlu sosyal davranışlar sergileme eğilimini daha fazla gösterirken özellikle saldırgan davranışlar ve dikkat sorunları gibi dışa yönelim durumunda daha az problem davranış ile daha yüksek düzeyde sosyal yeterlilik göstermektedir (93). Bu farklılığın bir nedeni çalışmamız bulguları dikkate alındığında kız çocukların olumsuz duygularına karşı annelerin daha fazla duygu odaklı tepkiler göstermesi olduğu düşünülmektedir. Literatürde çalışmamız bulgularını destekleyen birçok sonuçla birlikte kızların erkek çocuklara göre daha fazla sosyal beceriye sahip olduğu toplumsal olarak da genel kabul şeklindedir.

Yaş değişkenine göre çalışma grubundaki çocukların sosyal becerileri incelendiğinde, beş (5) yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin dört (4) yaş çocuklarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre çocuklar yaşça büyüdükçe sosyal becerileri de gelişmektedir. Takashashi (34) tarafından yapılan boylamsal çalışmada çocukların 2 ve 5 yaş arasında sosyal

becerilerinin her boyutta artış gösterdiği bulunmuştur. Bu çalışmada çocukların sosyal becerilerin gelişiminde öğrenmenin ve olgunlaşmanın önemi ortaya konmaktadır.

Anne çalışma durumu değişkenine çocukların sosyal becerileri incelendiğinde çalışan annelerin çocuklarının sosyal becerilerinin çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızın sonuçlarına benzer olarak anne çalışma durumu çocukların sosyal beceri alt boyutlarından akademik destek becerileri üzerinden farklılığa yol açmaktadır (85).

Kardeş sayısı değişkenine göre çocukların sosyal becerileri incelendiğinde kardeş sahibi olmaları ya da olmamaları çocukların sosyal becerileri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Sonuçlarımızla benzer olarak kardeş sayısı sosyal beceri üzerinde fark yaratmamaktadır (34, 85,87.). Buna karşın hiç kardeşi olmayan çocukların sosyal becerilerinin kardeşi olanlara nazaran daha düşük bulunduğu çalışmalar da mevcuttur (92).

Çocukların sosyal becerileri düzeyleri annelerin eğitim durumlarına göre farklılaşmaktadır. Mevcut araştırma bulgularına göre; lise mezunu annelerin çocuklarının sosyal becerileri ortaokul ve öncesi eğitim seviyesine sahip olanlara göre anlamlı olarak daha yüksektir. Bununla birlikte yükseköğrenim mezunu ile ortaokul ve öncesi eğitim seviyesinde olan annelere sahip çocukların sosyal beceri düzeyleri karşılaştırıldığında anneleri yükseköğrenim mezunu olan çocukların sosyal becerilerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Lise mezunu anneye sahip olanlar ile yükseköğrenim mezunu anneye sahip olan çocukların sosyal beceri düzeyleri ise farklılaşmamaktadır. Benzer sonuçlara göre sosyal beceri anne eğitim durumuna göre farklılaşmaktadır (86). Annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocukların sosyal duygusal uyum becerileri (91) ve sosyal problem çözme becerileri (94) artmaktadır. Karabulut (87) tarafından yapılan çalışmada ortaokul mezunu annelerin çocuklarının sosyal becerileri her boyutta en düşük olduğu ve yükseköğrenim mezunu annelerin her boyutta diğer mezuniyetlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna karşın, Atmaca (85), Kurtulan (92) ve Aktuğ (95) tarafından yapılan çalışmalarda anne öğrenim durumunun çocukların sosyal becerilerinde farklılığa yol açmadığı bulunmuştur.

Algılanan gelir düzeyi değişkenine göre çocukların sosyal beceri düzeyleri incelendiğinde orta gelirli aileden gelen çocukların sosyal becerinin orta altı gelir seviyesine sahip aileden gelenlere göre sosyal becerilerinin anlamlı olarak daha fazla olduğu bulunmuştur. Ayrıca orta üstü gelir grubundan gelen ile orta altı gelir grubundan gelen çocukların sosyal becerileri karşılaştırıldığında orta üstü gelir seviyesinden gelen çocukların lehine anlamlı farklılık bulunduğu saptanmıştır. Benzer sonuçlara göre; üst gelir düzeyine sahip ailelerden gelen çocukların sosyal beceri toplam, sosyal kabul ve sosyal bağımsızlık düzeyleri alt gelir seviyesine sahip ailelerden gelen çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur (87). Ayrıca gelir düzeyi ile çocukların sosyal becerileri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (91,92,94).

7.2. Problem Davranış Değişkenine İlişkin Tartışma

Problem davranış değişkenine yönelik araştırma bulguları incelendiğinde 48-72 aylık çocukların problem davranışlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu sonuca göre erkek çocuklarının problem davranış gösterme düzeylerinin kız çocukları ile karşılaştırıldıklarında anlamlı olarak daha yüksektir. Alanyazın tarandığında problem davranışların cinsiyete göre farklılık gösterdiği çalışmalar olduğu görülmüştür (86), erkek çocukları kızlara oranla daha fazla problem davranış sergilemektedir (32, 96)

Yaş değişkenine göre çalışma grubundaki çocukların problem davranışları incelendiğinde, dört (4) yaş çocuklarının problem davranış düzeylerinin beş (5) yaş çocuklarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu ışığında yaşça küçük olan çocukların daha fazla davranış problemi sergilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Hosokawa tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde yaşın arttıkça içe yönelim ve dışa yönelim problem davranışlarının azaldığı görülmektedir (97). Buna karşın Işık'ın (95) çalışmasında 6 yaş çocuklarının 4 yaş ve 5 yaş çocuklarına göre daha fazla problem davranışa sahip olduğu bulunmuştur. Mevcut çalışmamızda ise çocukların gösterdikleri problem davranışların olgunlaşma ve öğrenme ile azaldığı düşünülmektedir.

Anne çalışma durumu değişkenine çocukların problem davranışları incelendiğinde çalışmayan annelerin çocuklarının problem davranışlarının çalışanlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların problem davranışları sahip oldukları kardeş sayısı değişkenine göre incelendiğinde kardeş sahibi olmaları ya da olmamaları çocukların problem davranışları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Çalışmamızın bulguları ile benzer bulgulara sahip çalışmalar bulunmaktadır (85, 86, 96).

Çocukların problem davranış düzeyleri annelerinin eğitim durumlarına göre farklılaşmamaktadır. Ortaokul ve öncesi, lise ve yükseköğrenim mezunu olan annelerin çocukları arasında davranış problemlerine göre anlamlı bir farklılık yoktur. Problem davranışların anne eğitim durumuna göre farklılaştığı çalışmalar bulunmaktadır (86) Buna karşın, çocuğun problem davranışlarının anne eğitim durumunun farklılaşmadığı çalışmalar da mevcuttur (32, 96)

Algılanan gelir düzeyi değişkenine göre çocukların problem davranış düzeyleri incelendiğinde orta altı gelir düzeyine sahip aileden gelen çocukların orta gelir seviyesinden gelenlere göre problem davranış düzeylerinin anlamlı olarak fazla olduğu bulunmuştur. Ayrıca orta altı gelir düzeyine sahip aileden gelenlerle orta üstü gelir seviyesine sahip olan çocuklar karşılaştırıldığında orta altı gelirli aileye sahip olan çocukların daha fazla davranış problemi gösterdiği bulunmuştur. Benzer şekilde düşük gelirli çocukların yüksek gelire sahip olanlara göre daha fazla içe yönelim ve dışa yönelim davranışlar sergiledikleri bulunmuştur (97).

Erken çocukluk döneminde sahip olunan problem davranışlar ilerleyen yaşam süreci içerisinde gerçekleşen gelişim için kritik öneme sahiptir. Turney ve arkadaşları (99) tarafından yapılan çalışmada erken çocukluk döneminde dışa yönelim problem davranışları ve dikkat problemleriyle okula başlayan çocukların orta çocukluk döneminde daha zayıf bilişsel gelişim gösterdiği bulunmuştur. Wang ve arkadaşları (99) tarafından yapılan çalışmada ise erken bilişsel esnekliğin duygu anlayışının gelişmesinde öngörücü bir rol oynadığını göstermiştir. Erken bilişsel esneklik, çocukların sözel yeteneklerini geliştirerek daha sonraki duyguların anlaşılmasına katkıda bulunmuştur.

7.3. Ebeveyn Tutum Değişkenine İlişkin Tartışma

Ebeveyn tutumlarına yönelik mevcut araştırma sonuçları incelendiğinde; annelerin ebeveyn tutumlarının çocuk cinsiyeti değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur.

Annelerin sahip olduğu ebeveyn tutumu anne çalışma durumuna göre incelendiğinde yalnızca demokratik ebeveyn tutumunun çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Elde edilen sonuca göre çalışan annelerin çalışmayanlara göre daha yüksek demokratik ebeveyn tutumuna sahip olduğu saptanmıştır. Otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumları anne çalışma durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Demokratik ebeveyn tutumunda gerçekleşen bu farklılığın sebebinin çalışan annelerin çocuklarıyla geçirdikleri kısıtlı zamanı daha etkin ve verimli geçirmek istemeleri olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Tüfekçioğlu ve Şahin tarafından yapılan çalışmada annenin çalışma durumu cinsiyet rolleri tutumunu yordamada anlamlı katkı sağladığı bulunmuştur. Annesinin maddi gelir getiren bir işte çalıştığını bildiren katılımcılar, annesinin çalışmadığını bildirenlere göre daha eşitlikçi tutumlar benimsemektedir. Bu durumda annenin sahip olduğu demokratik tutumu etkileyebileceği düşünülmektedir.

Eğitim durumu değişkenine göre annelerin ebeveyn tutumları incelendiğinde annelerin tutumlarının eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Mevcut sonuca göre, demokratik ebeveyn tutumunun lise mezunu annelerde ortaokul ve öncesi eğitim seviyesine sahip annelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yükseköğrenim mezunu annelerle ortaokul ve öncesi eğitim seviyesine sahip anneler karşılaştırıldığında da yükseköğrenim mezunu annelerin sahip olduğu demokratik tutumun daha fazla olduğu görülmektedir. Bununla beraber yükseköğrenim mezunu annelerin demokratik tutumlarının lise mezunu annelere göre anlamlı olarak yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Otoriter ebeveyn tutumu ile izin verici ebeveyn tutumunun ise anne eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Ortaokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip olan annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumunu benimsemeleri ise hem lise mezunu

annelerden hem de yükseköğrenim mezunu annelerden anlamlı olarak daha yüksektir. Benzer şekilde anne eğitim durumu arttıkça olumlu tutumlar artmaktadır (101). Anne eğitim durumunun demokratik/yetkili tutum ile arasında ilişki bulunmaktadır (102). Ebeveynlerin eğitim durumu yükseldikçe demokratik tutumu daha fazla benimsemekte, otoriter ve aşırı koruyucu tutumu ise daha az benimsemektedirler (103,104,105). Bu sonuç toplumsal olarak kadınların ve annelerinin eğitimlerine devam etmelerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Ebeveyn tutum değişkeni ile ilgili mevcut bulgular incelendiğinde, algılanan gelir düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığını sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin sahip olduğu demokratik tutumun gelir seviyesi yükseldikçe sahip oldukları demokratik tutum da artmaktadır. Orta gelir düzeyine sahip annelerin sahip olduğu demokratik tutumun orta altı gelir düzeyine sahip annelere göre anlamlı olarak yüksek olduğu, aynı şekilde orta üstü gelire sahip annelerin de orta altı gelire sahip annelere göre daha fazla demokratik tutum sergilediği görülmüştür. Orta gelir düzeyi ile orta üstü gelir düzeyi arasında ise anlamlı farklılık bulunamamıştır. Otoriter ebeveyn tutumu incelendiğinde ise orta altı gelir seviyesine sahip annelerin orta üstü gelirli annelerle karşılaştırıldıklarında daha fazla otoriter tutum sergiledikleri görülmüştür. Aşırı koruyucu tutum incelendiğinde, orta altı gelir düzeyine sahip annelerin hem orta gelirli hem de orta üstü gelire sahip annelere göre daha fazla aşırı koruyucu tutuma sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Orta ve orta üstü gelirli gruplar arasında aşırı koruyucu tutum incelendiğinde anlamlı farklılık bulunamamıştır. İzin verici tutumun gelir düzeyi değişkenine göre incelenmesi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Ebeveynlerin gelir düzeyi arttıkça demokratik tutumu daha fazla benimsemekte, otoriter ve aşırı koruyucu tutumu ise daha az benimsemektedirler (102).

7.4. Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Değişkenine İlişkin Tartışma

Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarına yönelik mevcut araştırma sonuçları incelendiğinde; annelerin sahip olduğu duygu sosyalleştirme

davranışlarının çocuk cinsiyetine göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ebeveynlerin gösterdiği sıkıntı-endişe tepkileri çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmaktadır ve erkek çocuğa sahip annelerin daha fazla sıkıntı endişe tepkileri gösterdiği bulunmuştur. Cezalandırıcı tepkiler incelendiğinde erkek çocuğa sahip annelerin daha fazla cezalandırıcı tepkilere sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca küçümseyici tepkiler incelendiğinde erkek çocuğa sahip annelerin daha fazla küçümseyici tepkiye sahip olduğu görülmüştür. Duygu ifadesini teşvik etme tepkileri ile problem odaklı tepkiler ise çocuğun cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Öte yandan duygu odaklı ebeveyn tepkileri çocuk cinsiyeti değişkenine göre incelendiğinde kız çocuğuna sahip annelerin daha fazla duygu odaklı tepkilere sahip olduğu saptanmıştır. Cinsiyete göre farklılaşma bulgusu için alanyazın tarandığında farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Mevcut bulgularla örtüşen şekilde sosyalleştirme tepkilerinin cinsiyete göre farklılaştığı (105,106) ve bunun aksine sosyalleştirme davranışlarının cinsiyete göre değişmediği sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (102, 103, 107).

Anne çalışma durumu değişkenine göre ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları incelendiğinde çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha fazla sıkıntı-endişe tepkilerine sahip olduğu bulunmuştur. Cezalandırıcı tepkiler incelendiğinde çalışmayan annelerin çalışan annelerle karşılaştırıldığında cezalandırıcı tepkilerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, çalışmayan annelerin çalışanlara göre gösterdiği küçümseyici tepkiler anlamlı olarak daha fazladır. Öte yandan duygu ifadesini teşvik etme tepkileri, duygu odaklı tepkiler ve problem odaklı tepkiler anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Bu farklılığın sebeplerinden birinin çalışan annelerin demokratik tutumu daha fazla benimsemelerinin olduğu düşünülmektedir. Demokratik ebeveyn tutumları ile olumsuz duygu sosyalleştirme davranışları arasında da negatif yönlü anlamlı ilişki bulgularına ulaşıldığından bu farklılıkla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Dönmez ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada çalışan annelerde depresyonun sayısal anlamda daha az olduğu ve bununla birlikte çalışmayan anneler arasında daha fazla orta ve yüksek anksiyeteye sahip anne olduğu bulunmuştur (109). Çalışan annelerin ruhsal iyi oluşlarının da bu etkiyi yaratabileceği düşünülmektedir.

Anne eğitim durumuna göre ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları incelendiğinde, ortaokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip annelerin yükseköğrenim mezunu annelere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Lise mezunu annelerin de sıkıntı-endişe tepkileri yükseköğrenim mezunu annelere göre anlamlı olarak daha yüksektir. Cezalandırıcı tepkiler incelendiğinde ortaokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin yükseköğrenim mezunu olanlara göre cezalandırıcı tepki gösterme düzeylerinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Lise mezunu anneler ise yükseköğrenim mezunu olanlara göre cezalandırıcı tepkileri daha yüksektir. Aynı şekilde küçümseyici ebeveyn tepki düzeyleri incelendiğinde; yükseköğrenim mezunu annelerin hem ortaokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip olanlarla hem de lise mezunu olan annelerle karşılaştırıldığında çocuklarının duygu ifade edişlerine daha az küçümseyici tepki gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan duygu ifadesini teşvik etme tepkileri incelendiğinde lise mezunu olan annelerin duygu ifadesini teşvik etme tepkilerinin ortaokul ve öncesi eğitim seviyesine sahip olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yükseköğrenim mezunu annelerinde duygu ifadesini teşvik tepkilerinin ortaokul ve öncesi mezuniyete sahip annelere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer sonuçlar duygu odaklı ve problem odaklı tepkilerde de karşımıza çıkmaktadır. Her iki duygu sosyalleştirme davranışında da lise ve yükseköğrenim mezunu annelerin duygu odaklı ve problem odaklı tepkileri ortaokul ve öncesi mezuniyete sahip olan annelere göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Lise mezunu ile yükseköğrenim mezunu anneler arasında ise anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Alanyazın incelendiğinde anne eğitim düzeyinin arttıkça cezalandırıcı tepkilerin azaldığı problem odaklı ve olumlu sosyalleştirme tepkilerinin arttığı görülmektedir (72, 79, 110,111).

Annelerin duygu sosyalleştirme davranışları gelir düzeyine göre incelendiğinde tüm sosyalleştirme davranışlarının algılanan gelire göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin gösterdiği sıkıntı-endişe, cezalandırıcı ve küçümseyici ebeveyn tepkilerinin orta altı gelire sahip annelerde orta gelirli ve orta üstü gelirli annelere göre anlamlı şekilde daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre algılanan ekonomik gelir düzeyi arttıkça annelerin sıkıntı-endişe, cezalandırıcı ve küçümseyici tepkileri anlamlı olarak azalmaktadır. Öte yandan, annelerin sergiledikleri duygu ifadesini teşvik etme, duygu odaklı ve problem odaklı

tepkileri gelir seviyesi yükseldikçe artmaktadır. Buna göre, orta üstü gelire sahip annelerin duygu ifadesini teşvik tepkileri orta altı gelirli annelerden daha yüksektir. Ayrıca orta ve orta üstü gelir düzeyine sahip annelerin sergiledikleri duygu odaklı tepkiler ve problem odaklı tepkiler orta altı gelire sahip annelere nazaran anlamlı olarak daha fazladır. Çalışma bulgularımızla örtüşen şekilde düşük sosyoekonomik düzeye sahip annelerin orta ve üst gelir düzeyine göre daha fazla küçümseyici ve cezalandırıcı tepkileri benimsemektedir (78, 110, 112, 113).

7.5. Sosyal Beceri, Problem Davranış ve Ebeveyn Tutum Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma

Sosyal beceri ile problem davranış düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde karşımıza negatif yönlü ve orta düzeyde bir ilişkiye sahip oldukları çıkmaktadır. Sun ve arkadaşları tarafından 2022 yılında Early Learning Ohio (ELO) boylamsal projesinden alınan verilerle yapılan çalışmada çocukların pandemi öncesi sosyal becerilerinin davranış problemlerini önemli ölçüde öngördüğü ve yüksek sosyal beceriye sahip çocukların daha az davranış problemi sergilediği bulunmuştur (114).

Sosyal beceri ve problem davranışların ebeveyn tutumlarıyla olan ilişkisi incelendiğinde; çocukların sosyal becerileri ile annelerin demokratik ebeveyn tutumu ve otoriter ebeveyn tutumu arasında anlamlı ilişkilere sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Annelerin demokratik tutumları ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında olumlu ve anlamlı orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Çalışmanın sonucuyla benzer şekilde demokratik tutumla sosyal beceri arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (115). Ebeveynlerin demokratik tutumları artması zamanla içe yönelim problem davranışların artmasını engellemektedir (8).

Otoriter tutum ile sosyal beceri arasında negatif yönlü ve zayıf düzeyde ilişki bulunmaktadır. Benzer şekilde annelerin baskı ve disiplin tutumları arttıkça çocukların saldırgan davranışlarında ve dışsallaştırma sorunlarında artış görülmektedir (115). Hosokawa 'ya göre yalnızca otoriter tutum değil izin verici tutum da dışsallaştırma davranışlarını yordamaktadır (97). Ayrıca otoriter tutumun

hem kız hem erkek çocuklarının dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğu yalnız izin verici tutumun yalnızca erkek çocuklarının dışa yönelim davranışlarıyla ilişkili olduğunu bulmuştur. Otoriter tutum ile dışa yönelim davranış problemleri arasında ilişkiler bulunmaktadır. Otoriter tutum arttıkça dışa yönelim problem davranışlar artmaktadır (116,117,118,119,120).

Öte yandan izin verici ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumu ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yani bir çocuğun ebeveyninin sahip sergilediği demokratik tutum arttıkça sosyal beceri düzeyi artarken otoriter tutum arttıkça sosyal beceri düzeyi de azalmaktadır. Buna karşın, Williams (116), izin verici tutum ile çocuk içe yönelim problem davranışları arasında ilişki bulmuştur. İzin vericilik arttıkça içe yönelim artmaktadır.

Annelerin demokratik tutum düzeyleri ile çocukların davranış problemleri sergileme düzeyleri arasında negatif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Buna karşılık otoriter ebeveyn tutumu ile problem davranış arasında pozitif yönlü ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Elde edilen bulgulara göre; annelerin demokratik tutumları arttıkça çocukların davranış sorunları azalırken, otoriter tutum arttıkça çocukların sergiledikleri davranış sorunları da artmaktadır. Benzer şekilde otoriter tutum sergileyen annelerin çocukları dışa yönelim problem davranışlar arasında ilişki vardır (101).

İzin verici ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumları ile çocukların sosyal beceri ve problem davranış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Buna karşın aşırı koruyucu tutum ile çocukların içe yönelim problem davranışları arasında ilişkilerin bulunduğu çalışmalar bulunmaktadır (101,115).

Annelerin demokratik tutum sergilemeleri yalnızca erken çocukluk döneminde değil sonrası içinde büyük önem arz etmektedir. Moon-Seo (59) tarafından yapılan çalışmada demokratik ebeveynlere sahip olan üniversite öğrencilerinin özgüvenlerinin, sosyal, duygusal ve akademik becerilerinin daha fazla olduğu ortaya koymuştur. Çalışmasında sosyal ilişkilerin akademik başarıda doğrudan bir etki sağladığı da belirtilmiştir.

7.6. Sosyal Beceri, Problem Davranış ve Ebeveyn Duygu Sosyalleştirme Davranışları Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma

Çocukların sosyal beceri ve problem davranış düzeylerinin duygu sosyalleştirme tepkileri ile arasındaki ilişkiler incelendiğinde tüm duygu sosyalleştirme davranışlarıyla anlamlı ilişkilere sahip oldukları sonucuna varılmaktadır. Sosyal becerilerin annelerin sahip oldukları sıkıntı-endişe tepkileri ve cezalandırıcı tepkilerle negatif ve güçlü düzeyde bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Çocuğun yaşadığı duyguya karşılık sıkıntı-endişe ve cezalandırıcı tepkiler gösteren annelerin çocukları sosyal beceri anlamında daha zayıf durumdadır. Ayrıca sosyal beceriler ile küçümseyici tepkiler arasında da olumsuz ve orta düzeyde bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir. Belirtilen sonuçların yanı sıra, sosyal beceriler duygu ifadesini teşvik, duygu odaklı ve problem odaklı tepkiler ile anlamlı ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; sosyal beceri düzeyi ile duygu ifadesini teşvik tepkileri arasında olumlu ve orta düzeyde bir ilişki bulunurken duygu odaklı ve problem odaklı tepkiler ile güçlü düzeyde bir ilişkiye sahiptir. Yani çocukların duygularına teşvik edici, duygu odaklı ve problem odaklı yaklaşan annelerin çocuklarının sosyal becerileri daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarıyla çocuğun davranış problemleri arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Annelerin sergiledikleri sıkıntı-endişe, cezalandırıcı ve küçümseyici tepkiler ile problem davranışları arttıkça çocukların sahip oldukları problem davranışların arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, çocukların sahip olduğu ve sergiledikleri duygularına daha çok teşvik edici, duygu ve problem odaklı davranışlarla karşılık veren annelerin çocuklarının daha az problem davranışa sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Alanyazın incelendiğinde benzer sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Annelerin olumsuz duygu sosyalleştirme tepkilerini çocuklarına karşı benimsemeleri çocukların daha fazla davranış sorunu göstermeleri ile ilişkilendirilmektedir. Küçümseyici, cezalandırıcı ve olumsuz duygu sosyalleştirme davranışları çocuklarda görülen davranış sorunlarıyla pozitif bir ilişki içerisindedir (120,121,122,123).

Bu sonuç bize gösteriyor ki anneler çocuklarının duygularına karşılık ne kadar az cezalandırıcı, küçümseyici ve sıkıntı-endişe belirten tepkiler sergiler ve onların duygularını teşvik edici, var olan duyguya ve probleme odaklanarak davranışlarını düzenlerlerse çocuğun sosyal becerileri o kadar yüksek ve sahip oldukları davranış sorunları o kadar az olur.

7.7. Ebeveyn Tutumu ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Tartışma

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler incelendiğinde anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Ebeveynlerin sahip oldukları demokratik çocuk yetiştirme tutumunun; sıkıntı-endişe ve cezalandırıcı duygu sosyalleştirme davranışları ile olumsuz ve güçlü bir ilişkiye, küçümseyici davranışlar ile olumsuz ve orta düzeyde bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Karşılık olarak demokratik tutumun; duygu ifadesini teşvik edici sosyalleştirme davranışları, duygu odaklı ve problem odaklı ebeveyn davranışları ile olumlu ve güçlü bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Annelerin otoriter çocuk yetiştirme tutumları ile; sıkıntı-endişe davranışları, cezalandırıcı ve küçümseyici tepkiler arasında olumlu yönde ve orta düzeyde bir ilişkinin varlığı görülmüştür. Öte yandan otoriter tutumunun; duygu odaklı, problem odaklı ve duygu ifadesini teşvik davranışları ile olumsuz ve orta düzeyde bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç bize gösteriyor ki demokratik anneler çocuklarının duygularına karşılık hem daha çok teşvik edici hem de duygu ve problem odaklı davranışlar sergilerken otoriter annelerin davranışları daha çok sıkıntı-endişe, ceza ve küçümseme içermektedir.

Belirtilen sonuçlara ek olarak; otoriter tutum ile izin verici tutum arasında olumlu ve çok zayıf bir ilişki, izin verici tutum ile aşırı koruyucu tutum arasında olumlu ve zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun; küçümseyici tepkiler ve duygu odaklı tepkiler ile arasında olumlu ve çok zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Sıkıntı-endişe sosyalleştirme davranışlarının; cezalandırıcı ve küçümseyici tepkiler ile olumlu ve güçlü, duygu ifadesini teşvik

davranışları ile olumsuz ve orta, duygu odaklı tepkiler ve problem odaklı tepkiler ile olumsuz ve güçlü bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cezalandırıcı tepkilerin; küçümseyici tepkiler ile olumlu ve güçlü duygu ifadesini teşvik edici, duygu odaklı ve problem odaklı tepkiler ile olumsuz ve güçlü bir ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur. Küçümseyici tepkilerin; duyguyu teşvik etme, problem ve duygu odaklı tepkiler ile olumsuz ve orta düzeyde bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. Duygu odaklı, problem odaklı ve duygu ifadesini teşvik edici sosyalleştirme davranışları arasında olumlu ve güçlü bir ilişkin olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuçlar bize gösteriyor ki ebeveynlerden çocukların duygularına karşı cezalandırıcı, küçümseyici ya da sıkıntılı davranan anneler onların duygularını ifade edişlerini daha az teşvik ediyor ve yaşadıkları duygulara ve problemlere daha az odaklanıyorlar. Çalışmamızın sonucunda ulaşıldığı gibi; annelerin duygu sosyalleştirme davranışları ile çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (124,125,126).

7.8. Duygu Sosyalleştirme Davranışlarının Çocukların Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarını Yordamasına Yönelik Tartışma

Mevcut çalışma incelendiğinde; ebeveynlerin sahip oldukları duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların sosyal beceri ve davranış problemleri anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Çocukların sosyal becerilerinin %49'u annelerinin duygu sosyalleştirme tepkileri ile açıklanabilmektedir. Annelerin sergiledikleri sıkıntı-endişe davranışlarını çocukların sosyal becerilerini olumsuz olarak yordarken, duygu odaklı ve problem odaklı davranışlar olumlu yordayıcılarıdır.

Ebeveyn duygu sosyalleştirme tepkileri çocukların davranış problemlerinin de yordayıcısıdır. Elde ettiğimiz sonuçlara göre çocukların davranış sorunlarının %37'si duygu sosyalleştirme davranışları ile açıklanabilmektedir. Buna göre, annelerin cezalandırıcı tepkileri çocukların davranış sorunlarının olumlu yordayıcısıyken annelerin problem odaklı davranışları olumsuz yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ebeveyn duygu sosyalleştirme tepkileri erken çocukluk döneminde bulunan çocukların sosyal becerileri için önemli bir yordayıcıdır (124). Seçer (127), 'in gerçekleştirdiği çalışmada sosyal yetkinlik düzeyinin duygu düzenlemeyi farklılaştırdığı bulunmuştur. Ayrıca, annelerin çocuklarına karşı gösterdikleri duygu sosyalleştirme tepkileri çocuk duygu düzenlemesini yordamaktadır. Annelerin olumsuz sosyalleştirme davranışları arttıkça çocukların gösterdikleri duygusal olarak olumsuz davranışlar ve değişkenlikler artmaktadır. Sosyal yetkinliği yüksek olan çocukların duygu düzenleme becerileri de aynı şekilde yüksektir (128). Düşük sosyal yetkinliğe sahip çocuklar sosyal ilişkiler kurmada güçlükler yaşamaktadırlar (129). Ayrıca annelerin benimsedikleri cezalandırıcı davranışları çocukların içe yönelim problem davranışlarına neden olmaktadır. Bununla beraber, annelerin sahip oldukları olumlu duygu sosyalleştirme tepkileri çocukların sosyal yetkinlik becerilerinin yükselmesine sağlamaktadır (130).

Her çocuk olumsuz duygulara sahip olabilir. Bu olumsuz duyguları davranışlarına nasıl aktardıkları ise davranışın niteliğini belirlemektedir. Olumlu duygu sosyalleştirme davranışları çocuğun kendi duygusunu tanımasını ve kabul gören şekilde ifade etmesini teşvik etmektedir. Bu olumlu sosyalleşme süreci çocuğa daha iyi sosyal beceriler ve daha az problem davranış sağlamaktadır.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çocuk davranışları, ebeveyn tutumu ve ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları ile ilgili araştırmamız sonuçlarına ve mevcut sonuçlardan yola çıkarak sunulan önerilere yer verilmektedir.

8.1. Sonuç

Çocuk davranışları, ebeveyn tutumu ve duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen ve 18 alt problemi kapsayan mevcut çalışmamız sonucunda anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmamızın sonuçlarına göre:

1. Çocukların sosyal beceri ve problem davranışları cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Kız çocuklarının sosyal beceri düzeyleri erkek çocuklarla karşılaştırıldıklarında anlamlı olarak daha yüksektir. Ayrıca, erkek çocuklarının problem davranış gösterme düzeylerinin kız çocukları ile karşılaştırıldıklarında anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.
2. Annelerin ebeveyn çocuk yetiştirme tutumlarının çocuk cinsiyeti değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermediği bulunmuştur. Annelerin sahip olduğu duygu sosyalleştirme davranışlarının çocuk cinsiyetine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Annelerin erkek çocuklarına karşı daha fazla sıkıntı-endişe, cezalandırıcı ve küçümseyici tepkiler gösterdikleri, buna karşın kızlara karşı daha fazla duygu odaklı tepkiler gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.
3. Çocukların sosyal beceri ve problem davranışları yaşa göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre; beş (5) yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin dört (4) yaş çocuklarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca; dört (4) yaş çocuklarının problem davranış düzeylerinin beş (5) yaş çocuklarına göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu

görülmektedir. Bu bulgu ışığında yaşça küçük olan çocukların daha fazla davranış problemi sergilediği sonucuna ulaşılmaktadır.

4. Çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarının anne çalışma durumuna göre farklılaştığı ve çalışan annelerin çocukların sosyal becerilerinin daha yüksek ve problem davranışlarının daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.
5. Çalışan anneler daha fazla demokratik tutum sergilemektedir. Bununla beraber çalışmayan annelerin çocuklarına karşı daha fazla sıkıntı-endişe, cezalandırıcı ve küçümseyici duygu sosyalleştirme tepkileri gösterdikleri sonucuna varılmıştır.
6. Çocukların sosyal becerileri ile problem davranışlarının kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.
7. Anne öğrenim düzeyi arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri artmaktadır. Lise mezunu annelerin çocuklarının sosyal becerileri ortaokul ve öncesi eğitim seviyesine sahip olanlara göre anlamlı olarak daha yüksektir. Anneleri yükseköğrenim mezunu olan çocukların ortaokul ve öncesi mezuniyete sahip annelere sahip olanlara göre sosyal becerilerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Lise mezunu anneye sahip olanlar ile yükseköğrenim mezunu anneye sahip olan çocukların sosyal beceri düzeyleri ise farklılaşmamaktadır.
8. Annelerin eğitim seviyeleri arttıkça benimsedikleri demokratik tutum artmaktadır. Demokratik tutum lise mezunu annelerde ortaokul ve öncesi eğitim seviyesine sahip annelere göre daha yüksektir. Yükseköğrenim mezunu annelerin sahip olduğu demokratik tutum ortaokul ve öncesi ve lise mezunu olanlara göre daha fazladır. Ayrıca, eğitim seviyesi düşük olan anneler daha fazla koruyucu tutum sergilemektedirler. Ortaokul ve öncesi eğitim düzeyine sahip annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutumunu benimsemeleri ise hem lise mezunu annelerden hem de yükseköğrenim mezunu annelerden anlamlı olarak daha yüksektir. Benzer şekilde eğitim seviyesi arttıkça annelerin olumlu duygu sosyalleştirme davranışları artmaktadır. Yükseköğrenim mezunu annelerin sıkıntı-endişe, cezalandırıcı ve küçümseyici tepkileri diğer mezuniyete sahip annelere göre daha az

benimsediği görülmektedir. Lise ve yükseköğrenim mezunu annelerin sahip olduğu duygu ifadesini teşvik, duygu ve problem odaklı tepkiler ortaokul ve öncesi mezuniyete sahip annelere göre anlamlı olarak daha yüksektir.

9. Algılanan gelir düzeyi arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri artmaktadır. Orta gelirli aileye sahip çocukların sosyal becerilerinin orta altı gelire sahip ailelere sahip olanlara göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Algılanan gelir düzeyi orta üstü gelir grubu olanlar ile orta altı gelir grubu olan çocukların sosyal becerileri karşılaştırıldığından orta üstü gelire sahip olan çocukların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bununla beraber orta altı gelir seviyesine sahip çocukların hem orta gelire hem de orta üstü gelire sahip ailelerden gelen çocuklara göre daha fazla problem davranış gösterdiği sonucu elde edilmiştir.
10. Ebeveynlerin benimsedikleri tutum algılanan gelir düzeyine göre farklılaşmaktadır. Algılanan gelir düzeyi arttıkça demokratik tutum artmaktadır. Orta gelir düzeyine sahip annelerin sahip olduğu demokratik tutum orta altı gelir düzeyine sahip annelere göre anlamlı olarak yüksektir. Orta üstü gelire sahip anneler orta altı gelire sahip annelere göre daha fazla demokratik tutum benimsemektedir. Orta altı gelire sahip annelerin daha fazla otoriter ve aşırı koruyucu tutum sergiledikleri bulunmuştur. Bununla beraber algılanan gelir düzeyi arttıkça olumlu sosyalleştirme tepkileri artmakta ve olumsuz tepkiler azalmaktadır. Sıkıntı-endişe, cezalandırıcı ve küçümseyici ebeveyn tepkilerinin orta altı gelire sahip annelerde orta gelirli ve orta üstü gelirli annelere göre anlamlı şekilde daha fazla olduğu görülmektedir. Orta üstü gelire sahip annelerin duygu ifadesini teşvik etme tepkileri orta altı gelirli annelerden daha yüksektir. Orta ve orta üstü gelire sahip annelerin sergiledikleri duygu odaklı tepkiler ve problem odaklı tepkiler orta altı gelire sahip annelere nazaran anlamlı olarak daha fazladır.
11. Annelerin benimsedikleri demokratik tutum arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri artmakta, otoriter tutum arttıkça ise sosyal beceri düzeyleri azalmaktadır.
12. Annelerin sahip oldukları demokratik tutum ile çocukların sergiledikleri problem davranışlar arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Otoriter ebeveyn tutumu ile çocukların problem davranışları arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

13. Çocuklarına karşı olumlu sosyalleştirme tepkileri gösteren (duygu ifadesini teşvik, duygu odaklı ve problem odaklı tepkiler) annelerin çocukları daha yüksek sosyal beceri düzeyine sahiptir. Olumsuz duygu sosyalleştirme tepkileri (sıkıntı-endişe, cezalandırıcı ve küçümseyici tepkiler) ile sosyal beceriler arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmaktadır.
14. Sıkıntı-endişe, küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler ile çocukların problem davranışları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki varken; duygu ifadesini teşvik, duygu odaklı ve problem odaklı tepkiler ile problem davranışlar arasında negatif ve anlamlı ilişki bulunmaktadır. Annelerin olumsuz duygu sosyalleştirme tepkileri arttıkça çocukların sergiledikleri problem davranışlar da artmaktadır. Olumlu tepkiler arttıkça problem davranışlar azalmaktadır.
15. Sosyal beceri ile problem davranış arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Çocukların sosyal becerileri arttıkça problem davranışları azalmaktadır.
16. Demokratik ebeveyn tutumu; sıkıntı-endişe, küçümseyici ve cezalandırıcı tepkiler ile negatif ilişkiye sahipken duygu ifadesini teşvik, duygu odaklı ve problem odaklı tepkiler ile pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Otoriter tutum; sıkıntı-endişe, cezalandırıcı, küçümseyici tepkiler ile pozitif ilişkiye sahipken duygu odaklı, problem odaklı ve duygu ifadesini teşvik tepkileri ile negatif ve anlamlı ilişkiye sahiptir.
17. Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları çocukların sosyal beceri düzeyleri için anlamlı yordayıcılardır. Çocukların sosyal becerilerinin %49'u annelerinin duygu sosyalleştirme tepkileri ile açıklanabilmektedir.
18. Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları çocukların problem davranış düzeyleri için anlamlı yordayıcılardır. Çocukların davranış sorunlarının %37'si ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları ile açıklanabilmektedir.

Araştırma sonuçlarımız gösteriyor ki annenin sahip olduğu birçok özellik çocuğuna karşı benimsediği tutum ve sosyalleştirme davranışlarında fark yaratmaktadır. Belirli bir eğitim ve gelir seviyesine sahip olma ile çalışma

durumu hem çocuklarına karşı benimsedikleri olumlu tutum ve sosyalleştirme tutumlarında hem de çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarında olumlu anlamda fark oluşturmaktadır. Çocukların yönetilmeye değil olumlu ve olumsuz davranışlarında rehberlik edilmesine ihtiyacı vardır. Otoriter ebeveynlik olumsuz duygu sosyalleştirme davranışlarıyla, problem davranışlarla ve düşük sosyal becerilerle ilişkilidir. Demokratik tutum ise olumlu sosyal beceri, düşük problem davranış ve olumlu sosyalleştirme davranışlarıyla ilişkilidir. Ayrıca, ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları da çocukların hem sosyal beceri hem de problem davranışlarını yordamaktadır. Çocukların sosyal becerilerinin %49'u ve problem davranışlarının %37'si ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışları ile açıklanabilmektedir. Bu noktada denebilir ki çocuğun davranışları, annenin ebeveyn tutumu ve duygu sosyalleştirme davranışları arasında çoklu ilişkiler mevcuttur. Sonuçlarımız, annelerin çocuklarına karşı edindikleri tutumların ve duygularının sosyalleştirme tepkilerinin çocukların sosyal beceri ve problem davranışları için kritik olduğunu göstermektedir.

8.2. Öneriler

8.2.1. Eğitimcilerle yönelik öneriler

- Annelerin tutumlarına yönelik anne destek programlarının hazırlanarak annelerin olumlu tutumlarını desteklemeye yönelik içeriklerin sunulması önerilmektedir.
- Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarının çocuğun sosyal ve duygusal gelişimindeki önemine dair farkındalık çalışmaları yürütülebilir.
- Özellikle dezavantajlı bölgelerde bulunan ailelere yönelik duygu sosyalleştirme davranışlarına dair müdahale programları planlanabilir.

8.2.2. Araştırmacılara yönelik neriler

- Ebeveyn duygu sosyalleştirme davranışlarının çocukların sosyal beceri ve problem davranışları üzerindeki etkisine dair boylamsal çalışmalar yapılarak daha detaylı sonuçlara ulaşılabilir.
- Bu alışma anne tutumları ile sınırlıdır. Benzer alışmalar babaların benimsedikleri ocuk yetiştirme tutumlarını ve duygu sosyalleştirme tutumlarını dahil edebilir.

9. KAYNAKLAR

1. Shonkoff JP, Garner AS, Siegel BS, Dobbins MI, Earls MF, McGuinn L, Wood DL. The lifelong effects of early childhood adversity and toxic stress. *Pediatrics*, 129(1): 232-246, 2012.
2. Chandler BE. *Early Childhood: Occupational Therapy Services for Children Birth Through 5*, p.78, AOTA Press, 2010.
3. Yavuzer H. *Çocuk Psikolojisi*, ss.132-135, 42.basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2018.
4. Senemoğlu N. *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, s. 223, 20. basım, Ankara, Pegem Akademi, 2011.
5. Türkiye Yayın Ofisi. *Güncel Psikoloji*, 14. basım, Ankara, St Clements University, 2017.
6. Çeçen-Eroğlu R, Yurtal F. *Eğitim Psikolojisi El Kitabı*, s.152, Ankara, Mentis Yayıncılık, 2014.
7. Miller PH. *Theories of Developmental Psychology*, pp.80-84, 15th edition, New York, Worth Publishers, 2011.
8. Veziroğlu Çelik M, Acar İH. Children's learning behaviors: psychometric properties of the preschool learning behavior scale in Turkey. *TurkishStudies*.13(19):1897-1910, 2018. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14013>
9. Repetti RL, Taylor SE, Seeman TE. Risky families: Family social determinants and the mental and physical health of offspring. *Psychology Bulletin*. 128(2):330–66, 2002. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.2.330>
10. Segrin, C. Specifying the nature of social skill deficits associated with depression. *Human Communication Research*, 19, 89–123, 1992.
11. Segrin, C. Social skills deficits associated with depression. *Clinical Psychology Review*. 20: 379–403, 2000.
12. Papatheodorou T. *Behaviour Problems in The Early Years: A Guide for Understanding And Support*, pp.1-46 New York, Routledge Falmer, 2004.

13. Eisenberg, N, Cumberland A, Spinrad TL. Parental socialization of emotion. In *Psychological Inquiry*. 9(4): 241–273, 1998.
14. Human-Hendricks A.R, Roman NV, Rich EG. The role of parents, society and the state in the healthy development of childhood: A retrospective qualitative study. pp.17-37. In: Roman N, editors. *Parenting: Behaviors, Cultural Influences and Impact on Childhood Health*, New York, Nova Science Publishers Inc., 2015.
15. Lindon J. *Understanding Children’s Behaviour: 0-11 Years*, pp.114-15, London, Hodder Education Group, 2012.
16. Ludlow A, Gutierrez R. *Developmental Psychology*, pp.12-15, London, Bloomsbury Academic, 2014.
17. Freud S. Certain neurotic mechanisms in jealousy, paranoia and homosexuality. *International Journal of Psycho-Analysis*, 4:1-10, 1923.
18. Mercan ÇS. Gelişim psikolojisinde kuramlar ve araştırma yöntemleri, ss.9-10. İçinde: Ergin H, Köseoğlu SA, *Gelişim Psikolojisi*, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2017.
19. Maree JG. The psychosocial development theory of Erik Erikson: critical overview, *Early Child Development & Care*, 191:7-8, 2021. DOI: 10.1080/03004430.2020.1845163
20. Steele, T. *Prosocial Behavior: Perspectives, Influences and Current Research*. pp.78-90, Nova Science Publishers, Inc., 2016.
21. Tassoni P. *Understanding Children’s Behaviour: Learning to Be with Others in the Early Years*. Featherstone, 2018.
22. Rudmann D. *Learning and Memory*, pp. 108-114, California, SAGE Publications, Inc., 2018.
23. Bandura, A. *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1986.
24. Öztürk OM, Uluşahin A. *Ruh Sağlığı ve Bozukluğu*, ss.18-108, 14. basım, Ankara, Nobel Tıp Kitapevleri, 2016.
25. Ledoux SF. *What Causes Human Behavior: Stars, Selves, or Contingencies?* pp.26-28, Ottawa, BehaveTech Publishing, 2017.
26. Greene JO, Burlison BR. *Handbook of Communication and Social Interaction Skills*, p.137, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates- Publishers, 2003.

27. Campos JJ, Mumme DL, Kermoian R, Campos RG. A functionalist perspective on the nature of emotion. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 284–303, 1994. <https://doi.org/10.2307/1166150>
28. Edwards NM. Early Social-Emotional Development: Your Guide to Promoting Children's Positive Behavior, p.4, Brookes Publishing, 2018.
29. Libet J, Lewinsohn PM. The concept of social skill with special reference to the behavior of depressed persons. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 40:304–312, 1973.
30. Liberman RP, King LW, Derisi WJ, McCann M. Personal Effectiveness, p.1, Research Press, 1975.
31. Merrell KW. Preschool and kindergarten behavior scales. Second edition. Examiner's manual, Pro-ed. An International Publisher, 2003.
32. Özbey S. Anaokulu ve anasınıfı davranış ölçeği'nin (PKBS-2) geçerlik güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2009.
33. Owens RE. Language development: An introduction. 8th edition. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc. 2012.
34. Takahashi Y, Okada K, Hoshino T, Anme T. Developmental trajectories of social skills during early childhood and links to parenting practices in a Japanese sample. *PLoS ONE*. 10(8): e0135357, 2015. doi:10.1371/journal.pone.0135357
35. Jenkins L, Mulvey N, Margaret F. Social and language skills as predictors of bullying roles in early childhood: A narrative summary of the literature. *Education and Treatment of Children*. 40:401-417, 2017.
36. Riley D, San Juan R, Klinkner J, Ramminger A. Social & Emotional Development: Connecting Science and Practice in Early Childhood Settings. Redleaf Press, 2007.
37. Yavuzer H. Çocuk Eğitimi El Kitabı, ss. 11-23, 37.basım, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2017.
38. Öztürk FD. Okul öncesi 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Gifted Education and Creativity*. 6(2): 75-85, 2019.

39. Brown RE. Donald O Hebb and the Organization of Behavior: 17 years in the writing. *Mol Brain*. 13-55, 2020.
40. Langthorne P, McGill P. Functional analysis of the early development of self-injurious behavior: incorporating gene–environment interactions. *American Journal of Mental Retardation: AJMR*. 113: 403-417, 2008.
41. Kanklıkılıçer P. Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği geçerlilik güvenilirlik çalışması. M. Ü. Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans, İstanbul, 2005.
42. Miles E. *Problem Behaviors: Risk Factors, Consequences and Treatment*. Nova Science Publishers, 2016.
43. Sanders M, Morawska A. Can changing parental knowledge, dysfunctional expectations and attributions, and emotion regulation improve outcomes for children? *Encyclopedia on Early Childhood Development*, 2005.
44. Bradley RH, Corwyn RF. Externalizing problems in fifth grade: relations with productive activity, maternal sensitivity, and harsh parenting from infancy through middle childhood. *Developmental Psychology*. 43(6):1390-1401, 2007. doi: 10.1037/0012-1649.43.6.1390. PMID: 18020819
45. Miller-Lewis LR, Baghurst PA, Sawyer MG, et al. Early childhood externalising behaviour problems: child, parenting, and family-related predictors over time. *Journal of Abnormal Child Psychol*. 34:886–901, 2006. <https://doi.org/10.1007/s10802-006-9071-6>
46. Bahçivan RS, Gençöz T. Aile ilişkileri, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleri ile olan ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 20(55):75-77, 2005.
47. Stefan CA. Social-emotional prevention programs for preschool children's behavior problems. *A Multi-Level Efficacy Assessment Of Classroom, Risk Group, And Individual Level*, pp.1-39, Switzerland, Springer International Publishing, 2018.
48. Usta SY, Yılmaz A. A correlational study of children's externalizing and internalizing behavioral problems in relation to mother-child and teacher-child relationships. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 8(1):47–68, 2018. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2018.003>

- 49.Tural-Hesapçioğlu S, Ceylan M, Erdoğan B, Kandemir G, Cop E. Mother's which psychiatric symptoms are related to preschool child's emotional and behavioral problems? *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 10.5350/DAJPN2017300101.
- 50.Karabekiroğlu K, Arman RA, Berkem M. Erken çocukluk dönemi psikiyatrik sorunları ile ebeveyn depresyonu arasındaki ilişki: cinsiyetin rolü. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 15(2):75-86, 2008.
- 51.Baum AR. Positive Parenting and Support, pp. 123-126. In: Kliegman R, St Geme J, Blum N, Shah S, Tasker R, Wilson K, editors. *Nelson Textbook of Pediatrics*, Amsterdam, Elsevier, 2020.
- 52.Titus S, Rose JL, Roman VN. The effect of parenting styles on adjustment in adulthood, pp.1-16. In: Roman, N, editors. *Parenting: Behaviors, Cultural Influences and Impact on Childhood Health*, New York, Nova Science Publishers, 2015.
- 53.Akdemir D, Gökler B. Bipolar Duygudurum bozukluğu olan anne babaların çocuklarında psikopatoloji. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 19:133-140, 2008.
- 54.Öztürk C, Şanlı D. Annelerin eğitim durumunun çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Ege Pediatri Bülteni*, 14:145-150, 2007.
- 55.Detnakintra K, Trairatvorakul P, Pruksananonda C, Chonchaiya W. Positive mother-child interactions and parenting styles were associated with lower screen time in early childhood. *Acta Paediatr*. 109(4): 817-826, 2020. doi: 10.1111/apa.15007.
- 56.Şendil G, Cesur S. The relationships between parental attitudes and their personalities and values. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38): 1-22, 2011. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6152/82630>
- 57.Nachoum R, Moed A, Madjar N, Kanat-Maymon Y. Prenatal childbearing motivations, parenting styles, and child adjustment: A longitudinal study. *Journal of Family Psychology*. 35(6): 715–724, 2021. <https://doi.org/10.1037/fam0000826>
- 58.Yavuzer H. *Ana-Baba ve Çocuk*, ss. 26-40, 28. basım, İstanbul, 2018.
- 59.Moon-Seo SK, Sung J, Moore M, Koo G. Important role of parenting style on college students' adjustment in higher education. *Educational Research: Theory and Practice*. 32(2): 47-61, 2021.

60. Baumrind, D. Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*. 37(4), 887, 1966. <https://doi.org/10.2307/1126611>
61. Maccoby EE, Martin JA. Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction, pp. 1-101, In: Mussen PH, Hetherington EM, editors. *Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, and Social Development*. New York, Wiley, 1983.
62. Karabulut Demir E, Şendil G. Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*. 11(21): 15-25, 2008.
63. Eisenberg, N, Spinrad, T. L, Cumberland A. The socialization of emotion: Reply to commentaries. *Psychological Inquiry*. 9:317–333, 1998.
64. Eisenberg, N. Findings, issues, and new directions for research on emotion socialization. *Developmental Psychology*. 56(3):664–670, 2020. <https://doi.org/10.1037/dev0000906>
65. Atalar- Sarıtaş, D., & Kaya-Bican, E. Ana babaların duygu sosyalleştirme uygulamaları ve erken çocukluk döneminde duygusal ve sosyal gelişim. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 57(2):1365–1388, 2017. https://doi.org/10.1501/Dtcfder_0000001566
66. Gottman J, Katz L, Hooven C. Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*. 10: 243-268, 1996.
67. Gross JJ, Levenson RW. Hiding feelings: The acute effects of inhibiting negative and positive emotion. *Journal of Abnormal Psychology*, 106(1): 95–103, 1997.
68. Altan-Aytun Ö, Yağmurlu B, Yavuz HM. (Turkish mothers' coping with childrens' negative emotions: A brief report. *Journal of Child and Family Studies*. 22(3): 437–443, 2012. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9597-x>
69. Castro VL, Halberstadt AG, Garrett PPT. Changing tides: Mothers' supportive emotion socialization relates negatively to third-grade children's social adjustment in school. *Social Development*. 27(3):510–525, 2018. <https://doi.org/10.1111/sode.12251>
70. Eisenberg N, Fabes RA, Shepard SA, Guthrie IK, Murphy BC, Reiser M. Parental reactions to children's negative emotions: Longitudinal relations to quality of

- children's social functioning. *Child Development*. 70(2):513-34, 1999. doi: 10.1111/1467-8624.00037.
71. Fabes RA, Eisenberg N, Bernzweig J. Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES): Description and scoring. Tempe, AZ: Arizona State University (unpublished manuscript), 1990
72. Fabes RA, Poulin RE, Eisenberg N, Madden-Derdich DA. The coping with children's negative emotions scale (CCNES): Psychometric properties and relations with children's emotional competence. *Marriage and Family Review*, 34(3-4): 285-310, 2002
73. Creswell JW, Creswell JD. *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications, Inc., 2018.
74. Büyüköztürk Ş, Kılıç-Çakmak E, Akgün Ö E, Karadeniz Ş, Demirel F, Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri, s.191, 26. basım, Ankara, Pegem Akademi, 2018.
75. Jenkins DG, Quintana-Ascencio PF. A solution to minimum sample size for regressions. *PLoS ONE*. 15(2): e0229345, 2020. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0229345>
76. Kline, Rex B. *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. London: Guilford publications, 2019.
77. Merrel KW. *Preschool and Kindergarten Behavior Scales*. Test Manual, pp.1-3, Brandon, Clinical Psychology Publishing Company, 1994
78. Yağmurlu B, Altan Ö. Maternal Socialization and Child Temperament as Predictors of Emotion Regulation in Turkish Preschoolers. *Infant and Child Development*. 275-296, 2009.
79. Yağmurlu B, Yavuz M, Altan Ö. (2013) Turkish mothers' coping with children's negative emotions: A brief report. *Journal of Child and Family Studies*. 22(3): 437-44, 2013.
80. George D, Mallery M. *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A simple guide and reference*, pp.114, 14th edition, New York, Routledge, 2016.
81. George D, Mallery M. *IBM SPSS Statistics 25 step by step: A simple guide and reference*, 15th ed. New York, NY: Routledge, 2019.
82. Demir İ. *SPSS ile İstatistik Rehberi*, s.303, İstanbul, Efe Akademi, 2020.

83. Can A. SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi, ss.277-297,10. Basım, Ankara, Pegem Akademi, 2022.
84. Craney TA, Surlles JG. Model-dependent variance inflation factor cutoff values. *Quality Engineering*. 14(3):391-403, 2002.
85. Atmaca RN, Gültekin-Akduman G, Şepitci-Sarıbaş M. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin bazı demografik özelliklere göre incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*. 6(2): 157-173, 2020. DOI: 10.47714/uebt.768067
86. Canbolat N A, Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin duygusal zekâ düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin İncelenmesi. G. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, ss. 52-118, Ankara, 2017.
87. Karabulut AG. Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerinin ihmalcı davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s. 109-118, İstanbul, 2018.
88. Andı FT. Okul öncesi çocuklarda öğretmen tarafından ölçülen sosyal davranış denetimi, sosyal uyum ve sosyal yeterlilik düzeylerinin, ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisinin incelenmesi. H Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014.
89. Seven S. Yedi-sekiz yaş çocuklarının sosyal becerilerinin incelenmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (2), 151-174, 2008.
90. Şen, M. 3-6 yaş grubu çocukların sosyal davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı. Ankara, 2009.
91. Gökçe F, 5-6 yaş çocukların sosyal-duygusal uyumları ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Adana, 2013.
92. Kurtulan B, Erken çocukluk döneminde (4-7 yaş) bilişsel beceriler ile sosyal beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Bilim Dalı. İstanbul, 2015.

93. Arace A, Scarzello D, Zonca P, Agostini P. Early childcare experiences and individual differences: The role of gender and temperament in social skills and problem behaviours in Italian toddlers, *Early Child Development and Care*, 191:6, 977-989, 2021. DOI: 10.1080/03004430.2019.1655736
94. Yılmaz E, 48-72 aylık çocuklara yönelik sosyal problem çözme becerileri ölçeği'nin geliştirilmesi. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi. İstanbul, 2016.
95. Aktuğ G, Çocuk eğitimevlerinde barındırılan ergenlerin iletişim ve sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Programı, İzmir, 2010.
96. Işık E. Erken çocuklukta görülen davranış problemlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 22(40):183-226, 2021.
97. Hosokawa R, Katsura T. Role of parenting style in children's behavioral problems through the transition from preschool to elementary school according to gender in Japan. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 16(1):21, 2018. <https://doi.org/10.3390/ijerph16010021>
98. Turney K, McLanahan S. The academic consequences of early childhood problem behaviors. *Soc Sci Res*. 54:131-45, 2015. doi: 10.1016/j.ssresearch.2015.06.022.
99. Wang X, Xiangyu Liu, Tingyong Feng. The continuous impact of cognitive flexibility on the development of emotion understanding in children aged 4 and 5 years: A longitudinal study, *Journal of Experimental Child Psychology*, 203,2021. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2020.105018>.
100. Tüfekçibaşı S, Şahin M. Toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun incelenmesi: bilişsel esneklik, otantiklik, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı ve annenin çalışma durumunun rolü. e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi. 8: 397-412, 2021. doi:10.30900/kafkasegt.971684
101. Demirkaya SK, Abalı O. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi dönem davranış sorunları ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 13(1): 67-74, 2012.

102. Detnakarintra K, Trairatvorakul P, Pruksananonda C, Chonchaiya W. Positive mother-child interactions and parenting styles were associated with lower screen time in early childhood. *Acta Paediatr.* 109(4):817-826, 2020. doi: 10.1111/apa.15007.
103. Uygun N, Kozikoğlu Ğ. Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 9(3):1494-1507, 2020.
104. Raval VV, Martini TS. Maternal socialization of children's anger, sadness, and physical pain in two communities in gujarat, India, *International Journal of Behavioral Development.* 33:215-219, 2009.
105. Tazeoğlu S. Çocukların benlik algıları, davranış sorunları ve ana-babaların kullandıkları disiplin yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. A. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2011.
106. Denham SA, Bassett HH, Wyatt TM. Gender differences in the socialization of preschoolers' emotional competence. *New Directions for Child and Adolescent Development.* 128:29-49,2010.
107. Fivush R, Berlin L, McDermott SJ, Mennuti-Washburn J, Cassidy J. Functions of parent-child reminiscing about emotionally negative events. *Memory.* 11(2): 179-192, 2003.
108. Klimes-Dougan, B, Brand AE, Zahn-Waxler C, Usher B, Hastings PD, Kendziora K,Garside, R. B. Parental emotion socialization in adolescence: Differences in sex, age and problem status. *Social Development.* 16(2): 326-342, 2007.
109. Dönmez M, Yavuzlar Civan H, Noyan Ahlatçioğlu E, Dülgeroğlu D, Yazici E, Aydın N. Annelerin çalışma durumları ile depresyon ve anksiyete düzeyleri ilişkisinin incelenmesi- bir ön çalışma. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, 1(1):17, 2017.*
110. Özen-Uyar R, Yılmaz MM, Aktaş-Arnas Y. Emotional socialization behaviors of mothers having preschooler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi.* 14(2): 186-201, 2021.
111. Seçer Z, Karabulut N. Analysis of emotional socialization behaviors of mother-fathers and social skills of preschool children. *Education & Science.* 41(185): 147-165, 2016.

112. Martini TS, Root CA, Jenkins JM. Low and middle income mothers' regulation of negative emotion: Effects of children's temperament and situational emotional responses. *Social Development*. 13(4):515-530, 2004.
113. Hashima PY, Amato PR. Poverty, social support, and parental behavior. *Child Development*. 65(2): 394-403, 1994.
114. Sun, J., Singletary, B., Jiang, H., Justice, L. M., Lin, T.-J., & Purtell, K. M. Child behavior problems during COVID-19: Associations with parent distress and child social-emotional skills. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 78, 2022. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2021.101375>
115. Güvenderger-Doksat N, Ersoy C, Önal Sönmez A, Doksat MK. Relationship between child rearing attitudes of mothers and behavioral problems in primary school children. *Cukurova Med J*. 43(1):180-185, 2018. DOI: 10.17826/cumj.342115
116. Williams LR, Degnan KA, Perez-Edgar KE, Henderson HA, Rubin KH, Pine DS, Steinberg L, Fox NA. Impact of behavioral inhibition and parenting style on internalizing and externalizing problems from early childhood through adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology*. 37(8):1063–1075, 2009. <https://doi.org/10.1007/s10802-009-9331-3>
117. Dodge K. Mediation, moderation, and mechanisms in how parenting affects children's aggressive behavior. pp. 215–229. In: Borkowski JG, Ramey SL, Bristol-Power M, editors. *Parenting and the Child's World: Influences on Academic, Intellectual, and Social-Emotional Development*; Monographs in Parenting Series. Mahwah, NJ, USA, Lawrence Erlbaum Associates Inc., 2002.
118. Eddy JM, Leve LD, Fagot BI. Coercive family processes: A replication and extension of Patterson's Coercion Model. *Aggress. Behav*. 27: 14–25, 2001.
119. Browne DT, Oduyungbo A, Thabane L, Bryne C, Smart LA. Parenting-by-gender interactions in child psychopathology: Attempting to address inconsistencies with a Canadian nation database. *Child Adolesc. Psychiatry Ment. Health*. 4:5, 2010.
120. Gray MR, Steinberg L. Unpacking authoritative parenting: Reassessing a multidimensional construct. *J. Marriage Fam*. 61:574–587, 1999.
121. Çorapçı F, Aksan N, Yağmurlu B. Socialization of Turkish children's emotions: Do different emotions elicit different responses? *Global Studies of Childhood*. 2:106–116, 2012.

122. Garner PW, Dansmore JC, Southam-Gerrow M. Mother-child conversations about emotions: Linkages to child aggression and prosocial behavior. *Social Development*. 17(2): 259–277, 2007.
123. Yap MB, Schwartz OS, Byrne ML, Simmons JG, Allen NB. Maternal positive and negative interaction behaviors and early adolescents' depressive symptoms: Adolescent emotion regulation as a mediator. *Journal of Research on Adolescence*. 20(4):1014–104, 2010.
124. Seer Z, Karabulut N. Anne-babaların duygusal sosyalleştirme davranışları ile okul öncesi çocukların sosyal becerilerinin analizi. *Eğitim ve Bilim*. 41(185):147–165, 2016.
125. Garner PW, Estep KM. Emotional competence, emotion socialization, and young children's peer-related social competence. *Early Education and Development*. 12(1):29-48, 2001.
126. zmen SK. Anne-baba eğitimi programının çocuklardaki davranış sorunları ve anne babaların depresyon düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*. 38(167): 98-113, 2013.
127. Seçer Z. Sosyal olarak yetkin okul öncesi çocukların duygu düzenlemeleri ile annelerinin duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*. 25(4):1435–1452, 2017.
128. Çorbacı-Oruç A, 6 yaş çocuklarında sosyal yeterliliğin, akran ilişkilerinin ve sosyal bilgi işleme sürecinin değerlendirilmesi. A. . Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. Ankara, 2008.
129. Perren S, Alsaker FD. Social behavior and peer relationships of victims, bully-victims, and bullies in kindergarten. *Journal of Psychology and Psychiatry*. 47(1):45-57, 2006.
130. McElwain NL, Halberstadt AG, Volling BL. Mother and father reported reactions to children's negative emotions: Relations to young children's emotional understanding and friendship quality. *Child Development*: 78(5), 1407-1425, 2007.

10. EKLER

Ek 10.1. Onam Formu

Onam Formu

Değerli Anne-Babalar,

Bu çalışma, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında Prof. Dr. Haluk Yavuzer danışmanlığında Zeynep Çelik tarafından yürütülmektedir. Bu çalışma erken çocukluk dönemindeki çocukların davranışları ile ebeveynlerin duygu-sosyalleştirme davranışları ve ebeveyn tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler ve vereceğiniz cevaplar yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Elde edilen cevaplar gizli tutulacağından tüm soruları içtenlikle ve eksiksiz yanıtlamanız beklenmektedir. Soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur.

Çalışma ile ilgili sorularınız varsa yukarıda adı geçen araştırmacıya

(zeynep@medipol.edu.tr) e-mail adresinden ulaşabilirsiniz.

Saygılarımızla,

Zeynep Çelik

İsim-Soyisim Tarih:

İmza:

Ek 10.2. Aile Tanıma Formu

AİLE TANIMA FORMU

COCUĞUN

Cinsiyeti : K / E

Kardeş sayısı :

Doğum tarihi, yaşı:

Kaçıncı çocuk olduğu:

Çocuğa birincil bakım veren kişi:.....

Varsa özel gereksinim durumu:.....

AİLEYE İLİŞKİN BİLGİLER

Aile yapısı:

Çekirdek aile Geniş aile Tek ebeveynli aile

Ailenin Aylık Gelir Düzeyi:

Düşük Orta altı Orta Orta üstü Yüksek

	Yaşı	Öğrenim Düzeyi	Çalışma Durumu
Annenin			
Babanın			
Kardeşin (Cinsiyetlerini de belirtiniz)			

Ek 10.3. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği

PRESCHOOL AND KINDERGARDEN BEHAVIOR SCALES ANAOKULU VE ANASINIFI DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

Lütfen her bir çocuk için bir ölçek formunu, çocuğun son 3 ay süresindeki davranışlarıyla ilgili gözlemlerinizi dikkate alarak işaretleyiniz.

Ölçekteki her madde için 4 seçenek söz konusudur.

Hiç Eğer söz konusu davranış çocukta hiçbir zaman gözlemlenmediyseniz işaretleyiniz

Nadiren Eğer söz konusu davranış çocukta çok nadir gözlemliyorsanız işaretleyiniz

Bazen Eğer söz konusu davranış çocukta ara sıra gözlemliyorsanız işaretleyiniz

Sıklıkla Eğer söz konusu davranış çocukta sıklıkla gözlemliyorsanız işaretleyiniz

Sosyal Beceri Ölçeği

		Hiç	Nadiren	Bazen	Sıklıkla
	Faktör 1-Sosyal İşbirliği Becerileri				
1	Gerektiğinde tek başına oyun oynayabilir ya da çalışabilir				
2	İşbirliği yapar				
3	Yetişkinlerin talimatlarına uyar				
4	Boş vakitlerini kitap okuma, resim yapma, oyun oynama vb. şekillerde zararlı olmayacak şekilde değerlendirir.				
5	Hikâye anlatılırken oturur ve dinler				
6	Kendisinden istendiğinde kendi dağılmışlığını toplar				
7	Genellikle kurallara uyar				
8	Oyuncaklarını ve diğer eşyalarını paylaşır				
9	Yetişkinlerce alınan kararları kabul eder				
10	Oyuncaklarla ve diğer nesnelere oynarken kendi sırasını bekler				
11	Yanlış davranışları düzeltildiğinde karşı çıkmaz				
	Faktör 2-Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri				
12	Farklı çocuklarla oyun oynar				
13	Sorun çözmeye yardım istemeden önce kendi ürettiği çözümleri dener				
14	Kolaylıkla arkadaş edinir				
15	Ozdenetim sahibi olduğunu gösterir				
16	Başka çocuklarca oyun oynamaya davet edilir				
17	Farklı ortamlara kolay uyum sağlar				
18	Akranlarıncaya hayranlık duyulan yetenek ya da becerilere sahiptir				
19	Kendi haklarını savunur				
	Faktör 3-Sosyal Etkileşim Becerileri				
20	Başka çocukların davranışını anlamaya çalışır ("Neden ağlıyorsun?" diye arkadaşına sorabilir)				
21	Uzgün olan başka çocukları teselli eder				
22	Yetişkinlerin sorunlarına karşı duyarlıdır ("Uzgün müsün?")				
23	Başka çocuklara şefkat gösterir				

Problem Davranış Ölçeği

		Hiç	Nadiren	Bazen	Sıklıkla
	Faktör 1-Dışa Yönelim				
1	Başka çocuklara takılır ya da onlarla alay eder				
2	Başkalarını kızdıracak kadar gürültü yapar				
3	Öfke nöbeti geçirir ya da aşırı tepki gösterir				
4	Fiziksel açıdan saldırgandır (vurur, tekme atar, iter)				
5	Kızgın olduğunda bağırır ya da çığlık atar				
6	Başka çocukların eşyalarını elinden zorla alır				
7	Kurallara uymaz				
8	Her zaman kendi bildiğini yapar				
9	Aşırı derecede hareketlidir- yerinde duramaz				
10	Başkalarından kızdığında mutlaka hıncını alır				
11	Annesine, babasına, öğretmenine ya da ona bakan kişiye karşı gelir				
12	Başka çocuklara zorbalık yapar ya da onların gözünü korkutur				
13	Beklenmedik davranışlar sergiler				
14	Başkalarına ait eşyalara zarar verir				
15	Kolaylıkla tahrik edilebilir – çabucak öfkelenir				
16	Başka çocukları kızdırır ya da rahatsız eder				
	Faktör 2-İçe Yönelim				
17	Başka çocuklarla oyun oynamaktan kaçınır				
18	Arkadaş edinme konusunda sorun yaşar				
19	Korkak ya da ürkektir				
20	Başkalarıyla birlikte olmaktan kaçınır				
21	Mutsuz ya da keyifsiz görünür				
	Faktör 3-Antisosyal				
22	Anaokulu ya da kreşe gitmeye karşı direnç gösterir				
23	Yerinde duramaz ve huzursuzdur				
24	Kendinden büyüklere isimleriyle hitap eder				
	Faktör 4-Ben Merkezci				
25	Kaprislidir ya da canı çabuk sıkılır				
26	Eleştiriye ya da azarlanmaya karşı aşırı hassastır				
27	Gereksiz yere sızlanır ya da sürekli şikâyet eder				

Ek 10.4. Ebeveyn Tutum Ölçeği

		5	4	3	2	1
	CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					
7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					

	CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığım da çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.					
32	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
33	Çocuğumun şımartıklarına göz yumarım.					
34	Çocuğumu şımartırım.					
35	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
36	Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
37	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
38	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
39	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
40	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
41	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.					
42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
43	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
44	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
45	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
46	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.					

Ek 10.5. Çocukların Olumsuz Duygularıyla Baş Etme Ölçeği

ÇOCUKLARIN OLUMSUZ DUYGULARIYLA BAŞETME ÖLÇEĞİ

- Aşağıda günlük yaşamınızda, çocuğunuzla ilişkilerinizde karşılaşılabileceğiniz bazı durumlar maddeler halinde verilmiştir. Her durumun altına da anne-baba olarak gösterebileceğiniz bazı davranışlar sıralanmıştır.
- Lütfen bu davranışların her birini ne kadar sıklıkla yaptığınızı belirtiniz. Örneğin, birinci maddede belirtilen durumla ilgili olarak 6 davranış seçeneğinin herbirini ne sıklıkla yaptığınızı 1'den 5'e kadar sayılardan uygun olanı daire içine alarak belirtiniz. Böylece her bir durumla ilgili 6 davranış için de cevap vermiş olacaksınız.
- Eğer çocuğunuzun daha önce böyle bir durumla karşılaşmadığını düşünüyorsanız, "böyle olsaydı ne yapardım" diye düşünerek yanıtlayınız.

1	2	3	4	5
Hiç Böyle Yapmam	Nadiren Böyle Yapırım	Belki Böyle Yapırım	Büyük Olasılıkla Böyle Yapırım	Kesinlikle Böyle Yapırım

1) Eğer çocuğum hastalandığı ya da bir yerini incittiği için arkadaşının doğum günü partisine veya oyun davetine gidemiyorsa ve bundan dolayı öfkeli olursa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yapmam	Belki böyle yapmam	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Kesinlikle böyle yapmam
a) Çocuğumu sakinleşmesi için odasına gönderirim.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma kızarım.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma arkadaşları ile birlikte olabileceği başka yollar düşünmesi için yardımcı olurum (örneğin, bazı arkadaşlarını partiden sonra davet edebilir).	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma partiyi kaçırmayı büyütmemesini söylerim.	1	2	3	4	5
e) Çocuğumu, öfkesini ve hayal kırıklığını ifade etmesi için cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5
f) Çocuğumu yatıştırırım ve kendini daha iyi hissetmesi için eğlenceli bir şeyler yaparım.	1	2	3	4	5

2) Eğer çocuğum bisikletinden düşer, onu kırar ve sonra da üzülüp ağlarsa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yapmam	Belki böyle yapmam	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Kesinlikle böyle yapmam
a) Sakin kalırım ve endişelenmem.	1	2	3	4	5
b) Çocuğumu rahatlatır ve kazasını unutmamasını sağlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma aşırı tepki gösterdiğini söylerim.	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma bisikletin nasıl tamir edileceğini anlaması için yardımcı olurum.	1	2	3	4	5

e) Çocuğuma böyle bir durumda ağlamamın doğal olduğunu söylerim.	1	2	3	4	5
f) Çocuğuma ağlamayı bırakmasını yoksa bisiklete binmesine izin vermeyeceğimi söylerim.	1	2	3	4	5

3) Eğer çocuğum çok değerli bir eşyasını kaybeder ve ağlarsa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Kesinlikle böyle yaparım
a) Bu kadar dikkatsiz olduğum ve sonra da ağladığı için keyfim kaçar.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma aşırı tepki gösterdiğimi söylerim.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma, henüz bakmadığı yerleri düşürmesinde yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
d) Müfltu şeylerden bahsederek çocuğumun dikkatini başka yöne çekerim.	1	2	3	4	5
e) Ona mutsuz olduğunda ağlamasının doğal olduğunu söylerim.	1	2	3	4	5
f) Dikkatli olmazsan işte böyle olur derim.	1	2	3	4	5

4) Eğer çocuğum iğneden korkuyor ve iğne olma sırasını belderken titreyip ağhyorsa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Kesinlikle böyle yaparım
a) Ona, kendini toparlamasını yoksa yapmaktan hoşlandığı bir şeye izin vermeyeceğimi söylerim (örneğin televizyon seyretmek gibi).	1	2	3	4	5
b) Hissettiği korku hakkında konuşması için çocuğumu cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5
c) Ona, iğne olmayı büyük bir mesele haline getirmemesini söylerim.	1	2	3	4	5
d) Ona ağlayarak bizi utandırmamasını söylerim.	1	2	3	4	5
e) İğneden önce ve sonra onu rahatlatırım.	1	2	3	4	5
f) Çocuğuma ne yaparsa iğnenin daha az acıtacağını anlatırım (örneğin, kendini kasmaz veya derin nefes alırsa daha az acıyacağını gibi).	1	2	3	4	5

5) Eğer çocuğum öğleden sonrayı bir arkadaşının evinde geçirecekse ve benim onunla kalamamam onu tedirgin edip üzerine, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Kesinlikle böyle yaparım
a) Arkadaşıyla ne kadar eğleneceğinden bahsederek onun ilgisini başka yöne çekmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
b) Arkadaşının evinde ben yokken tedirgin olmaması için çocuğuma neler yapabileceğini	1	2	3	4	5

düşünmesinde yardımcı olurum (örneğin, en sevdiği kitabını ya da oyuncakını yanında götürmesi gibi).					
c) Çocuğuma aşırı tepki göstermeyi ve bebek gibi davranmayı bırakmasını söylerim.	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma, eğer yatışmazsa bundan sonra dışarı çıkmasına izin vermeyeceğimi söylerim.	1	2	3	4	5
e) Çocuğumun tepkileri yüzünden keyifsiz ve sıkıntılı olurum.	1	2	3	4	5
f) Tedirginliği ve keyifsizliği hakkında konuşması için çocuğumu cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5

6) Eğer çocuğum arkadaşları ile birlikte yer aldığı bir grup faaliyetinde hata yaptığı için utanır ve ağlamaklı olursa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yapmam	Belki böyle yapmam	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Keskinlikle böyle yapmam
a) Çocuğumu rahatlatır ve daha iyi hissetmesini sağlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma aşırı tepki gösterdiğimi söylerim.	1	2	3	4	5
c) Kendimi rahatsız ve utanmış hissederim.	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma kendini toparlamasını yoksa doğruca eve gideceğimizi söylerim.	1	2	3	4	5
e) Çocuğumu, yaşadığı utanma hissi hakkında konuşması için cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5
f) Çocuğuma alıştırma yapmasında yardımcı olacağımı ve böylece bir dahaki sefere daha iyisini yapacağını söylerim.	1	2	3	4	5

7) Eğer çocuğum bir müsamere ya da spor faaliyeti nedeniyle seyirci karşısına çıkacağı için çok heyecanlı ve kaygılanırsa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yapmam	Belki böyle yapmam	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Keskinlikle böyle yapmam
a) Çocuğuma, sırası geldiğinde kendini hazır hissetmesi için neler yapabileceğini düşünmesinde yardımcı olurum (örneğin, biraz ısınma yapmak ve seyirciye bakmamak gibi).	1	2	3	4	5
b) Heyecan ve kaygısının geçmesi için çocuğuma rahatlatıcı bir şeyler düşünmesini öneririm.	1	2	3	4	5
c) Sakin kalırım ve kaygılanmam.	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma bebek gibi davrandığını söylerim.	1	2	3	4	5
e) Çocuğuma sakinleşmezse oradan hemen ayrılıp doğruca eve gideceğimizi söylerim.	1	2	3	4	5
f) Hissettiği heyecan ve kaygı hakkında konuşması için çocuğumu cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5

8) Eğer çocuğum bir arkadaşından istemediği bir doğum günü hediyesi aldığı için hayal kırıklığına uğramış, hatta kızgın görünüyorsa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yapmam	Belki böyle yapmam	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Keskinlikle böyle yapmam
a) Çocuğumu hissettiği hayal kırıklığını ifade	1	2	3	4	5

etmesi için cesaretlendiririm.					
b) Çocuğuma bu hediyeyi onun istediği başka bir şeyle değiştirebileceğini söylerim.	1	2	3	4	5
c) Kaba davranışı yüzünden çocuğuma kızmam.	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma aşırı tepki gösterdiğini söylerim.	1	2	3	4	5
e) Çocuğumu, arkadaşımın hislerine karşı duyarız olduğu için azarlarım.	1	2	3	4	5
f) Eğlenceli şeyler yaparak, çocuğumun kendisini daha iyi hissetmesini sağlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5

9) Eğer çocuğum televizyonda ürkütücü bir program seyrettikten sonra korkuya kapılıp uyuyamıyorsa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yapmam	Belki böyle yapmam	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Kesinlikle böyle yapmam
a) Çocuğumu, onu korkutan şey konusunda konuşması için cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5
b) Anlamsız hareketinden dolayı çocuğuma öfkelenirim.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma aşırı tepki gösterdiğini söylerim.	1	2	3	4	5
d) Çocuğuma uyuyabilmesi için neler yapabileceğini düşünmesinde yardımcı olurum (örneğin, yatağa bir oyuncak alması, ışığı açık bırakması gibi).	1	2	3	4	5
e) Ona yatağa gitmesini yoksa bundan sonra televizyon seyretmesine hiç izin vermeyeceğimi söylerim.	1	2	3	4	5
f) Çocuğumla eğlenceli bir şeyler yaparak korktuğu şeyi unutması için ona yardımcı olurum.	1	2	3	4	5

10) Eğer parkta çocuklar oyunlarına katılmasına izin vermedikleri için çocuğum ağlamakta olursa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yapmam	Belki böyle yapmam	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Kesinlikle böyle yapmam
a) Sakin kalırım, keyfim kaçmaz.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma, ağlamaya başlarsa doğrudan eve gideceğimizi söylerim.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma, kendini kötü hissettiğinde ağlamasının doğal olduğunu söylerim.	1	2	3	4	5
d) Çocuğumu rahatlatırım ve mutluluk veren şeyler düşünmesini sağlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
e) Çocuğuma başka şeyler yapmayı düşünmesi için yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
f) Çocuğuma kendini birazdan daha iyi hissedeceğini söylerim.	1	2	3	4	5

11) Eğer çocuğum diğer çocuklarla oynarken, onlardan biri çocuğumla alay attığı için bir anda titremeye ve gözleri yaşarmaya başlarsa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yapmam	Belki böyle yapmam	Büyük olasılıkla böyle yapmam	Kesinlikle böyle yapmam

a) Çocuğuma bunu büyütmemesi gerektiğini söylerim.	1	2	3	4	5
b) Camm sıkılır, keyfim kaçır.	1	2	3	4	5
c) Çocuğuma toparlanmasını, yoksa doğruca eve gideceğimizi söylerim.	1	2	3	4	5
d) Diğer çocukların alaylı sözleriyle başa çıkabilmesi için neler yapabileceğini düşünmesinde çocuğuma yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
e) Çocuğumu rahatlatırım ve bu keyifsiz olayı unutmaması için onunla bir oyun oynarım.	1	2	3	4	5
f) Alay edilmenin onu nasıl incittiği hakkında konuşması için çocuğumu cesaretlendiririm.	1	2	3	4	5

12) Eğer çocuğum çevresinde tanımadığı kişiler olduğunda hep utanıyor ve ürküyorsa ya da aile dostları misafiriğe geldiği zaman ağlamalı olup odasından çıkmak istemiyorsa, ben;

	Hiç böyle yapmam	Nadiren böyle yaparım	Belki böyle yaparım	Büyük olasılıkla böyle yaparım	Kestiklikle böyle yaparım
a) Çocuğuma, aile dostlarımızla karşılaştığı zaman daha az korkması için neler yapabileceğini düşünmesinde yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
b) Çocuğuma, tedirgin hissetmenin doğal olduğunu söylerim.	1	2	3	4	5
c) Aile dostlarımızla yapabileceğimiz eğlenceli şeylerden bahsederek çocuğumu mutlu etmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
d) Çocuğumun tepkileri yüzünden kendimi sıkıntılı hisseder ve rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5
e) Çocuğuma oturma odasına gelip aile dostlarımızla beraber oturmak zorunda olduğumu söylerim.	1	2	3	4	5
f) Çocuğuma bebek gibi davrandığını söylerim.	1	2	3	4	5

Lütfen her durum için önerilmiş 6 davranış seçeneğinin her birini cevaplamış olduğunuzu kontrol ediniz.

Puanlama:

Alt ölçek puanlarının ortalaması ile hesaplanır.

Ebeveynde Sıkıntı Maddeleri: 2a(tersten puanlanır), 3a, 5e, 6c, 7c(tersten puanlanır), 9b, 10a, 11b, 12d

Cezalandırıcı Tepkiler Maddeleri: 1b, 2f, 3f, 4a, 5d, 6d, 7e, 8e, 9e, 10b, 11c, 12e

Küçümseyici Tepkiler Maddeleri: 1d, 2c, 3b, 4c, 5c, 6b, 7d, 8d, 9c, 10f, 11a, 12f

Duygu İfadesini Kolaylaştıran Tepkiler Maddeleri: 1e, 2e, 3e, 4b, 5f, 6e, 7f, 8a, 9a, 10c, 11f, 12b

Duyguya Odaklı Tepkiler Maddeleri: 1f, 2b, 3d, 4e, 5a, 6a, 7b, 8f, 9f, 10d, 11e, 12c

Probleme Odaklı Tepkiler Maddeleri: 1c, 2d, 3c, 4f, 5b, 6f, 7a, 8b, 9d, 10e, 11d, 12a

Ek 10.6. İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-47870483
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Zeynep ÇELİK)

15/04/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) İstanbul Medipol Üniversitesinin 31.03.2022 tarihli ve 2135 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 13.04.2022 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Davranışları, Ebeveyn Tutumu ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : İstanbul
Araştırma Yapılacak Kişiler : Resmî Özel Anaokulu, Anasınıfı Öğretmenleri ve Öğrenci Velileri
Araştırmanın Süresi : 2021 - 2022 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makanımızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
15/04/2022
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:

- 1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (14 Sayfa)
- 2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Binbirdirek Mah. İnanan Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Belge Doğrulama : [https://evraksorgu.meb.gov.tr](#)
Telefon : [0212 444 00 00](#) Bilgi İçin : Aykut ÇELİK
E-posta : [evrak@meb.gov.tr](#) Unvanı : Büro Hizmetleri
Kep Adresi : [evrak@meb.gov.tr](#) İnternet Adresi : [http://www.meb.gov.tr](#)

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0603 - f9c8 - 341f - b179 - 50f5 kodu ile teyit edilebilir.

11. ETİK KURUL ONAYI

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	<i>Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Davranışları, Ebeveyn Tutumu ve Duygu Sosyalleştirme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi</i>			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Zeynep ÇELİK			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Çocuk Gelişimi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

Değerlendirilen Belgeler	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐	
Karar Bilgileri	Karar No: 27	Tarih:26/04/2021		
	Yukarıda bilgileri verilen Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna "oy birliği" ile karar verilmiştir.			

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI	Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile ilişki		Katılım *		İmza
Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN	İletişim Çalışmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Dr.Öğr.Üyesi Sinan SEÇKİN	Hukuk	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Doç. Dr. Serhat YÜKSEL	Finans	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi İhsan EKEN	Medya ve Reklam Araştırmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☐	E ☐	H ☒	Raporlu
Doç.Dr.Ferah ÇEKİCİ	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur

* :Toplantıda Bulunma

COVID-19 (Pandemi) nedeniyle etik kurul kararında, kurul üyelerimizden uygunluk alınmıştır. Araştırmacı tarafından talep edilirse, COVID-19 (Pandemi) sonrası ıslak imzalı karar formu hazırlanabilir.

SB Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Sekreteri
Çiğdem YILMAZ KORUK